

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Sotsiaalteaduskond

Õiguse instituut

Martin Kukk

**KAHTLUSTATAVANA KINNIPIDAMISE ASENDAMISE
RAKENDAMISE PROBLEEME**

Magistritöö

Juhendaja: Anne Abel

õigusteaduse MA

Kaasjuhendaja: Kristi Joamets

PhD

Tallinn 2016

Sisukord

Lühendid.....	3
Sissejuhatus	4
1. Kahtlustatavana kinnipidamise asendamise ehk KrMS § 219 sisu	10
1.1. Sätte loomise põhjused ja eesmärk	12
1.2. Kriminaalmenetluse mittealustamise ja lõpetamise alused.....	16
1.2.1. Kriminaalmenetluse mittealgatamine	17
1.2.2. Kriminaalmenetluse lõpetamine	18
1.3. Järelevalve	22
1.4. Statistika.....	26
2. Probleemid praktikas	34
2.1 Otsuse kujundamine.....	36
2.1.1 KrMS § 219 rakendamise lubatavus.....	38
2.1.2 Riigituludesse makstava summa määratlemine ja selle suuruse määramine.	39
2.2 Menetlusosaliste õiguste tagamine	41
2.2.1 Kannatanu õigused	42
2.2.2. Kahtlustatava õigused.....	44
2.3 Asitõend või konfiskeerimisele kuuluv ese	47
2.3.1 Konfiskeerimine	48
2.3.2 Asitõend.....	52
2.4 Võrdne kohtlemine	53
Kokkuvõte	59
Проблемы, связанные с применением замены задержания в качестве подозреваемого	64
Kasutatud allikad	67
Lisa 1 Kahtlustatavana kinnipidamise asendamise akti vorm	71
Lisa 2. Statistika PPA ja MTA KrMS § 219 rakendamise kohta	72
Lisa 3. Loetelu II astme kuritegudest	84

Lühendid

EiÕKonv – Euroopa inimõiguste konventsioon

ELKS – Euroopa Liidu kodaniku seadus

LS – Liiklusseadus

KarS – Karistusseadustik

KrMS – Kriminaalmenetluse seadustik

KrMSRS – Kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seadus

KRMR - Kriminaalmenetlusregister

KarRS – Karistusregistri seadus

KorS - Korrakaitse seadus

NPALS – Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus

PS – Eesti Vabariigi põhiseadus

RRS – Rahvastikuregistri seadus

VTMS – Väärteomenetluse seadustik

VMS – Välismaalaste seadus

VÕS – Võlaõigusseadus

StPO – Strafprozessordnung

TsÜS – Tsiviilseadustiku üldosa seadus

RKHK – Riigikohtu halduskolleegium

RKKK – Riigikohtu kriminaalkolleegium

RKPJK – Riigikohtu põhiseadusliku järelevalve kolleegium

RKÜK – Riigikohtu üldkogu

TMK – Tartu Maakohus

HMK – Harju Maakohus

Komm – kommentaar

m – määrus

o - otsus

vrld – võrreldes

Sissejuhatus

Demokraatlikule õigusriigile on kohane, et pidevalt üritatakse leida uut tasakaalupunkti isiku põhiõiguste ja avalike huvide vahel. See tasakaalupunkt muutub ajas, olles mõjutatud nii rahva turvatundest, kriminogeensetest olukorrast, valitsevatest väärtushinnangutest kui ka paljudest muudest asjaoludest, mis ise ajas muutuvad.¹

Vastavalt Põhiseaduse (PS) paragrahvile 3 teostatakse riigivõimu üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel². Üheks riigivõimu ohustavaks teguriks on kuritegevus, mille vastu võitlemiseks on vastu võetud karistusseadustik (KarS)³, kuhu on kokku koondatud ammendav loetelu Eesti Vabariigis kuriteoks peetavatest õigusrikkumistest ning neid menetletakse kriminaalmenetluse seadustikus (KrMS)⁴ sätestatud protsessireeglite alusel. Kriminaalmenetlusõigus on normide kogum, mis reguleerib materiaalsoigulike normide kohaldamist – kuidas kuriteomenetlust toimetatakse, kelle pädevuses on mingeid toiminguid teostada, kuidas ja millega on tõendatav, et isik on toime pannud süüte ja kuidas talle mõista karistust; millised on siinjuures riigi ja millised süüaluse õigused vastavalt süüdistada ja kaitsta jne⁵.

Euroopa riikide kriminaalmenetlusele tungivad üha enam Ameerika õigussüsteemist pärinev ja võistleva kriminaalmenetlusega seotud kokkuleppemenetluse elemendid. Selle terminiga tähistatakse menetlust, kus süüdistuse ja karistuse suhtes saavutatakse süüdistatava ja võimuesindaja läbirääkimiste tulemusena kokkulepe. Süü ja karistuse üle kauplemine ei haaku enam tõe ja õiguse otsimise põhimõttega, vaid see on asendatud sobivuspõhimõttega, kuid kokkulepe peab olema saavutatud menetlus- ja materiaalsoigulike normide kohaselt. Eestis on kokkuleppemenetlustele lisandunud mitmed lihtmenetlused, milliste sisseseadmine Eesti kriminaalõigusesse on õiguspoliitiline otsus ning mille omakorda on tinginud ressursside piiratus ja vajadus toime tulla kriminaalasjade hulgaga.⁶

¹ Riigi peaprokuröri ülevaade Riigikogu põhiseaduskomisjonile seadusega prokuratuurile pandud ülesannete täitmise kohta 2012. aastal. Tallinn 2013.

² PS RT I, 15.05.2015, 2.

³ KarS RT I, 15.05.2015, 2.

⁴ KrMS RT I, 06.01.2016, 19.

⁵ Sootak, J. Karistusõigus. Üldosa. Tallinn, Juura 2010, lk 49.

⁶ Lõhmus, U. Põhiõigused kriminaalmenetluses. Tallinn, Juura 2014, lk 32-33.

Eestis läbiviidud kriminaalmenetluse reformi tulemusena ehk alates aastast 2004 on õiglase ja selgema menetluse kõrval kriminaalmenetlusõiguses pidevalt pürgitud läbi innovaatiliste ja ka Saksa õigusest parimat praktikat laenates, lahenduste otsimise suunas, mis hõlbustaks riigi hinnangul vähemoluliste kuritegude puhul menetlust ja rikkuja vastutusele võtmise protsessi hõlbustada. Õigusalastes tekstides leiab sellele teguviisile põhjendusi vajadusest lähtuda menetlusökonomiast, mille rakendamisel tuleb lähtuda otstarbekuse ehk oportuuniteedi printsiibist.

Oportuuniteedi printsiip võimaldab seaduses kindlaks määratud juhtudel loobuda süüdistuse esitamisest, isegi kui kuriteo koosseis, teo õigusvastatus ja isiku süü on tõendatud. Otstarbekuse põhimõtte eesmärk on anda õiguskaitseorganitele suurem vabadus otsustada, kas õiguskorda on rikutud sel määral, et tingimata on vaja kurjategijat karistada. Otstarbekuse põhimõtte rakendamise keskseteks eeldusteks on teise astme kuritegu, avaliku menetlushuvi puudumine ning vähene süü.⁷

Üheks selliseks, menetlusökonomiast kantud vajadusest on alates 2004. aastast kehtestatud kahtlustatavana kinnipidamise asendamise säte, KrMS §-s 219, mille kohaselt on rahalist karistust ettenäevate II astme kuritegude puhul võimalik kahtlustatava kinnipidamine asendada. Säte aga ei kohaldu kõigile Eesti riigi territooriumil sellise kuriteo toime pannud isikutele ühtviisi.

Sätte kohaldamiseks kehtestatud eelduste täitumise tulemina määratakse kuriteo toimepanijale uurimisasutuse ametniku (mitte prokuratuuri või kohtu) poolt aktiga riigi tuludesse maksmiseks summa, mis sisuliselt vabastab isiku kuriteovastutusest – KrMS § 219 rakendamisel ei ole isik kriminaalkorras karistatud isik, see tähendab isik ei olekski justkui kuritegu toime pannud, kuna säte asub normistruktuuriliselt KrMS §-s 199 ehk kriminaalmenetlust välistavate tingimuste loetelus.

Autorile teadaolevalt KrMS §-le 219 olemuslikult identset normi teistes (Euroopa) riikides ei ole. Saksamaal kehtiv kinnipidamise asendamine toimub süüdistusmenetluses. Seetõttu on äärmiselt piiratud ka konkreetselt kõnealust teemat käsitlev riigisisene erialakirjandus, kuid puudub täielikult otsene väliskirjandus.

⁷ Ploom, T. Oportuuniteedi- ehk otstarbekuse printsiip. *Juridica* 2000 nr 6, lk 369-376.

Kahtlustatava kinnipidamise teemal on läbi viidud uurimusi kahel korral, kuid neil juhtudel on keskendunud normi olemuse kirjeldusele ja õigusrikkuja kaitseõigustele ning süütuse presumptsiooni aspektile. Paraku ei ole tehtud töödes käsitlemist leidnud autori meelest olulised ja sätte rakendamise praktikas aktuaalsed ja lahendamist vajavad probleemid.

Vaatamata sellele, et säte kehtib KrMS-s alates 01.07.2004, on selle rakendamispraktika siiani põhimõtteliselt liiga erinev, kui mitte öelda lubamatult erinev – mõningatel juhtudel alustatakse kriminaalmenetlust, mõningatel juhtudel mitte, kuigi seadus ei anna võimalust alternatiivi kohaldamiseks. Imperatiivsete materiaal- ja rakendusnormide kehtestamise asemel on siiani piiratud ajas täienenud juhiste ja suuniste andmistega nii Riigiprokuratuuri ametlike kirjade, kui ka KrMS § 219 kommentaaride näol menetlusseadustiku kommenteeritud väljaandes, mis aga tihtipeale põrkuvad ja lähevad sisulisse konflikti kriminaalõiguse põhimõtetega.

Lihtsustatult öeldes KrMS § 219 sätte asukoht normistruktuuris kehtestab situatsiooni, kus II astme kuriteo toimepanek Eestis elukohta mitteomava õigusrikkuja poolt on kriminaalmenetlust välistavaks asjaoluks, luues näiliselt seadustatud ehk mugava erandi legaliteedi printsiipest.⁸

Üle 10 aasta on toimetatud suure hulga II astme kurjategijatega, neid karistusregistri mõistes kurjategijateks nimetamata. Kord II astme kuriteo toimepannud isik saab naasta „puhta lehena“ Eesti riiki, panna toime uuesti samalaadse kuriteo ning teoreetiliselt võib ta taaskord „puhta lehena“ Eesti riigist väljuda ning uuesti muretult tagasi tulla.

Sätte rakendajast uurimisasutuse ametnikud on sunnitud olema puuduliku regulatsiooni tõttu loomingulised, minnes omaalgatusliku tegevuse, kuid ka Riigiprokuratuuri juhiste kaudu, millised on nüüdseks kandunud ka vastava sätte kriminaalmenetluse seadustiku kommenteeritud väljaandesse, sisuliselt vastuollu kriminaalõiguse põhimõtetega, sh haakuva karistusõigusega.

⁸ KrMS § 6. Kriminaalmenetluse kohustuslikkuse põhimõte. Kuriteo asjaolude ilmnemisel on uurimisasutus ja prokuratuur kohustatud toimetama kriminaalmenetlust, kui puuduvad käesoleva seadustiku §-s 199 sätestatud kriminaalmenetlust välistavad asjaolud või kui käesoleva seadustiku § 201 lõike 2, § 202, 203, 203¹, 204, 205, 205¹, 205² või § 435 lõike 3 kohaselt puudub alus kriminaalmenetlust lõpetada.

Teema pole seniajani avalikkuse huvi äratanud ega avalikkuse pahameelt pälvinud, kuna see ei satu avalikkuse ette. KrMS § 219 rakendamisel teevad kurjategija ning riik sisuliselt kokkuleppe, tekib nn win-win olukord⁹, kuid seda oma riigi rahva võrdse kohtlemise ja turvatunde arvelt. Kui Eesti avalikkus oleks teadlik, millise puuduliku õiguse alusel paljude välismaalt pärit kurjategijate suhtes minimaalseid kriminaalmenetlusele alternatiivseid tegevusi teostatakse, kuid mille tulemina riik isikut kurjategijaks ei peagi ning suurstavalt ka kriminaalpoliitilisi edusamme kuritegude vähenemisest rahvale esitletakse, ei omaks kinnipidamise asendamise probleemide teema aktuaalsust mitte ainult õigusspetsialistide vestlusringkondades ja probleemi jõuetult tõstatada soovivate uurimisasutuse ametnike hulgas, vaid muutuks kiiresti ning õigustatult ka avalikkuse tähelepanu objektiks.

Autori poolt püstitatud probleemi on kujundlikku väljendusviisi kasutavalt vägagi tabavalt kokku võtnud Uno Lõhmus, arutledes kokkuleppe ja lihtmenetluste üle: „Meie retseptiraamatutesse (loe: seadustesse) on viimase 20 aasta jooksul korjatud retsepte eri köökidest (loe: õiguskordadest). Saksa köök on rammus, Prantsuse ja Itaalia maitseb ka, Anglo-Ameerika köök on seevastu väga praktiline. Kas on aga tekkinud oma Eesti köök ning kas laenude abil kokkupandud maitseid on piisavalt tasakaalustatud?”¹⁰

Eeltoodust tulenevalt püstitab autor hüpoteesi, et KrMS § 219 säte ja selle rakendamine on sisult vastuolus kriminaalõiguse materiaal- ja protsessireeglitega, kuna see on kehtestatud kriminaalmenetlust välistava õigusnormina ning tegevused sätte rakendamisel kantud uurimisasutuse ametnike loovusest, mitte imperatiivsetest protsessireeglitest, viimaste puudumise tõttu.

Lisaks leiab autor muuhulgas vastuseid küsimustele, kas KrMS § 219 kohaldamine kõigi II astme kuritegude osas, mille puhul on sanktsioonina ette nähtud rahaline karistus, on õigustatud ja kohane ning kas KrMS § 219 rakendamine tagatakse tegelikult vahenditega, mis suruvad õiglase kriminaalmenetluse õigused ning Eesti riigi elanikkonna võrdse kohtlemise õigused tahaplaanile.

⁹ Win-win (inglise 'võitma', 'võit') on olukorrad, kus kõikidel osalistel on võimalus mingi probleemi või vastuolu lahendamiseks võita. Ametniku soovitusõnastik.

¹⁰ Lõhmus. U. Kas kokkuleppemenetlus on kooskõlas karistusõiguse süüühimõttega? Juridica 2014, nr 7, lk 545-549.

Tööga osundab autor tähelepanu kahtlustatavana kinnipidamise asendamise õiguslikele ja praktilistele probleemidele ning sellest tulenevalt vajadusele teha võimalikke muudatusettepanekuid olukorra parandamiseks või parendamiseks.

Töö on jaotatud kaheks peatükiks.

Töö esimeses peatükis käsitleb autor KrMS § 219 loomise põhjuseid ja eesmärki, selgitades välja asjaolud, mis tingisid nimetatud sätte ellukutsumise ehk mis oli seadusandja esialgne tahe ja kas see on ka praktikas sellisena realiseerunud. Vastust otsitakse ka küsimusele, kas Saksa kriminaalprotsessireeglite kontekstist üle võetud idee on KrMS-is õnnestunult sätestatud ning kas tegemist on üldse „kinnipidamise“ või hoopiski „karistuse/karistatuse“ asendamisega.

Mõistmaks töös püstitatud probleemi olemust vaadeldakse esimeses peatükis ka seda, millistel alustel saab menetleja jätta kriminaalmenetluse alustamata ning millistel alustel käimasoleva kriminaalmenetluse lõpetada. Seejärel otsitakse vastust küsimusele, kas ja millises mahus teostab prokuratuur tegelikult järelevalvet uurimisasutuste poolt KrMS § 219 rakendamise üle. Esimese peatüki viimases, neljandas alapeatükis võrdleb autor toetudes statistikale KrMS § 219 rakendamist ajavahemikul 2013-2015 Politsei- ja Piirivalveameti (politsei või PPA) ning Maksu- ja Tolliameti (MTA) näitel, kajastades praktika pinnalt nähtavaid anomaaliaid ning tekkivaid küsitavusi.

Töö teises peatükis uurib autor KrMS § 219 rakendamisega seonduvat problemaatikat, mis algab kahtlustatavana kinnipidamise asendamise kui võimaluse kasutamise otsuse kujundamisest. Uuritakse, millised praktilised takistused sätte kasutamisel enim esinevad ja kas Riigiprokuratuuri poolt läbi aja, sh kriminaalmenetluse seadustiku kommenteeritud väljaandes antavad suunised ja juhised uurimisasutuse ametnikule, on kooskõlas Eesti kriminaalprotsessi reeglistiku kontekstiga.

Käsitletakse ka protsesse, millistes uurimisasutuse ametnik justkui üldistest kriminaalmenetluse reeglitest lähtuvalt täitma peaks, aga olemusliku vastuolulisuse tõttu põrkub asjaoludest sõltuvalt nii menetlusosaliste õiguste tagamise, asitõendi ja kuriteo toimepanemisevahendi konfiskeerimise reeglite täitmise nüanssidega jms. Viimases alapeatükis on vaatluse all ka kahtlustatavana kinnipidamise asendamine võrdse

kohtlemise printsiibi seisukohast, kus otsitakse vastust küsimusele, kas selle menetlusliigiga on Eestis tagatud igäühe põhiseaduslikud õigused võrdselt.

Töös kasutatakse kvantitatiivset uurimismeetodit, mis on kombineeritud statistika empiirilise analüüsi ja teoreetilise kirjanduse käsitlemisega.

Esitatud hüpoteesi kontrollimiseks on vajalik KrMS § 219 sätte olemuse sisustamine KrMS-is ja KarS-is ning muudes asjakohastes õigusaktides leiduvate normide grammatilise, süstemaatilise ja teleoloogilise tõlgendamise, õiguskirjanduses avaldatud seisukohtade ning kohtulahendite käsitlemise läbi. Näitlikustamiseks, kuid ka uurimuses esitatud seisukohtade kinnitamiseks on kasutatud statistikat.

1. Kahtlustatavana kinnipidamise asendamise ehk KrMS § 219 sisu

KrMS § 219 sätestab kahtlustatavana kinnipidamise asendamise. Nimelt sätte esimese lõike kohaselt, kui isik on toime pannud teise astme kuriteo,¹¹ mille eest võib mõista rahalise karistuse ja tal ei ole Eestis alalist või ajutist elukohta,¹² võib uurimisasutus kahtlustatavana kinnipidamise isiku nõusolekul asendada menetluskulusid ning võimaliku karistusena mõistetavat rahalist karistust ja kuriteoga tekitatud kahju katva maksega riigituludesse. Sätte teise lõike kohaselt koostatakse kahtlustatavana kinnipidamise asendamise ja riigituludesse makse vastuvõtmise kohta akt¹³.

Seega on määravaks eeltingimuseks, et kahtlustatavana kinnipidamise asendamine on võimalik vaid sanktsioonina rahalist karistust ettenägeva II astme kuriteo toimepaneku korral ja toimepanija on sellise asendamisega nõus. Üldjuhul on nendeks isikud, kes on tulnud Eestisse külla, on turistid, riigist läbisõidul olevad töölised, kuid ka Eesti kodanikud, kes elavad välismaal, kuid on Eestis elukohata, jms isikud.

Kuigi seaduses pole seda otsesõnu kirjas, on KrMS kommentaaride kohaselt sätte rakendamise eelduseks asjaolu, et kuriteo toimepanemise asjaolud on selged. KrMS § 219 kohaldamine on ajaliselt võimalik niikaua, kuni § 217 alusel kinnipidamine ei ole ennast veel õiguslikult ammendanud. See tähendab, et kinnipidamise asendamine peab toimuma 48 tunni jooksul alates kahtlustatava faktilisest kinnipidamisest. Tõsiasi, et tavatingimustes algab isiku faktilise kinnipidamisega ka kriminaalmenetlus, ei ole sellisel juhul õiguslikuks takistuseks võimalikule järgnevale § 219 kohaldamisele. Seetõttu ei koostata ka § 219 kohaldamisel kriminaalmenetluse lõpetamise määrust. E-toimikus tuleb see toiming registreerida „kriminaalmenetluse alustamata jätmisena“ (alus § 199 lg 2).¹⁴

KrMS § 219 kohaldamine on võimalik juhul, kui kinnipeetud isik on sellega nõus. Isiku soostumine kinnipidamise asendamisega tähendab ühtlasi, et isik loobub talle

¹¹ KarS § 4 järgi jaotuvad kuriteod karistuse järgi esimese ja teise astme kuritegudeks. Teise astme kuritegu on süütegu, mille eest on ette nähtud tähtajaline vangistus kuni viis aastat või rahaline karistus.

¹² Püsielukoht (peamine elukoht, alaline elukoht) on tavaliselt see elukoht, kus isik veedab enamiku oma igapäevasest puhke- ja uneajast. See võib erineda registreeritud elukohast. Statistikaamet: <https://www.stat.ee/58942>. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 14 lg 1 kohaselt on isiku elukoht on koht, kus isik alaliselt või peamiselt elab. ELKS § 7 lg 2, VMS § 5 ja RRS § 39 lg 1 koosmõjus tulenevalt peab Eestis elav isik registreerima oma elukoha Rahvastikuregistris. Seisuga 28.02.2016.

¹³ KrMS RT I, 06.01.2016, 19, § 219 lg 2.

¹⁴ Kergandberg. E., Pikamäe. P. Kriminaalmenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, Juura 2012, § 219, komm 3, lk 533.

inkrimineeritud kuritegudes kohtulahendi taotlemisest, seega ka enda võimalikust õigeksmõistmisest. Samas ei eelda nõusolek seda, et isik peaks ennast süüdi tunnistama, samuti ei saa seda tema nõusolekust järeldada.¹⁵

KrMS § 199 lg 2 tulenevalt ei peaks kriminaalmenetlust alustama, kui kahtlustatava kinnipidamine asendatakse vastavalt käesoleva seadustiku §-le 219, faktiliselt on see praktikas alati siiski esimeste menetlustoimingute teostamise kaudu aset leidnud.¹⁶ Seetõttu on kriminaalmenetluse reeglistiku konteksti arvestavalt väär anda seadustiku kommenteeritud väljaandes üldise kriminaalõiguse põhimõtetega vastuolus olevaid suuniseid – menetluse lõpetamise määruse asemel märkima juhtum menetlusinfosüsteemis või kriminaalmenetluse registrisse kui kriminaalmenetluse algatamata jätmine.

KrMS § 219 näol on tegemist oportuuniteediprintsiibi ühe väljendusega¹⁷. Oportuuniteedi põhimõtet on võimalik aga rakendada vaid kriminaalasjades, milles menetlus on juba alustatud¹⁸. Seetõttu peaks ka KrMS § 219 kohaldamise üheks lisatingimuseks olema avalik menetluse huvi puudumine.

Avalik menetlushuvi puudub üldjuhul kuritegude puhul, kus isiku süü ei ole suur. Avalik menetlushuvi on olemas, kui eripreventiivsetest vajadustest lähtuvalt on menetluse jätkamine vajalik. Selline vajadus on olemas üldjuhul siis, kui:

- a) isikut on kahe aasta jooksu enne uue kuriteo toimepanemist sarnase süüteo eest karistatud või on tema suhtes menetlus otstarbekuse kaalutlusel lõpetatud või
- b) isik on oma muu käitumisega tõestanud, et tema edaspidise õiguskorrektsiooni tagamiseks on vajalik rakendada mõjutusvahendeid või karistusi, mida KrMS § 202 või 203¹ alusel ei ole võimalik kohaldada.

Avalik menetlushuvi on olemas, kui üldpreventiivsetest vajadustest lähtuvalt on isiku karistamine vajalik. Selline vajadus on olemas üldjuhul siis, kui:

- a) kuritegu on toime pandud elusfääris, mille vastu peab avalikkusel olema eriline usaldus või
- b) isiku karistamine on vajalik õiguskorra kaitsmise huvides või

¹⁵ *Ibid* § 219, komm 5, lk 533.

¹⁶ KrMS § 193 lg 1 kohaselt uurimisasutus või prokuratuur alustab kriminaalmenetlust esimese uurimis- või muu menetlustoiminguga, kui selleks on ajend ja alus ning puuduvad KrMS § 199 lõikes 1 sätestatud asjaolud. Lõike 2 kohaselt, kui kriminaalmenetlust alustab uurimisasutus, teatab ta menetluse alustamisest viivitamata prokuratuurile.

¹⁷ Kergandberg, Pikamäe, *supra* note 14, § 219, komm 1, lk 533.

¹⁸ RKKKo 3-1-1-1910, p 8.3.

c) kuriteo tõttu kannatanul puuduvad peale kriminaalmenetluse efektiivsed õiguskaitsevahendid.¹⁹

Autor leiab, et endine Riigiprokuratuuri juht on tabavalt avaliku menetlushuvi olemust rahvale selgitanud, manitsenud, et seda ei tohi võrdsustada avalikkuse uudistejanu või meedia huviga. Avalik menetlushuvi ei ole sõltuv ka sellest asjaolust, mil määral avalikkus konkreetselt juhtumist teadlik on ja kuidas sellesse suhtub. Piiratud ressursside tingimustes ei suuda riik kõikidele õigusrikkumistele võrdselt tähelepanu pöörata ning samas pole ka riigi huvides näiteks kergeid või esmakordseid rikkumisi kriminaalkorras karistada.²⁰

1.1. Sätte loomise põhjused ja eesmärk

Euroopa Liidu liikmena on Eesti kohustus oma siseriikliku õiguse loomisel, korrastamisel ning realiseerimisel arvestada Euroopa Liidu sotsiaalfilosoofiliste, kõlbeliste ja regulatiivsete suundumustega selles õigusruumis.²¹

Möödunud kümnendi algul KrMS ette valmistades püstitati eesmärgiks kriminaalmenetluse ökonoomsus, efektiivsus ja kiirus. Kriminaalmenetlus peab olema ökonoomne, mis tähendab, et kriminaalmenetlus ei tohi riigile põhjustada ebaotstarbekalt suuri kulutusi. Kriminaalmenetluse kiiruse tõstmise vajalikkus tuleneb Euroopa inimõiguste konventsioonist, mis näeb ette igäihe õiguse oma kohtuasja lahendamiseks mõistliku aja jooksul ning juba ülalkäsitletud ökonoomsuse printsiibist. Moodsas kriminaalmenetluses saavutatakse kriminaalasja lahendamise kiirus peamiselt erinevate lihtmenetluste ning oportuuniteediprintsiibist tuleneva menetluse lõpetamise võimalusega. Kohtumenetluste arvu vähendamine nimetatud viisidel aitab oluliselt suurendada ka kriminaalmenetluse kiirust tervikuna.²²

Alternatiivmenetluse eelis ei seisne ainult selles, et see on riigi jaoks odavam ja tegelikult ainuke viis, kuidas tänaste ressurssidega kriminaaljustiitsüsteem üldse suudab Eestis kriminaalasju menetleda, vaid pigem on oluline see, et tänapäevases käsitluses on kuriteo enda mõiste ja sellega seoses ka kriminaalmenetluse eesmärk muutunud. Kui klassikalise

¹⁹ Riigi peaprokuröri juhis 12. aprill 2007, nr RP-1-4/07/3.

²⁰ Aas, N. Avalik menetlushuvi ei võrdu avalikkuse uudistejanuga. Postimees, 11. juuli 2012.

²¹ Raska, E., jt. Vaateid õiguspoliitikale. Tartu Ülikool, 2008, lk 60.

²² KrMS eelnõu (594 SE) seletuskiri.

arusaama järgi on kuritegu seaduse, mõnedes käsitlustes isegi kõrgemalt poolt etteantud normide rikkumine, mille täpsed asjaolud tuleb alati välja selgitada ja mida saabki heastada vaid seaduse alusel mõõdetud täpse karistusega, siis postmodernses õiguskultuuris nähakse kuriteos pigem konflikti ühiskonnas ning riigi ülesanne on aidata seda konflikti lahendada ja saavutada pragmaatiline kompromiss.²³

Seega, kuigi aeg-ajalt kostab avalikkuse nurinat lihtmenetluste suure osakaalu üle, siis tegelikult ei ole Eesti kriminaalmenetluse suurim proovikivi mitte arvukad alternatiivmenetlused, vaid pigem see, kuivõrd äärmuslikuks on Eesti tänane kriminaalmenetlus uue menetlusseaduse ajal kujunenud. Seda iseloomustavad ühelt poolt arvukad ja üsna kiiresti kulgevad lihtmenetlused ning teiselt poolt harvad, kuid see-eest aja- ja töömahukad üldmenetlused.²⁴

Selline äärmustest koosnev kriminaalmenetlus seab loomulikult uusi ülesandeid justiitsüsteemile, aga ka ühiskonnale tervikuna. Kriminaalmenetlus ei ole vaid õiguslik fenomen, samavõrd on see ka kultuuriline nähtus. Eelkõige võrreldes õiguskultuuridest üle võetud instituudid vajavad seetõttu aega, et praktikasse juurduda ja et ka ühiskond nendega harjuda jõuaks. Seejuures tuleb aeg-ajalt kriitiliselt hinnata, kuidas uued lahendused meie sotsiaal-majandusliku reaalsusega kokku sobivad. Mõningate muudatuste ellurakendamine vältab terve juristide põlvkonna, sest eeldab muudatusi juba alates kõrgkoolides antavast õigusharidusest.²⁵

Selleks, et saada teada, mis on olnud seadusandja tahe ja eesmärk on loogiline samm pöörduda esmalt seadusloome protsessi poole ning uurida seadustiku eelnõu seletuskirjas vastava sätte kohta kirjeldatud ja põhjendatud. Paraku KrMS eelnõu ja seadustiku rakendamise seaduse eelnõu seletuskirjad on äärmiselt napolisõnalised ja põhimõtteliselt mitteinformatiivsed, vaatamata sellele, et normitehnika eeskirja nõuded seadusloomele ka juba sel ajal kehtisid.²⁶

²³ Aas, N. Riigi peaprokuröri ülevaade Riigikogu põhiseaduskomisjonile. *Juridica*, 2014 nr 7, lk 540-544.

²⁴ *Ibid*

²⁵ *Ibid*

²⁶ Õigustloovate aktide eelnõude normitehnika eeskiri. RT I 1999, 73, 695 (redaktsioon kehtis 2004 ja enne seda). Eeskirja § 27 kohaselt on seaduse eelnõue seletuskirja eesmärk põhjendada seaduse vastuvõtmise vajalikkust ja eelnõu põhiseisukohti ning anda ülevaade seaduse vastuvõtmisega kaasnevatest mõjudest.

Selgub, et KrMS § 219 autorid on ka ise vastuolulisi selgitusi andnud, öeldes, et kahtlustatavana kinnipidamise asendamise korral on sisuliselt tegemist alternatiivmenetlusega, mis on suunatud menetluse lõpetamisele ning seega sisuliselt probleemi ei nähta. Sellise selgitusega ei saa nõustuda kasvõi kahtlustatava kinnipidamise regulatsiooni tõttu KrMS § 219 lg-s 1, milles räägitakse sellest, et kahtlustatava nõusolekul saab asendada menetluskulusid. Seetõttu jääb arusaamatuks, millistest menetluskuludest räägitakse, kui deklareeritakse, et menetlust KrMS § 219 korral ei alustata²⁷. Seega juba seadusloome tasandil on vastuolulisus ja konflikt erinevate menetlusnormi reeglite vahele sisse kirjutatud – jääb ebaselgeks, kas seadusandja tahe on olnud sätet käsitleda kriminaalmenetlust välistava asjaoluna või eraldiseisva kriminaalmenetlust lõpetava alusena ja seda mitte KrMS § 200 mõistes vaid sellele järgnevat sätet kehtestatud menetluse lõpetamise aluste mõistes.

KrMS rakendamise seaduse eelnõu seletuskirjas on öeldud, et paragrahvis 219 reguleeritud kahtlustatavana kinnipidamise asendamine tähendab seda, et kriminaalmenetlust ei alustata. KrMS § 219 kasutus on asjakohane eelkõige rikkumiste osas, mida panevad toime välismaalased või mis pannakse toime või avastatakse piiril. Seetõttu pole otstarbekas panna seda kohustust prokuratuurile, vaid uurimisasutusele. Uurimis- ja muu menetlustoimingu protokollide mõiste ja nõuded on sätestatud KrMS-i §-s 146. Paragrahvis 219 kirjeldatud juhul on tegu menetluseelse toiminguga (vt KrMS-i § 199 lg 2), mistõttu koostatud dokumenti võiks nimetada „aktiks”.²⁸ Seega, kui võtta aluseks asjaolu, et kriminaalmenetlust ei algatata, peaks uurimisasutuse ametnik toimima täpselt samaväärselt kui mistahes situatsiooniga, kus esineb kriminaalmenetlust välistav asjaolu ning kõik protseduurilised tegevused peavad järgima kriminaalmenetluse mittealgatamise otsuse tegemist reguleerivaid sätteid. Samas tekib sellisel juhul rida järgnevaid küsitavusi – staatusest kahtlustatav on kriminaalmenetluse seadustiku alusel konkreetne sisu ning sellest tulenevad õigused, milliste järgimise kohustust justkui KrMS § 219 korral ei eksisteerigi. Kuna KrMS § 219 sätte ajaloolise ja teleoloogilise tõlgenduse vastused jäävad napiks ning puudulikuks, on vajalik pöörduda sätte grammatilise tõlgenduse poole. Tegemist on kahe lõikega paragrahviga. Säte figureerib KrMS § 199 lõikes 2 kui kriminaalmenetlust välistava asjaoluna. Lisaks on grammatilises tõlgenduses võimalik kasutada esialgselt

²⁷ Kergandberg, E., Järvet, T., jt. Kriminaalmenetlus. II muudetud trükk. Tallinn, Sisekaitseakadeemia 2004, lk 44.

²⁸ KrMSRS (295 SE) eelnõu seletuskiri.

Justiitsministeeriumi poolt kehtestatud asendusakti vormile kantud teksti. Üksnes sätte grammatilisele tõlgendusele ei tugine töö autor, vaid ka sätet rakendavad uurimisasutuse ametnikud, kellele on täiendavaid juhiseid alates sätte loomise algusest jagatud prokuratuuri poolt.

Eestis kehtiva KrMS § 219 ligilähedaselt sarnast meedet on kasutatud näiteks Saksamaal, ennekõike nn piirikuritegude puhul. Toimub see aga siiski süüdistusmenetluses ja vahialuse kinnipidamise asendamise kontekstis. Õigem oleks öelda, et suure tõenäosusega on kriminaalmenetluse reformis osalejad sealt KrMS § 219 loomise idee saanudki. KrMS §-s 219 kirjeldatud kahtlustatavana kinnipidamise asendamisele ei leidu Saksa kriminaalmenetluse seadusest (Strafenprotsessordnung, StPO-st) sõna-sõnalist vastet. Süüdistatava vahistamisest loobumine ehk meie mõistes kahtlustatavana kinnipidamise asendamine on reguleeritud StPO §-s 127a. Nimetatud paragrahvi I lõike tekstist nähtub, et kui süüdistataval puudub seaduse kehtivusalal alaline elukoht või asukoht ja kui vahistamisemääruse tingimused on täidetud ainult põgenemisohu tõttu, võib kohus loobuda tema vahistamisest või vahi all pidamisest kui: 1) ei ole oodatav, et rikkumise eest määrataks vangistus või kasvatuslik ja preventiivne meede ja 2) süüdistatav tasub kohase tagatise oodatavaks rahatrahviks ja menetluskuludeks.²⁹ Eesti kriminaalõiguses järgneb vajadusel õigusrikkuja vahistamine alles peale kahtlustatava kinnipidamist.³⁰

KrMS rakendamise seaduse eelnõu seletuskirjast alguse saanud juhise kohaselt peaks KrMS § 219 rakendamisel üheselt tegemist olema kriminaalmenetluse mittealustamisega, seda kinnitab ka sätte asumine KrMS § 199 loetelus. Kuid praktikas on asjad läinud teisiti ning seda oleks olnud kindlasti seadusloome staadiumis võimalik ette näha.

Autori hinnangul pole KrMS ülesehitusliku ning sisulise mõtte kohaselt KrMS § 219 n.õ õiges kohas normide struktuuripuu. Sätte kasutuselevõtmise põhjuseid tegelikult ei leidugi kriminaalmenetluse seadustiku seletuskirjast. Üldsõnaliselt on seda puudutatud kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse eelnõu seletuskirjas.

²⁹ StPO §-s 127a, seisuga 23.04.2016.

³⁰ KrMS § 130. Vahistamine ja vahistamise alused. Vahistamine on kahtlustatavale, süüdistatavale või süüdimõistetule kohaldatav tõkend, mis seisneb isikult kohtumääruse alusel vabaduse võtmises.

Täna KrMS kommenteeritud väljaandes § 219 kohta antud juhised ei ole seaduse rakendajale hulgalistes viitelistes sätetes orienteerumist abistavad juhised, vaid sisult kriminaalmenetluse protsessinormidega vastuolus olevad suunised.

Autor ei ole põhjendamatult kriitiline normi kehtestamise ja rakendamiseks antud suunitluste suhtes, kuna seadusandja ei ole loomeprotsessis ehk seadustiku ja selle rakendamise seaduse seletuskirjas selgitanud sätte ellukutsumise vajadust ning selgitusi ei leia ka selle kohta, millise menetlusliigiga on tegemist ja seetõttu millistest normidest on sätte rakendaja kohustatud lähtuma ja kuidas menetlusliiki menetleda tuleb. Kehtiva akti vormi (vt Lisa 1) grammatiliselt tõlgendades võib samuti tekkida järeldus, et esialgselt võis KrMS § 219 olla mõeldud pigem nn piiriala rikkumiste menetlusvormiks. Küsimusele, kas seaduslooja eesmärk oli see või KrMS § 219 lauskasutus kõigi teoreetiliselt võimalike II astme rahalist karistust sanktsioonina ettenägevate kuriteokoosseisude osas (vt loetelu lisast 3), jääbki teadmata.

1.2. Kriminaalmenetluse mittealustamise ja lõpetamise alused

Eesti kriminaalmenetlusõiguses on kesksel kohal kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) §-s 6 sisalduv kriminaalmenetluse kohustuslikkuse ehk legaliteedipõhimõte, mille kohaselt on uurimisasutus ja prokuratuur kuriteo asjaolude ilmnemisel kohustatud alustama ja toimetama kriminaalmenetlust. Sealjuures sisaldab säte rangest põhimõttest siiski kahte reservatsiooni, millest esimene annab uurimisasutusele ning prokuratuurile õiguse kriminaalmenetlust välistavate asjaolude ilmnemisel jätta kriminaalmenetlus alustamata ning teine võimaldab alustatud kriminaalmenetluse teatavatel alustel ja piires lõpetada.

Kõige enamlevinumad tingimused, mil kriminaalmenetlust ei alustata on KrMS § 199 lg-s 1, st kui:

- 1) puudub kriminaalmenetluse alus;³¹
- 2) kuriteoaegumistähtaeg on möödunud;³²
- 3) amnestiaakt välistab karistuse kohaldamise;

³¹ KrMS § 194. Kriminaalmenetluse ajend ja alus.

(1) Kriminaalmenetluse ajend on kuriteoteade või kuriteole viitav muu teave.

(2) Kriminaalmenetluse alus on kuriteo tunnuste sedastamine kriminaalmenetluse ajendis.

³² KarS § 81 lg 1 p 2 kohaselt aegub II astme kuritegu viie aastaga kuriteo lõpuleviimisest kuni selle kohta tehtud kohtuotsuse jõustumiseni..

4) kahtlustatav või süüdistatav on surnud või juriidilisest isikust kahtlustatav või süüdistatav on lõppenud;

5) samas süüdistuses on isiku suhtes jõustunud kohtulahend või kriminaalmenetluse lõpetamise määrus KrMS §-s 200 sätestatud alusel;

6) kahtlustatav või süüdistatav on parandamatult haigestunud ning ei ole seetõttu võimeline kriminaalmenetluses osalema ega karistust kandma.

KrMS § 199 lg 2 sätestab, et kriminaalmenetlust ei alustata, kui kahtlustatava kinnipidamine asendatakse vastavalt §-le 219.

Tavapäraselt põhjendatakse bagatellideliktidele (väiksemad, tähtsusetult väiksemad õigusrikkumised) vähema tähelepanu pööramist menetlusressursside piiratusega, s.t et eelkõige tuleks jätta aega ja raha tegelemiseks raskemate rikkumistega. Ressursikeskne lähenemine on kriminaalpoliitikas tähtis, küsimus on aga selle sisustamises. Tavapäraselt mõistetakse seda lihtsa vastandusena: ressursikulu pisirikkumistele versus rasketele rikkumistele. Kui aga nimetatud valemisse lisada ratsionaalse komponendina tõdemus, et reageerimine avaliku korra rikkumistele või vandaalitsemistele eelnevalt kaardistatud riskikohas võib hoida ära rasked isiku- või varavastased ründed, siis lisame menetlusökonomiale teise argumendi. Alkoholihoobes avaliku korra rikkumistest võib olla ainult üks samm kehavigastuse tekitamise või tapmiseni.³³

1.2.1. Kriminaalmenetluse mittealgatamine

Üha enam on õigusmaastikul tõstatatud küsimust, kas absoluutse legaliteedipõhimõtte rakendamine kriminaalmenetluse käivitamisel on õigustatud või võiks olla põhjendatud menetlejale teataval määral diskretsiooniõiguse andmine ka kriminaalmenetluse alustamise otsustamisel. Õiguskirjanduses käsitletud ettepanekutest on läbi käinud mitu võimalikku lahendust alates menetluse otstarbekuse põhimõtte lisamisest kriminaalmenetluse alustamise otsustamise kriteeriumite hulka kuni erasüüdistusmenetluse tagasitoomiseni Eesti kriminaalmenetlusõigusesse.³⁴

³³ Vaher, K.-M. Masskuriteod: väike teosüü ja suur ohtlikkus. *Juridica*, 2008, nr 8, lk 527-530.

³⁴ Nimmo, M. Kriminaalmenetluse kohustuslikkuse põhimõttest eemaldumise poolt- ja vastuargumente kriminaalmenetluse alustamise kontekstis. *Juridica*, 2015, nr 7, lk 498-507.

Seega, kriminaalmenetluse alustamist välistavad asjaolud on sätestatud KrMS §-s 199 ning tegemist on suletud ja ammendava loeteluga, mistõttu toimib legaliteedipõhimõtte menetluse alustamisel sisuliselt absoluutsena ega anna menetlejale otsustamisvabadust jätta menetlus alustamata mõnel muul kriminaalmenetluse lõpetamist lubaval alusel, mida nimetatud paragrahvis loetletud ei ole.

Legaliteedipõhimõtte kohustab alustama kuriteo tunnuste sedastamisel kriminaalmenetlust. Seega puudub uurimisasutusel ja prokuratuuril kuriteole viitava teabe saamisel pädevus hinnata kriminaalmenetluse alustamise otstarbekust üksikjuhtumil. Sellise lähenemisega saavutatakse kõigi asjassepuutuvate isikute võrdne ja õiglane kohtlemine. Teisisõnu tuleb uurimisasutusel ja prokuratuuril kuriteole viitava teabe saamisel ja KrMS §-s 199 sätestatud kriminaalmenetlust välistavate asjaolude puudumisel igal juhul kriminaalmenetlust alustada, sõltumata sellest, kas konkreetses kriminaalasjas soovitakse kohtult taotleda isiku suhtes süüdimõistva kohtuotsuse tegemist või mitte.³⁵

Paragrahvi 199 lg 2 sätestab, et kriminaalmenetlust ei alustata, kui kahtlustatavana kinnipidamine asendatakse vastavalt § 219. See säte on tekitanud praktikas ebaselgust, kuna § 219 kohaldamine eeldab siiski teatud menetlustoimingute läbiviimist ja teatud asjaolude tuvastamist, mis üldjuhul tähendab aga kriminaalmenetluse alustamist (§ 193 lg 1). Sätte kommentaaride kohaselt tuleb käesolevat normi käsitada eriregulatsioonina, mis kindlate eelduste esinemisel ei loe kriminaalmenetlust alanuks vaatamata teatud toimingute läbiviimisele.³⁶

1.2.2. Kriminaalmenetluse lõpetamine

Kriminaalmenetluse lõpetamisel näeb KrMS § 206 ette kohustuse koostada määrus, milles on märgitud: 1) kriminaalmenetluse lõpetamise alus käesoleva seadustiku §-de 200–205² järgi; 2) kohaldatud tõkendi või muu kriminaalmenetluse tagamise vahendi tühistamine; 3) asitõendite või äravõetud või konfiskeerimisele kuuluvate objektidega toimimise viis; 4) süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise seaduse § 14 lõikes 1 nimetatud selgitus kahju hüvitamise taotlemise korra kohta, kui isikul tekib õigus nõuda kahju hüvitamist süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise seaduse § 5 või 6 kohaselt; 5)

³⁵ *Ibid*, lk 498-507.

³⁶ Kergandberg, Pikamäe, *supra* note 14, § 219 komm 2, lk 533.

kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustus; 6) kriminaalmenetluse lõpetamise määruse edasikaebamise kord.

Uurimistöös kasutatud statistika kinnitab autori tööalastel kogemustel baseeruvat teadmist, et väga tihti avastatakse kuriteo toimepannud isiku puhul KrMS § 219 rakendamise võimalus alles peale reaalse kriminaalmenetluse toimingute äratagemist. Ja sellisteks toiminguteks ei ole tihtipeale üldsegi isiku kahtlustatavana kinnipidamine, vaid esmaste ütluste võtmine jm menetlustoimingud, mis on kriminaalmenetluse seadustiku mõistes käivitanud menetluse esimesest menetlustoimingust. Seega ilmneb KrMS § 199 lg 2 kohaselt kriminaalmenetlust välistav asjaolu, mis autori hinnangul aga sisuliselt seda ei ole, ja uurimisasutuse ametnikul on võimalik KrMS § 219 rakendamise tõttu KrMS § 200 tulenevalt menetlus ära lõpetada.

Kui kohtueelses menetluses ilmnevad KrMS § 199 loetletud (sh lõike 2 kohaselt viide §-le 219) menetlust välistavad asjaolud, siis vastavalt KrMS §-le 200 on uurimisasutus või prokuratuur kohustatud kriminaalmenetluse lõpetama. Kriminaalmenetluse lõpetamisel vormistatakse selle kohta määrus. Uurimisasutuse määruse jõustumiseks on lisaks vajalik prokuröri luba (nt KrMS §-d 200, 200¹ sõnastuse kohaselt).

Oportuuniteedipõhimõttel kriminaalasja lõpetamine on võimalik vaid kriminaalmenetluses, milles kriminaalmenetlus on juba alustatud. Seega annab teataval määral otsustamisvabaduse teine, juba alustatud kriminaalmenetluse lõpetamist lubav legaliteedipõhimõtte reservatsioon, mille kohaselt ei ole uurimisasutus ja prokuratuur kohustatud kriminaalmenetlust toimetama, kui esinevad KrMS § 201 lõikes 2, §-s 202, 203, 203¹, 204, 205, 205¹, 205² või § 435 lõikes 3 nimetatud alused kriminaalmenetluse lõpetamiseks³⁷.

Kriminaalmenetluse lõpetamine, kui see ei toimu tõendite või kuriteo puudumise tõttu (Eesti õiguse kohaselt seega KrMS § 199 lg 1 p 1 alusel), on vastuolus süütuse presumptsiooniga³⁸ niipea, kui see sisaldab viidet isiku kuriteos süüdi olemisele, sest tema

³⁷ RKKKo 3-1-1-19-10, p 8.2, 8.3.

³⁸ EL põhiõiguste harta, art 48: 1. Iga süüdistatavat peetakse süütuks seni, kuni tema süü ei ole seaduse kohaselt tõendatud. 2. Iga süüdistatava õigus kaitsele on tagatud.

PS § 22 kohaselt: Kedagi ei tohi käsitada kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõiste kohtuotsus. Kohaselt Keegi ei ole kriminaalmenetluses kohustatud oma süütust tõendama. Kedagi ei tohi sundida tunnistama iseenda või oma lähedaste vastu.

süü ei olnud ettenähtud korras tõendatud, samuti polnud kohus seda oma otsusega tuvastanud. Selleks ei pruugi kriminaalmenetluse lõpetamise otsus sisaldada sõnaselgeid väiteid isiku süüdi olemise kohta. Süütuse presumptsiooniga on vastuolus mis tahes otsuses toodud argumentatsioon, mis viitab tõsiasjale, et otsustuse tegija arvab, et isik on süüdi³⁹.

Kriminaalmenetlusõigus näeb ette kuritegudena käsitatavate bagatelldeliktide puhul mitmetes riikides (sealhulgas Eestis) nii oportuuniteedipõhimõttest lähtuvad kriminaalmenetluse lõpetamise võimalused kui ka kiirmenetluse, kus lihtsamate pisirikkumiste toimepanijate suhtes saavutatakse lühikese aja jooksul kas süüdi- või õigeksmõistev kohtuotsus. Seega on kriminaalmenetlusõiguse kaudu tagatud nii õigusemõistmise paindlikkus kui ka menetlusökoonomia.⁴⁰ Kiir- või lihtmenetluste korral on kuriteo toimepanija suhtes reageeritud riigi poolt siiski hukkamõistvalt, mida tänase KrMS § 219 rakendamise kohta kuidagi väita ei saa.

Kui üldjuhul §-s 199 nimetatud kriminaalmenetlust välistavate asjaolude aluseks olevaid faktilisi asjaolusid tuleb hinnata sarnaselt nii menetluse alustamise kui ka menetluse lõpetamise otsustamisel, siis § 199 lg 1 p-s 1 nimetatud aluse hindamisel tuleb arvestada ka menetluse faasi. Kui tulenevalt *in dubio pro duriore* printsiibist tuleb menetluse alustamisel tõlgendada iga kuriteokahtlust kriminaalmenetluse alustamise kasuks, siis juba alustatud menetluse lõpetamisel tuleb lähtuda *in dubio pro reo* (kahtluse korral süüdistatava kasuks) printsiibist. Seega kui kriminaalmenetluse käigus ei leia kuriteokahtlus piisavalt kinnitust, et süüdistust esitada, tuleb menetlus lõpetada § 200 ja § 199 lg 1 p 1 alustel.⁴¹

Kriminaalmenetluse lõpetamisel vormistatakse selle kohta määrus vastavalt §-de 145 ja 206 nõuetele. Määruse saab teha nii uurimisasutus kui ka prokuratuur. Uurimisasutuse määruse jõustumiseks on lisaks vaja prokuröri luba. Uurimisasutuse poolt koostatud määrusele märgitakse prokuröri luba koos loa andmise kuupäevaga.

Meie seadusandja on ka kahtluste süüdistatava kasuks tõlgendamise (*in dubio pro reo*) põhimõtte lugenud süütuse presumptsiooni klassikalise määratlusega sedavõrd lahutamatu seotuks, paigutades selle põhimõtte KrMS § 7 lg-sse 3 (vt täpsemalt PS § 22 kommenteeritud väljaandest p-st 2).

³⁹ Savtšenkova, K. Kriminaalmenetluse lõpetamine otstarbekuse kaalutlusel: kooskõla Euroopa inimõiguste konventsiooniga. *Juridica*, 2007, nr 9, lk 619-625.

⁴⁰ Vaher, *supra* note 33, lk 527-530.

⁴¹ Kergandberg, Pikamäe, *supra* note 14, § 200 komm 2, lk 473-474.

Prokuratuuri poolt tehtud määrus jõustub selle tegemise hetkest. Uurimisasutuse määrus hakkab kehtima sellest kuupäevast, millal prokurör loa andis, selle allkirjaga varustas ning allkirjastamise kuupäeva märkis, olenemata sellest, millisel kuupäeval määrus uurimisasutuses koostatud ning dateeritud on. Kuna uurimisasutuse poolt koostatud kriminaalmenetluse lõpetamise määrus ilma prokuröri loata ei jõustu, ei ole prokuröri sellega mittenõustumisel vaja seda oma määrusega ka tühistada ja menetlus jätkub.⁴²

Seega esineb praktikas tegelikult nii kriminaalmenetluse mittealgatamist, kui ka juba menetlema hakatud kriminaalasja lõpetamist KrMS § 219 tõttu. Sõltuvalt uurimisasutuse ametnikust koostatakse kriminaalmenetluse mittealustamise teatis, mis adresseeritakse hoopis prokuratuurile, mitte isikule, kelle suhtes menetlusotsus vastu võeti ja mitte kannatanule (selle olemasolul) või siis kriminaalmenetluse lõpetamise määrus. Praktikas kasutatakse ka sätte kommenteeritud väljaandes kirjeldatud juhust, lihtsalt menetlusregistris juhtum mittealgatatuks märkida. Kuna politsei kasutuses olev menetlusinfosüsteem sellist toimingut ei võimalda, genereeritakse ka mittealgatamise teatis, samas kui säte ise nõuab akti koostamist. Põhimõtteliselt, sõltumata sellest, kas vastav II astme kuritegu on toimetatud mittealgatamise või lõpetamisena, peaks see pädima aktiga, milles on kajastatud akti vormis ettenähtud info (vt lisa 1). Samal ajal, kui vormiline pool tekitab uurimisasutuse ametnikes rea küsitavusi ja vastuolusid, on aga olulisimaks teemaks jätkuvalt sisuline lahendamata probleem – kuidas oleks õiguspärane, et sätet rakendataks ühetaoliselt ja nii, et see ei riivaks ülejäänud Eesti riigi elanikkonna õiguslustunnet ning devalveeriks riigi karistusfunktsiooni tõsiseltvõetavust.

Autori hinnangul on KrMS § 199 lg 2 näol tegemist lubamatu erinormiga, mis on vastuolus ainuüksi terve mõistusega, kuna on täiesti ebaloogiline väita rikkuja elukoha kriteeriumi alusel, et see on kriminaalmenetlust välistavaks või ka samal alusel menetlust lõpetavaks asjaoluks. Isegi kui olla empaatiline seadusloojate põhjenduse suhtes piiratud ressursside ja kuritegude menetlemise võimekuse vajaduse osas, ei ole ühegi põhjendusega õigustav asjaolu, et sellist isikut ei käsitleta kuriteo toimepannud isikuna ainuüksi karistusregistri, kuid ka karistusõiguse üldnormide mõistes, kuna menetlusotsus on toimunud *de jure* kriminaalmenetlust välistava asjaolu alusel.

⁴² *ibid*, § 200 kamm 4, lk 474.

Ebarealistlikuks muudab asjaolu täiendavalt ka lisateadmine, et kui tavajuhul kriminaalmenetluse mittealgatamise otsus on tehtud nt KrMS § 199 lg 1 p 1 ehk kriminaalmenetluse aluse (kuriteo tunnuste) puudumise tõttu, on võimalik mittealgatamise otsuse edasikaebamisel või ka järelevalve korras nende sedastamisel kriminaalmenetlus ennistada/algatada legaliteediprintsiibist tulenevalt, samas kui KrMS § 219 rakendamise olukorras on selgelt kuriteo toimepaneku alus ja ajend koguaeg olemas olnud, aga käsitleda tuleb kui nende puudumist.

1.3. Järelevalve

KrMS § 30 kohaselt juhib prokuratuur kohtueelset menetlust, tagades selle seaduslikkuse ja tulemuslikkuse ning esindab riiklikku süüdistust kohtus. Prokuratuuri volitusi kriminaalmenetluses teostab prokuratuuri nimel prokurör sõltumatult, alludes ainult seadusele.

KrMS § 219 lõike 2 kohaselt kahtlustatavana kinnipidamise asendamise ja riigituludesse makse vastuvõtmise kohta koostatakse akt, mille koopia edastatakse prokuratuurile. KrMS kommenteeritud väljaandes on selgitatud, et kahtlustatavana kinnipidamise asendamise akti koopia edastamine kannab endas informeerimise eesmärki, mis peaks võimaldama järelevalve teostamist prokuratuuri poolt.⁴³

Tulenevalt kriminaalmenetluse riiklikkuse (avaliku süüdistuse) printsiibist⁴⁴ menetletakse kõiki kuritegusid Eesti Vabariigi nimel ja prokuratuuri pädevuses on kogu riiklik süüdistusmonopol, kuna kehtivas õiguses puudub erasüüdistuse instituut.⁴⁵

1998. aastal jõustunud prokuratuuriseadusega ja 2004. aastal toimunud kriminaalmenetluse reformiga muutus suuresti ka prokuratuuri roll kriminaalmenetluses. Seejuures püüti parimatest rahvusvahelistest eeskujudest lähtudes ühendada kahte mõneti vastandlikku eesmärki: ühest küljest garanteerida prokuratuurile oma ülesannete täitmiseks piisav sõltumatus, teisest küljest tagada selline organisatsiooniline ülesehitus, et prokuratuur saaks efektiivselt ja ühetaoliselt ellu viia riigi kriminaalpoliitikat.⁴⁶

⁴³ Kergandberg, Pikamäe, *supra* note 14, § 219 komm 7, lk 534.

⁴⁴ KrMS § 5.

⁴⁵ RKKKo 3-1-1-60-10, p 10.

⁴⁶ Aas, N. Eesti prokuratuurisüsteem rahvusvaheliste standardite valguses. *Juridica*, 2011, nr 8, lk 559-571.

Autor uurib, kuidas realselt on KrMS § 219 rakendamise kavatsuse ja selle tegemise järgselt võimalik prokuratuuril täita oma järelevalvefunktsiooni. Kas sarnaselt kohtuotsuses kohtumenetluse kulude korral, peaks prokurör nõudma ka ametnikult akti koostamisel kulude jaotamise ja kindlaksmääramise otsustuse aluseks oleva arvutamiskäigu näitamist. Arvatavasti võiks prokuratuuri vastuväiteks olla, et sellise nõude täitmise kohustamine oleks oma olemuselt menetluse operatiivsuse ja ökonoomsuse vastand, kuid autori hinnangul järelevalve mõistes oluline nüanss.

Samuti peab autor vajalikuks selgitada, kui suurt rolli mängivad prokurörid ka kahtlustatavana kinnipidamise asendamise kui menetlusotsuse kujunemises ning mil viisil on üldse kontrollitav nii sätte kohaldamise lubatavus, kui ka hüvitamisele kuuluva rahasumma määramine, eriti juhtumites, kus kõne alla tuleb täiendav menetlusosaline – füüsilisest isikust kannatanu.

KrMS § 219 lõike 2 kohaselt tuleb asendamise akti koopia edastada prokuratuurile. Autor võib väita, et taolise järelevalve funktsiooni kantud tegevus realselt järelevalvet endas ei kätke. Vastupidisel juhul ei toimuks aastast aastasse ebaühtlane ja olemuslikult naeruväärselt tühiste asendussummade määramise jätkumine. Autor adub täielikult teatud kuritegude menetlemise lihtsustamise vajadust, kuid leiab, et taolise olukorra võimaldamine Eesti riigi õiguses on olematu järelevalve tõttu lumepalli efektina hakanud „elama oma elu“ ning toimub laus valepraktika. Juhul, kui prokurör isegi soovib endal lasuvat kohustust – teostada järelevalvet täita, ei ole tal menetlustoimingu olemust arvestavalt võimalik aktuaalselt sekkuda, vaid tehtut tagantjärele aktsepteerida, sest toimepanija on riigist lahkunud. Samas on võimalik prokuröril ilmselgelt väikeste summade määramise järgselt teha tähelepanu suunav märkus uurimisasutuse ametnikule, kuid arvestades prokuröride hõivatust ja otsest praktilise väärtusega sekkumisvajaduse puudumist, vaibub ka põhjendatud kriitika tegemise soov.

Menetlusökonoomiast lähtuvalt ei ole praktikast teada ka juhtumeid, kus KrMS 219 alusel tehtud mittealgatamine saaks prokuröri poolt (nt kulude hüvitamise ja trahvisummaks kokku ainult 5 € määramise tõttu) menetluse ennistatud, kuna antud asjaolule võib otsitult anda selgituse KrMS § 180 lõikest 3 tulenevalt, kasutades kohtumenetluse näitel analoogiat. Antud sättes on kirjeldatud, et menetluskulusid määrates arvestab kohus

süüdimõistetute varalist seisundit ja resotsialiseerumise väljavaateid. Kui menetluskulude hüvitamine ilmselt käib süüdimõistetute üle jõu, jätab kohus osa neist riigi kanda. Vaatamata sellele, kui ebamõistlik näib realselt riigituludesse määramise 5€ makse summa, siis ei olegi välistatud, et just samadest asjaoludest on ka akti koostaja lähtunud. Kohtupraktikale tuginedes aga ei nähtu, et kohtunik viiks väljamõistetava summa suuruse nii madalale, et devalveeruks määratud karistuse või mõjutusvahendi tõsiseltvõetavus.

Riigiprokuratuurist antud juhiste kohaselt (sh KrMS kommenteeritud väljaande vastava sätte kommentaarides) nõustatakse mittealgatamise toimingut/märget tegema, mille tegemise korral aga jääb sisuliselt ära prokuratuuripoolne kontroll kohtueelse uurimisasutuse ametnike tegevuse kvaliteedi, sh õiguspärasuse üle. Teoreetiliselt annab KrMS § 207 lg 2 ja § 208 lg 1 koosmõjus võimaluse nii mittealgatamise teatise kui lõpetamise määrus lõpuks otse Ringkonnakohtusse kaevata, kuid sellisest protsessist puudub rikkuja isik, kelle suhtes kaebuse rahuldamise korral peaks riik otsast alates hakkama asja ennistades menetlust uuesti toimetama – süüdlane isik on riigist lahkunud. Taas tekib küsimus, kas selline ennistamine on üldse lubatav, kui menetlusotsus on vastu võetud KrMS § 199 tõttu. See on järjekordse segaduse tekkimise situatsioon ning jällegi jõuab autor tõdemuseni, et KrMS § 219 ei saa ega tohi olla kriminaalmenetlust välistav asjaolu, sest kuriteo toimepanek ei saa ju seda olla.

Kuivõrd prokuratuur on riikliku süüdistuse esitaja ja vastutus kriminaalmenetluse lõpptulemuse – kohtumenetluse tulemusena tehtava kohtulahendi – eest lasub samuti peamiselt prokuratuuril (seda vähemalt uurimisasutusega võrreldes), siis on seadusega pandud prokuratuurile kohustus juhtida kohtueelset menetlust, tagades selle seaduslikkuse ja tulemuslikkuse. KrMS ideoloogiale vastavalt on prokuratuur aktiivne kohtueelne menetleja, mitte passiivne järelevalve teostaja⁴⁷. Kõige üldisemal kujul on seaduslikus prokuratuuri koha määratlemisel kohtueelses menetluses lähtutud arusaamast, et prokuröri kui akadeemilise õigusharidusega isiku pädevusse peaks kuuluma kõige olulisemate õiguslike küsimuste lahendamine. Tulenevalt §-s 6 sätestatud kriminaalmenetluse kohustuslikkuse põhimõttest, samuti § 30 lg-st 1 ja 268 lg-st 1, on üksnes prokuratuuri pädevuses otsustada, milline osa kahtlustatava (süüdistatava) käitumisaktide ahelast tuleb kuriteotunnuste ilmnemise tõttu muuta kriminaalmenetluse esemeks ja kes saaksid selliselt

⁴⁷ Prokuratuuri initsiatiivi vajadusele põhiõiguste tagamise kontekstis viitavad ka RKÜK 3-3-1-35-10 p 45; 3-3-1-15-10 p 47; 3-3-1-85-09 p 96.

kindlaksmääratud piiridest lähtuvalt olla kriminaalmenetluses käsitatavad kannatanutena⁴⁸. Selliste volituste tõttu on prokurör tõeliseks riikliku kriminaalpoliitika elluviijaks, kellel on laialdased volitused otsustada, millist seadustikust välja pakutud teed kriminaalasja lahendini jõudmiseks kasutada.⁴⁹

Autor esitas kirjaliku päringu prokuratuuridesse, saamaks täpsemat teavet prokuratuuri poolse järelevalve teostamise kohta uurimisasutuste poolt KrMS § 219 rakendamisel. Päringule vastas koondavalt Riigiprokuratuur.⁵⁰

Esmalt sooviti prokuratuuri vastust küsimusele, milliseid sisulisi toiminguid ja tegevusi hõlmab prokuratuuri roll järelevalve teostajana KrMS § 219 menetluste osas. Riigiprokuratuur selgitas, et kahtlustatavana kinnipidamise asendamise ja riigituludesse makse võtmise kohta koostab uurimisasutus akti, mille koopia edastatakse prokuratuurile KrMS § 219 lg 2 alusel. Selliselt teostab prokuratuur järelevalvet eelnimetatud uurimisasutuse aktide alusel. KrMS § 219 lg 2 nimetatud akte kontrollitakse prokuratuuris üldises korras ning kõnealuseid akte prokurör eraldi ei kinnita.

Järgnevalt soovis autor teada, milline on prokuröri roll KrMS § 219 rakendamise otsustusprotsessis ja kas prokurör kaasatakse sellesse igakordselt. Oma vastuskirjas on Riigiprokuratuur kinnitanud, et prokurör on sarnaselt kõikide kriminaalrajade kohtueelse menetluse juhina kaasatud igakordselt ka KrMS § 219 kohaldamise küsimuse otsustamisprotsessi. Prokuratuur ei erista kahtlustatavaid kriminaalrajade raames, mistõttu langetatakse otsustus KrMS § 219 kohaldamise osas nagu kõikide teiste kriminaalrajade menetlemisel ettetulevate küsimustega. Selliselt on uurimisasutusel ja prokuröril igakordselt võimalik hinnata, kas ning millistel tingimustel on antud juhul KrMS § 219 kohaldatav. Siinkohal saab autor väita, et praktikas siiski igakordselt prokuröri KrMS § 219 rakendamist läbi ei räägita, sest nii nagu Riigiprokuratuuri väidab, ei pea KrMS § 219 akti prokurör kinnitama (erinevalt kriminaalmenetluse lõpetamise määrusele), vaid selle otsuse võtab uurimisasutuse ametnik nii MTA-s kui PPA-s vastu iseseisvalt, ennekoike nn piiririkumiste korral (seda ilmestavad nt aktidega riigituludesse üksnes 2 ja 5 euro suurused määratud summad võltsitud dokumendi kasutamise eest).

⁴⁸ RKKK 3-1-1-97-10 p 25.

⁴⁹ Kergandberg, Pikamäe, *supra* note 14, § 30 kom 3, lk 123.

⁵⁰ Päringu vastus autori valduses.

Kuivõrd PPA-a ja MTA-a vastusest nähtub, et praktikas on väga paljudel juhtudel alustatud kriminaalasjade puhul, kus on lõpuks siiski rakendatud KrMS § 219, koostatud kriminaalmenetluse lõpetamise määrus ning mõningatel juhtudel on koostatud ka teatis kriminaalmenetluse mittealustamise kohta, siis viimase küsimusena palus autor prokuratuuri seisukohta, kas mittealgatamise korral on uurimisasutus kohustatud koostama kriminaalmenetluse alustamata jätmise teatise või kriminaalmenetluse lõpetamise määruse. Riigiprokuratuuri vastusest nähtuvalt koostab uurimisasutus KrMS § 219 kohaldamise korral vaid kahtlustatava kinnipidamise ja riigituludesse makse vastuvõtmise kohta akti, mille koopiat esitatakse prokuratuurile. Riigiprokuratuur selgitab juurde, et selliselt on KrMS § 219 eriregulatsioon, mis kindlate eelduste esinemisel ei loe kriminaalmenetlust alanuks vaatamata teatud toimingute läbiviimisele. Seega ei näe KrMS § 219 kohaldamine ette eraldiseisva kriminaalmenetluse alustamata jätmise teate või kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koostamist, vaid tegemist on KrMS eriregulatsiooniga, kus menetlusotsustuse kohta koostatakse akt KrMS § 219 lg 2 alusel.

Siinkohal saab kinnitust asjaolu, et teoreetiline käsitus kahtlustatavana kinnipidamise asendamisest erineb oluliselt praktikas läbiviidavatest protsessidest ning prokuratuuripoolne järelevalve on äärmiselt kaootiline, lakooniline ning kohati selgelt olematu, kuidas muidu selgitada tegelikkusest niivõrd erinevaid vastuseid.

Eeltoodust tulenevalt ja tuginedes kogutud näidisaktide ning autori tööalasele kogemusele, võib väita, et KrMS § 219 rakendamise üle järelevalve on ebapiisav, puuduv järjepidev kontroll, mis on teinud võimalikuks asjaolu, et sätet kohaldatakse uurimisasutuse ametniku parima äranägemise ja suva järgi, ning seetõttu pole tagatud ühetaoline ning rikkumise olemusele vastav (õige ja kohane) praktika.

1.4. Statistika

Inimeste ootus õigusele võrdsustub ootusega õiglase õiguse järele, sellise õiguse järele, millest õhkub tema jaoks õiglane lahendus ühises elus suhete korraldamisel. Inimene küsib alati õigluse järele. Juba antiikaja filosoofid Aristoteles ja Augustinus mõtlesid selle üle, mis on õiglus ja milline on tema koht inimestevahelistes suhetes, kuidas õiglus realiseerub ühiskonna korralduses. Juba siis domineeris arvamus, et õiglane on riigist tulenev õigus.⁵¹

⁵¹ Raska, E., jt. Vaateid õiguspoliitikale. Tartu Ülikool, 2008, lk 46.

Õigusnormide keskne ülesanne ühiskonnas on suunata ja juhtida inimeste ja ametnike käitumist. Riigi poolt kehtestatud normiga nõutud käitumismalli sanktsiooniks on sageli sund: normi rikkujat ähvardatakse millegi halvaga, mida tunnetatakse kogemuste järgi rängemana kui normi rikkumisest tulenevat kasu.⁵²

KrMS § 219 näeb ette, et kahtlustatavana kinnipidamise asendamise akti vormistamisel määratakse isikule makse riigituludesse, mis peaks asendama ja katma menetluskulusid, võimaliku karistusena mõistetavat rahalist karistust ja kuriteoga tekitatud kahju. Akti vorm näeb samuti ette, et akti koostaja näitaks summa kaupa ära, milline summa täpselt millise toiminguga katteks aktiga välja mõistetakse (vt Lisa 1, kehtiv akti vorm). Reaalsuses akte aga vormikohaselt ei täideta ja ka statistikast nähtub, et tegelikkuses ei kata (asenda) üldjuhul mõistlikul määral määratud rahasumma ära ei 1) menetluskulusid⁵³, 2) võimalikku karistusena mõistetavat rahalist karistust ega ka 3) kuriteoga tekitatud kahju.

Eelneva kinnituseks on autor vajalikuks pidanud töö lisas 2 välja tuua politsei ja MTA poolt edastatud statistika, millest nähtub, et ka keskmiselt mõtlevale ja karistusõiguse või õiguslaste teadmistega otseselt kokku mittepuutunud inimesele on mõistetav, et ei 2, 5 eurot ega ka 100 või 200 eurot saa kuidagi *summa summarum* olla kõiki kolme tingimust kattev summa. Autor on vestlusest prokuröride, ametnike ja praktilise töö käigus saanud teadmise, et reaalselt on tihtipeale tegemist ametniku parima äranägemise ja rikkuja finantsilise olukorra ehk vastuse küsimusele „*kui palju sul raha on?*“ koosmõju tulem, mitte senist karistuspraktikat, tegelikke menetlus- ja kahjusummat arvestav summa.

Statistika tulemustest nähtub vastuolu et, kuna KrMS § 219 rakendajal puudub tihti ka ülevaade, milline karistuspraktika üldse eksisteerib samalaadsete rikkumiste korral. Prokuratuur ei ole tegelikkuses sisuliselt huvitatud taoliste juhtumite korral riikliku süüdistuse esitamisest, mistõttu lastaksegi selliste erisubjektide poolt toimepandud kuritegudele reageerida nii, kuidas sel ajamomendil juhtub välja tulema, jättes vastaka arusaama ka sellest, mis eesmärgil isikuga toimetatakse, kui aktiga määratav summa on

⁵² Aarnio. A. Õiguse tõlgendamise teooria. Tallinn, Juura 1996, lk 57.

⁵³ KrMS § 175 lõige 1 loetleb menetluskulude komponendid. KrMS § 219 olemust arvestavalt ei koosne antud juhul see tegevustest, mis seonduvad kaitsja või õigusabi teenuse osutamise või kasutamisega. Küll aga on asjakohased KrMS § 175 lg p-d 6 ja 7, mis käsitlevad asitõendite hoiutasu, saate- ja hävitamiskulud ning konfiskeeritud vara hoiu-, võõrandamis- ning hävitamiskulud; joobe tuvastamisega tekkinud kulud; tsiviilhagi tagamisest tingitud kulud (viimase kohta vt täpsemalt alapeatükk 2.1). Kuna KrMS § 219 näeb ette ainult menetluskulude sissenõudmise, siis ei tule antud juhul kõne alla KrMS § 176 ja 177 sätestatud eri- ja lisakulude, nagu nt kahtlustatava vahi all pidamise kulud.

kõigest nt 2 eurot. Tagantjärele võiks väita, et sellistel puhkudel on õigluse taastamatus seisukohalt samaväärne jätta üldse toimepandud kuriteole reageerimata. Statistika annab ilmeka ülevaate, et samalaadsete rikkumiste karistuspraktika või ka eelnevalt samalaadsete rikkumiste korral aktiga määratud summadest ei omata terviklikku ülevaadet. Samas on riigituludesse määratava summa otsuse tegemisel äärmiselt oluline kursis olla kohtupoolse karistuspraktikaga, kuna KrMS § 219 nõuab, et määratav summa arvestaks ühtlasi ka võimaliku kohaldatava karistuse (rahalise) suurusega, mida olulise hulga puhul selgelt pole järgitud. Või ei omagi see justiitsüsteemi osavõtmatu suhtumise ja sellest tingitud kogu probleemistiku ning segaduse juures sisuliselt tähtsust.

PPA-sse päringuna tehtud teabenõude vastusest nähtub, et ajavahemikul 2013-2015 on nimetatud asutuses rakendatud II astme kuritegude puhul KrMS § 219-st lausa 33 erineva kuriteokoosseisu suhtes. MTA-s on samal ajavahemikul rakendatud kahtlustatavana kinnipidamise asendamist 5 erineva kuriteokoosseisu suhtes.⁵⁴

Järgnevalt lühidalt arvuline ülevaade, kui palju on KrMS § 219 rakendatud PPA-s ning MTA-s. Täpsemalt statistikat võimalik vaadata Lisa 2-st.

Tabel 1. KrMS § 219 rakendamiste arv PPA-s ja MTA-s ajavahemikul 2013-2015

Asutus	2013	2014	2015	Kokku
Politsei- ja Piirivalveamet	176	179	134	489
Maksu- ja Tolliamet	83	115	9	207
Kokku	259	294	143	696

Loomulikult ei kajasta statistika iga teo tehiosid ja muid nüansse, kuid saadud andmetest on siiski võimalik teha piisavalt üldistavaid järeldusi. Näiteks nähtub, et PPA-s on 2014. ja 2015. aastal KrMS § 219 rakendatud isegi KarS § 424 juhul, mis tähendab, et kriminaalse joobega⁵⁵ sõiduki juhtimise eest, samal ajal, kui kriminaalpoliitikas on alkoholi joobes

⁵⁴ Siinkohal vajab äramärkimist asjaolu, et MTA menetluspädevusse kuulub oluliselt vähem süüteo koosseise võrreldes PPA-ga. Vt Maksu- ja Tolliameti põhimääruse RT I, 26.11.2015, 4, § 7 p 8.

⁵⁵ LS RT I, 30.12.2015, 27, § 69 lg 2 p 1, 2. KorS § 36 sätestab süüteo menetluses käideldava joobeseisundi mõiste, mille lg 1 kohaselt on see alkoholi, narkootilise või psühhotroopse aine või muu joovastava aine tarvitamisest põhjustatud tervise seisund, mis avaldub väliselt tajutavas häiritud või muutunud kehalistes või psüühilistes funktsioonides ja reaktsioonides. RT I, 23.03.2015, 207. Erinevalt LS-st alkoholi joobe suuruse osas, ei näe NPALS ette väärteokoosseisu narkootilise või psühhotroopse aine mõjust tingitud joobeseisundis mootorsõiduki juhtimise väärteokoosseise, mistõttu sellistel juhtudel sõiduki juhtimine on alati käsitletav kuriteona KarS § 424 kohaselt. RT I, 01.12.2015, 4.

sõiduki juhtimist võrdsustatud raskusastmelt tapmise kuriteoga (I astme kuritegu).⁵⁶ 2014. aastal on hinnatud sedalaadi kuriteo toimepannud isiku makse suuruseks riigituludesse 500 eurot ning 2015. aastal 700 eurot.

Tuues võrdluseks süüdistusmenetluses samalaadse juhtumi tulemused, siis Harju Maakohtu 14.12.2015 kohtuotsusega nr 1-15-9510/13 tunnistati süüdi ja karistati D. F.-i KarS § 424 (mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis) järgi 4-kuulise vangistusega, millist ei pöörata täitmisele kui süüdistatav ei pane ühe aasta jooksul toime uut tahtlikku kuritegu. Lisakaristusena võeti D. F.-ilt ära mootorsõiduki juhtimise õigus neljaks kuuks. Menetluskuludena mõisteti süüdistatavalt riigituludesse 788 eurot.⁵⁷

Tartu Maakohus on kinnitanud 28.05.2015.a kiirmenetluse kokkuleppe, mille kohaselt A. K. juhtis isik mootorsõidukit, olles alkoholijoobes (alkoholi sisaldus väljahingatavas õhus oli 0,87 mg/l kohta), so pani toime KarS § 424 järgi kvalifitseeritava kuriteo. Kohus otsustas A. K. süüdi tunnistada ja mõista karistuseks kümme kuud vangistust, mida ei pöörata täitmisele, kui A. K. ei pane ühe aasta kuue kuu pikkuse katseaja jooksul toime uut kuritegu ja täidab KarS § 75 lg 1 sätestatud kontrollnõudeid. Lisakaristusena võeti A. K-lt ära mootorsõiduki juhtimise õigus kümneks kuuks ning KarS § 83 lg 1 alusel konfiskeeriti tahtliku kuriteo toimepanemise vahendina A. K-le kuuluv mootorsõiduk VW Passat.⁵⁸ Menetluskuludena mõisteti A. K-lt välja 364,50 eurot.

Vaatamata sellele, et alates 2013. aastast on hakanud kriminaalses joobes sõidukijuhtide arv vähenema, saab Justiitsministeeriumi poolt koostatud kriminaalstatistikale tuginedes järeldada, et karistused sellise kuriteo eest üha karmistuvad, seda kasvõi läbi sõidukite konfiskeerimise (vt Tabel 2).

Tabel 2. Ajavahemikul 2013 – 2015 registreeritud joobes sõidukijuhtimise kuriteod ja teo toimepanemise vahendina konfiskeeritud sõidukid.⁵⁹

	2013	2014	2015
KarS § 424	3513	3179	3138
Konfiskeeritud sõidukid	117	153	166

⁵⁶ Justiitsministeeriumi. Justiitsminister liikluskomisjonile: peame tegutsema joobes juhtimise vähendamisel senisest targemini. 2015. www.just.ee/et/uudised/justiitsminister-liikluskomisjonile-peame-tegutsema-joobes-juhtimise-vahendamisel-senisest (28.10.2015)

⁵⁷ HMKo 1-15-9510/13.

⁵⁸ TMKo 1-15-4341.

⁵⁹ Kuritegevus Eestis. Kriminaalpoliitika ülevaated. Tallinn 2013, 2014, 2015.

Veel toob autor tähelepanu pälviva faktina välja samade süüteo koosseisude eest määratud maksed PPA-s ajavahemikul 2013-2015 KarS § 345 lg 1 toimepannud isikute suhtes.⁶⁰ KrMS § 219 on rakendatud 261-l korral, väikseima maksena riigitulusesse on määratud 2 eurot ning suurima maksena on määratud 1200 eurot.

Võrreldes aga karistusi, millised on määratud KarS § 345 lg 1-s sätestatud II astme kuriteo eest kohtuotsusega, ilmnevad vägagi märkimisväärseid erinevused.⁶¹

Tartu Maakohtu Võru Kohtumajas 09.02.2016 kohtuotsusest nr 1-16-1027 nähtub, et Benini kodanik esitas Venemaa Föderatsioonist Eesti Vabariiki siseneval suunal piirivalveametnikule Benini Vabariigi kodaniku passi ja täielikult võltsitud Itaalia Vabariigi elamisloakaardi. Kohus otsustas isikut karistada 5-kuulise vangistusega, millist ei pöörata täitmisele, kui ta ei pane ühe aastase katseaja jooksul toime uut tahtlikku kuritegu. Sama otsusega mõisteti Benini Vabariigi kodanikult menetluskuludena välja 827,60 eurot. Eraldi äramärkimist väärib asjaolu, et kohtuotsuse ankeetandmete osast nähtuvalt on isiku asukohaks märgitud kinnipidamiskeskus, millest järeldub, et tal puudub Eestis alaline või ajutine elukoht. Samuti on süüdistatav kohtuistungil kinnitanud, et kokkuleppe sõlmimine on tema vaba tahe.⁶² Millistel kaalutlustel ka selles kaasuses menetlusökonoomiat silmas pidades ei rakendatud KrMS § 219, jääb arusaamatuks ning näitab, et KrMS § 219 rakendamine iseenesest on samuti kaootiline ning suval, mitte rangetel menetlusnormidel baseeruv. Käsitletavas kohtuotsuses lisaks tingimisi karistusele menetluskuludena väljamõistetud 827,60 eurot, on võrreldes PPA ametnike poolt KrMS § 219 raames väljamõistetud maksega riigitulusesse üsnagi suur, sest ajavahemikul 2013 – 2015 on 261-st ainult viiel korral määratud kogu makse suurem kui 827,60 eurot.

Samuti on Tartu Maakohtu 29.11.2013 otsusega nr 1-13-10774 tunnistanud süüdi varem kriminaalkorras karistamata Läti Vabariigi kodanik I. C. isikuna, kes 09. juulil 2012 Maanteeameti Liiklusregistri Põlva büroos, esitas tuvastamata isiku poolt võltsitud dokumendi – volikirja osaühingu A.M.T. juhatuse liikme M. M. nimel eesmärgiga registreerida V. A. mootorsõiduki Mercedes Benz, registreerimismärgiga xxxxxxxx kasutajaks. Toimepandu on kvalifitseeritud KarS § 345 lg 1 järgi, s.o võltsitud dokumendi

⁶⁰ KarS § 345 lg 1- Võltsitud dokumendi, pitsati ja plangi kasutamine eesmärgiga omandada õigusi või vabaneda kohustustest

⁶¹ Võrdluses kasutatud kohtuotsused on leitud juhusliku valiku alusel.

⁶² TMKo 1-16-1027.

kasutamine eesmärgiga omandada õigusi. Kokkuleppemenetluses tehtud kohtuotsusega määrati I. C-le karistuseks 30 päeva vangistust ning menetluskuludena nõuti riigituludesse 551,60 eurot.⁶³

MTA-s oli enamlevinud säte, millise puhul on rakendatud kahtlustatavana kinnipidamise asendamist, keelatud ja eriluba nõudva kauba ebaseaduslik sisse- ja väljavedu.⁶⁴ Vaatamata sellele, et nimetatud kuriteokoosseis täna enam ei kehti, rakendati selle suhtes KrMS §-i 219 ajavahemikul 2013 – 2014 183-l korral. Väikseima maksena riigituludesse määrati kahel korral 5 eurot ning suurima maksena määrati 1000 eurot.

MTA poolt riigituludesse määratud 5 euroste maksete puhul olid isikud toime pannud ravimite ebaseadusliku käitlemise. Järgnevalt toob autor võrdluseks samalaadsete rikkumiste eest kohtu poolt määratud karistusi.

Tartu Maakohtu 04.12.2015 kohtuotsusest nr 1-15-9775 nähtuvalt süüdistati Eesti Vabariigi kodanikku M.K. selles, et tema toimetas ebaseaduslikult 05.09.2014 Vene Föderatsioonist Eesti Vabariiki läbi Koidula piiripunkti Euroopa Ühenduse tolliterritooriumile sõiduautos VW Passat kaasreisijana oma jope taskus ühe jaemüügipakendi psühhotroopset ravimit Fenasepaam, kokku 49 tabletti. Kuna nimetatud ravimid avastati tollikontrolli käigus tollitöötajate poolt, siis jäi M. K. nimetatud süütegu lõpule viimata temast mitteolenevatel põhjustel ehk rikkumine karistusõiguslikus mõistes katsestaadiumi. M.K. puudusid vajalikud load psühhotroopse ravimi Fenasepaam üle riigipiiri toimetamiseks. Sellega pani M. K. toime KarS § 392 lg 1-§ 25 lg-te 1, 2 järgi kvalifitseeritava kuriteo, s.o vastava kohustusliku dokumendita psühhotroopset ainet sisaldava ravimi üle Eesti Vabariigi riigipiiri toimetamise katse (süüdistuses nimetatud tegu vastab 01.01.2015 KarS redaktsiooni § 184 lg-le 1). M. K. mõisteti süüdi ning karistati ühe aastase vangistusega. Määratud karistust ei pöörata täitmisele kui M.K. ei pane ühe aastase katseaja jooksul toime uut tahtlikku kuritegu. Samuti mõisteti M. K.-lt välja menetluskuludena 572 eurot.⁶⁵

⁶³ TMKo 1-13-10774.

⁶⁴ Endine KarS § 392 lg 1. Kehtetu - RT I, 12.07.2014, 1 - jõust. 01.01.2015. Alates 01.01.2015 on varasemalt KarS § 392 vastanud kuriteod kvalifitseeritud ümber toimepandud teole vastava redaktsiooni järgi.

⁶⁵ TMKo 1-15-9775.

Samuti tunnistati Harju Maakohtu 01.09.2014.a kohtuotsusega süüdi Vene Föderatsiooni kodanik E. K., kes süüdistuse kohaselt pani toime KarS § 392 lg1 - § 25 lg 2 järgi kvalifitseeritava kuriteo, s.o narkootilise aine üle Eesti Vabariigi riigipiiri Soome Vabariiki toimetamise katse. E. K poolt toime pandud tegu seisnes selles, et tema suundudes 12.02.2014 läbi reisisadama D-terminali (Tallinn, Lootsi 13/4), püüdis üle eesti Vabariigi riigipiiri toimetada brutokaalus 3,34 gr amfetamiini, omamata selleks vastavat luba. Tema tegu jäi lõpule viimata, sest vahetult peale pardakaardi registreerimist suunati ta tollikontrolli, mille käigus ülalnimetatud narkootiline aine - 3,34gr amfetamiini - leiti ja ära võeti. Vastavalt ekspertiisi aktile nr. 14E-AN0196 ekspertiisiks esitatud pulber massiga kokku 3,34gr sisaldab amfetamiini 0,27g. E. K-l puudus luba narkootilise aine 3,34g amfetamiini toimetamiseks üle Eesti Vabariigi riigipiiri. E. K-le mõisteti karistuseks 6 kuud vangistust, millist ei pöörata täitmisele, kui ta ei pane ühe aasta ja kuue kuu pikkuse katseaja jooksul toime uut tahtlikku kuritegu ning täitab temale seatud kontrollnõudeid ja kohustusi. Menetluskuludena riigituludesse määrati kokku 756,90 eurot.⁶⁶

KrMS § 219 rakendamise statistikast nähtuvalt asendusaktiga määratud summad ei ole samaliigiliste toimepandud kuritegude eest võrreldavad omavahel, kuid absoluutselt mitte kohtuotsusega määratud karistustega, st et kahtlustatava kinnipidamine rakendamise aktis ei arvestata tegelikkuses riigis väljakujunenud karistuspraktikat, rääkimata ühetaolisest lähenemisest karistuspraktika kujunemiseks.

Kui 2004. aastal kriminaalõiguse õpetlased jagasid suuniseid murega, et KrMS § 219 võib muutuda justkui riigikassa hõlptulu täitmise vahendiks, siis praktiline tegelikkus ilmutab probleemi hoopiski riigi karistuspraktika tõsiseltvõetavuse küsitavaks muutmises, kuna määratud summad on pigem liiga väikesed, kohati naeruväärselt väikesed.

Justiitsministeeriumi arengukava aastatel 2015-2018 hõlmab endas ühe eesmärgina vähendada kuritegevust.⁶⁷ Selle tegevuse üheks indikaatoriks on registreeritud kuritegude arv. Kui KrMS § 219 alusel toimepandud II astme kuritegude suhtes tegelikkuses koostatakse kriminaalmenetluse registris⁶⁸ „kriminaalmenetluse mittealgatamine“ või lõpetamine KrMS § 199 lg 2 ehk kriminaalmenetlust välistava asjaolu tõttu, siis ei arvesta

⁶⁶ HMKo 1-14-5720.

⁶⁷ Justiitsministeeriumi valitsemisala arengukava 2015–2018.

⁶⁸ KrMS § 210 lg 1. E-toimiku menetlemise infosüsteem on kriminaalmenetluses menetlusandmete ja isikuandmete töötlemiseks peetav riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu.

Vt ka <https://riha.eesti.ee/riha/main/inf/kriminaalmenetlusregister#1456684156743kMVbHOXCQ240NBK>

statistika ka taolisi, tegelikkuses siiski toimepandud kuritegusid registreeritud kuritegudena ja fiktiivselt on riigis toimepandud kuritegude arv selliste rikkumiste võrra väiksem. Kui aga kinnipidamise asendamise korral sisuliselt alustatud kriminaalmenetlus lõpetatakse kriminaalmenetluse eraldiseisva lõpetamise alusena, kajastaks toimepandud õigusrikkumist ka statistika ning ei toimuks oma riigi elanikkonna eksitamine näiliselt aina väiksema toimepandud kuritegude statistikaga.

Statistikast ilmneb lisaks, et nii PPA-l kui ka MTA-l on välja kujunenud nn põhiparagrahvid (vt lisa 2 statistika tabelit), milliste eest on seniajani KrMS § 219 rakendatud. Johtuvalt sellest ja arvestades, mis peaks ja võiks KrMS § 219 tegelik eesmärk ning mõte olla, teeb autor ettepaneku, et KrMS § 219 kohaldamise ulatus peaks olema konkreetselt seaduses sätestatud, st et seda ei oleks võimalik kasutada kõigi II astme kuritegude puhul, mille sanktsioon näeb ette mh rahalist karistust (vt täpsemalt lisa 3 tabelist loetelu kuritegudest, mille puhul võimalik KrMS § 219 rakendada).⁶⁹

⁶⁹ Vt täpsemalt KrMS § 126² lg 2, kus on konkreetselt kehtestatud, milliste kuriteokoosseisude puhul on jälitustoimingute teostamine lubatav.

2. Probleemid praktikas

Alates 16.01.2016 ei kehtesta kriminaalmenetluse dokumentide näidisvormi Justiitsministeerium, vaid see on ülesandeks tehtud Riigiprokuratuurile, mistõttu ei ole enam ka Justiitsministeeriumi kodulehelt leitavad vastavad menetlustoimingute vormid.⁷⁰ Riigiprokuratuuri kodulehel on aga seisuga 05.03.2016 endiselt näidisenä üleväl 2008 kehtestatud, kuid täna tegelikult mittekehtiva akti vorm.⁷¹

Kriminaalmenetluse kohtueelses menetluses moodustavad korrektselt vormistatud dokumendid määrava rolli menetlusnormide korrektsest kohaldamisest, mistõttu on äärmiselt oluline, et uurimisasutuste poolt kasutatavad näidisdokumendid oleksid riigis ühetaolised ja autentsed kehtiva protsessireegli ning materiaaldõiguse normidega. Senisele tööalasele kogemusele tuginedes julgeb autor arvata, et sellise lisaülesande saamine ei saanud Riigiprokuratuurile tulla üllatusena, mistõttu oleks menetlusdokumentide näidismuudatuste kaasajastamise ülesanne olnuks võimalik täita vastava seadusesätte eelnõu vastuvõtmisest, kuid hiljemalt kehtima hakkamisest. Kuna KrMS § 219 ja paljude teiste kriminaalmenetluse menetlustoimingute näidismuudatustega pole peetud vajalikuks tegeleda, võib järeldada, et prokuratuuri saadetud kahtlustatavana kinnipidamise asendamise aktide koopiate alusel järelevalve tegelikult ei toimi. See seletaks asjaolu, et uurimisasutuste vahel, kuid ka samade uurimisasutuste endi sees on üle 10 aasta aset leidnud niivõrd erinev rakenduspraktika ja sisulisi menetlusvigu (nt pole lahti kirjutatud lõppsumma osade suurus) sisalduv praktika omasoodu jätkub.

Töö autor näeb probleemseid kohti ja küsitavusi järgnevas KrMS § 219 rakendusnõuanssides:

- Kas rakendada kõigile II astme kuritegudele, kus on ette nähtud sanktsioonina rahaline karistus (vt Lisa 3 tabelist, missugused II astme kuriteod seisuga 27.03.2016 kehtivad);
- Kas KrMS § 219 kohaldamise otsus tuleb kooskõlastada prokuröriga?
- Millal on KrMS § 219 rakendamise olukorras tegemist kriminaalmenetluse mittealgatamisega või kriminaalmenetluse lõpetamisega?

⁷⁰ Justiitsministri 18.01.2016 nr 3 p 4. Justiitsministri 16. juuli 2008. a määruse nr 39 „Kriminaalasja kohtueelse menetluse dokumentide näidismuudatuste kehtestamine” muutmine. RT I, 26.01.2016, 6

⁷¹ Vt Riigiprokuratuuri kodulehel olevaid ühegi ametliku dokumendiga hetkel kinnitamata näidismuudatuste, seisuga 23.04.2016 <http://www2.rik.ee/files/kohtueelsemenetluse/muud/>

- Millistest menetlusreeglitest tuleb lähtuda, kui tegemist on ühe oportuuniteedi eriliigiga, kuid mille kohta menetlusseadustik konkreetseid ja selgeid protsessireegleid ette ei näe?
- Kas ja kuidas arvestada/tohib arvesse võtta rikkuja eelnevat karistatust, sarnast mittealgatamist või rikkumise korduvust, st teadmatus KarS üldosa normide kohaldumise ulatusest?⁷²
- Uurimisasutuse ametniku oskus ja pädevus kinnipidamise asendamisel rahalise makse summat määratleda, mille puhul peavad aktist nähtuvalt olema ära märgitud ka eraldi summaga selle kujunemine osad ehk menetluskulud, võimaliku karistusena mõistetav rahaline karistus ja kuriteoga tekitatud kahju.
- Kui kuriteo toimepanemisel on vahend või kuriteo tagajärjel omandatud vara, siis kas ja millal on see käsitletav asitõendina, millal ja kuidas tuleb kohaldada konfiskeerimist.
- Määratud maksega arveldamine, kui ametnike korruptsiooni soodustav legaliseeritud viis.

Alustada tuleb aga sellest, millena mõista KrMS 219 alusel määratud summat. Kas tegemist on karistusega, sunnirahaga, mõjutusvahendiga vms.

Karistust on kõige üldisemalt defineeritud kui „käitumise tagajärge, mis vähendab sellise käitumise taasesinemise tõenäosust“⁷³. Traditsioonilises kontinentaalses kriminaalmenetluses on olnud primaarne kompromissitu õigluse poole püüdlemine. Tõe leidmine on olnud kriminaalmenetluse esmane ülesanne⁷⁴.

Kurjategijate kohtlemise psühholoogia eesmärgiks on mõjutada psühholoogiliste teadmiste ja meetodite süsteemipärase kasutamise abil kurjategijate aktuaalset ja tulevast käitumist positiivses, seaduskuulekas suunas. Kuna kurjategija süüdimõistmisele kohtu poolt järgneb tema karistamine kui kuriteo toimepanemise loogiline jätk, saab kohtlemisest rääkida eelkõige karistuse täideviimisel ja pärast seda.⁷⁵

⁷² KarRS § 5 lg 1. Registri andmete õiguslik tähendus. Registrisse kantud isiku karistusandmetel on õiguslik tähendus isiku karistatuse ja kuriteo või väärteote korduvuse arvestamisel kuni andmete kustutamiseni.

⁷³ McConville. S. The Use of Punishment. Devon, England. Willan 2003.

⁷⁴ Bussmann. K.-D., Lüdemann. C. Rechtsbeugung oder rationale Verfahrenspraxis? – Über informelle Absprachen in Wirtschaftsstrafverfahren. – Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform, 1988, 2 ptk., lk 89.

⁷⁵ Saar, J. Kriminaalpsühholoogia. Tallinn, Juura 2007, lk 249.

Autori hinnangul KrMS § 219 kohaldamine Eestis elukohta mitteomava isiku suhtes paraku taolist preventiivset eesmärki ei teeni või heidutusmeetmena ei toimi, väga harvadel juhtudel võib isik tunnetada makstud summa suuruselt rahalise karistuse mõju. Juhtudel, mil määratud summa on väike, tekitab see rikkuja isikus pigem karistamatuse tunde.

2.1 Otsuse kujundamine

KrMS §-s 219 sätestatud kahtlustatavana kinnipidamise asendamist rakendavad Eestis erinevad uurimisasutused. Kuna see on uurimisasutuse ametniku pädevus⁷⁶ ning ideaalis ei toimu kriminaalmenetluse algatamist, siis imperatiivselt ei nähtu KrMS ühtki protsessireeglit uurimisasutuse ametnikul prokuröri eelnevalt nõu pidamiseks või n.ö loa saamiseks, kas kõnealuse II astme kuriteo puhul hakata kaaluma või rakendada KrMS § 219. Autor juhib ka veel tähelepanu, et praktikas ei tähenda, et tegelikult realselt oleks kuriteo toimepanija üldse 48-ks tunniks kinni peetud, mille asendama hakkamist kaaluda, vaid reaalsuses ongi tihtipeale tegemist eriti lihtsustatud vormis nn välismaalase kiirmenetlusega, mille tõttu toimub karistuse asendamine, mitte kahtlustatavana kinni peetud isiku vabaduse kaotuse asendamine. Ka prokurörid ise on uurimisasutuse ametnikele üldisi sisulisi tegutsemisjuhiseid andes kasutanud KrMS § 219 kohta terminit „karistuse asendamine“⁷⁷.

Eeskätt MTA praktikas nn piirikuritegude menetlemisel tuleb seda ette, et KrMS § 219 rakendamine otsustatakse vahetumalt, tihti ajaliselt koheselt peale rikkumise avastamist, mille käigus tegelikkuses toimub mitte kinnipidamise, vaid kriminaalkaristuse kohaldamise/karistatuse asendamine.

PPA-s 2015 aasta septembrist pärineb kaasus, kus rakendati kahtlustatavana kinnipidamise asendamist Rootsi kodaniku suhtes, kes oli sooritanud KarS § 118 lg 1 p 1 tunnustele vastava kuriteo⁷⁸ ning oli sellise teo eest vastutanud üksnes 400 eurose maksega riigituludesse. Kuna tegemist on I astme kuriteoga, esitati politseisse täpsustav päring. Selgus, et KrMS § 219 rakendamine sai võimalikuks üksnes tänu selle, et lähtuvalt

⁷⁶ Vt esimese ptk alapeatükist 1.1, kus täpsemalt käsitletud asjaolu, et 2004, enne uue KrMS kehtima hakata jõudmist, muudeti KrMS § 219 seaduse rakendamise seadusega ümber nii, et kohaldajaks on prokuratuuri asemel uurimisasutus.

⁷⁷ Materjal autori valduses.

⁷⁸ KarS § 118- Raske tervisekahjustuse tekitamine, kui sellega on põhjustatud oht elule.

meditsiinilistest dokumentidest kvalifitseeriti menetluse kestel KarS § 118 lg 1 p 1 ümber KarS § 121 lg-s 1 sätestatud kuriteoks⁷⁹, kuid vaatamata sellele on juhtumi tõsidus mõtlemapanev, kuna isik lõi noaga kannatanut kaela piirkonda. Tekib põhimõtteline dilemma, kuidas riik aktsepteerib ka selliste juhtumite korral KrMS § 219 rakendamist. Selline suhtumine niivõrd tõsise kuriteo toimepanijasse võib avalikuks tuleku korral kõigutada ka üldist turvatunnet.

Siinkohal on paslik koheselt välja tuua kehalise väärkohtlemise juhtumites ka vastupidine olukord ehk teoreetiliselt eksisteeriv ohukoht. Nimelt, hetkel ei nähtu protsessilist võimalust, kuidas lahendada eelmisele näitele vastupidine olukord ehk kui esialgu II astme kuriteona kehaline väärkohtlemine, mille eest on kinnipidamise asendamist rakendatud, on vajalik ümber kvalifitseerida I astme kuriteoks, kuna kannatanu tervislik olukord jõuab 48h hiljem eluohtlikult halveneda ja kannatanu sureb, kuid rikkuja on Eesti riigist juba lahkunud. Kuna KrMS § 219 on lülitatud normistruktuuris KrMS § 199 koosseisu, on tegemist kriminaalmenetlust välistava asjaoluga, mille puhul KrMS § 200 kohaselt ei eksisteeri menetluse uuendamise ehk ennistamise võimalust. Isiku suhtes on juba otsus vastu võetud.

PS § 23 kolmanda lõike kohaselt ei tohi kedagi teist korda kohtu alla anda ega karistada teo eest, milles teda vastavalt seadusele on mõistetud lõplikult süüdi või õigeks. Seega, kui kord on võetud vastu menetluslik otsus KrMS § 219 alusel kriminaalmenetlust mitte alustada, mis on edasikaebamise võimatuse tõttu jõus, puudubki *a priori* sellise isiku suhtes uute tõsiste, nt I astme kuriteole viitavate tunnuste ilmnemisel kriminaalmenetluse algatamise ja kohtumenetluses vastutusele võtmise õigus, kuna isiku suhtes on PS § 23 kohaselt kord otsus tehtud. Ka Riigikohus on juba 2006. aastal selgitanud, et teo teist korda menetlemine ja isiku karistamine on välistatud sõltumata sellest, kas esimene karistusotsus on täitmisele pööratud või kas see kajastub karistusregistris⁸⁰. Kuna KrMS § 199 lg 2 kohaselt on KrMS § 219 kriminaalmenetlust välistav asjaolu, puudub võimalus menetluse uuendamiseks.

⁷⁹ KarS § 121 - Kehaline väärkohtlemine. Teise inimese tervise kahjustamine, samuti valu tekitava kehaline väärkohtlemine.

⁸⁰ RKKKo 3-1-2-4-06, p 6.

Riigiõiguse, s.o põhiõiguste tagamise tasandil pruugib vaid öelda, et õigusrahu saavutamine ei ole põhimõtteliselt millegi poolest halvem või väiksem põhiõigus, kui n-ö materiaalse õigluse tagamine. Sellise põhimõttelise võrdsuse juures on konfliktsituatsioonides ratsionaalne eelistada reeglina õiguskindlust.⁸¹ Seetõttu on autori hinnangul riigi poolt väljendava kriminaalõiguse devalveerumise ja ühiskondliku õigluse ning turvatunde tagamise seisukohalt hädavajalik, et KrMS § 219 ei oleks menetlust välistavate asjaolude (KrMS § 199) loetelus, vaid teeb KrMS muudatusettepaneku sätestada norm eraldiseisva kriminaalmenetluse lõpetamise alusena, sarnaselt KrMS §-dele 200¹, 202, 203, 203¹, mitte menetlust välistava asjaoluna. Sellisel juhul oleks uute asjaolude ilmnemisel võimalik kriminaalmenetlus uuendada.

2.1.1 KrMS § 219 rakendamise lubatavus

Otsuse kujundamise staadiumis tekitab probleemi fakt, et täna puudub seaduses konkreetne loetelu või sõnaselge norm, milliste rahalist karistust ettenägevate II astme kuritegude puhul on õigus või võimalik KrMS § 219 üldse rakendada.

Vaadeldes KarS-st süüteo koosseise, milliste puhul on täna teoreetiliselt võimalik KrMS § 219 kohaldada, nähtub, et seda ei välista isegi kuriteo toimepanemisel süüd raskendavad asjaolud.⁸² Näiteks on see võimalik ka KarS § 199 lg 2 p-s 4 kirjeldatud viisil: võõra vallasasja äravõtmine selle ebaseadusliku omastamise eesmärgil, kui see on toime pandud isiku poolt, kes on varem toime pannud varguse, röövimise, omastamise, süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamise, hoidmise või turustamise, asja tahtliku rikkumise või hävitamise, kelmuse või väljapressimise⁸³. Menetlusseadustikust ei nähtu takistust KrMS §-i 219 rakendamiseks korduva õigusrikkumise korral või ka korraga rohkem kui ühe rikkumise korral või grupiviisiliselt.

Riigiprokuratuuri juhiste kohaselt on oportuuniteedi kohaldamine välistatud olukorras, mil isikut on kahe aasta jooksu enne uue kuriteo toimepanemist sarnase süüteo eest karistatud või on tema suhtes menetlus otstarbekuse kaalutlusel lõpetatud.⁸⁴ Probleem tekib eelneva kriminogeense käitumise arvestamise võimalikkusega, kuna uurimisasutuse ametnik peaks

⁸¹ PS kommenteeritud väljaanne, § 23 lg 3, komm 14.

⁸² KarS §-s 58 on loetletud karistust raskendavad asjaolu, mis süüteo koosseisus on kirjeldatud alati teise lõikena, algab lausega „Sama teo eest, kui see on.“

⁸³ Vt II astme kuritegude loetelu, mille puhul on võimalik KrMS § 219 rakendamine LISAst 3.

⁸⁴ Riigi peaprokuröri juhis 12. aprill 2007, nr RP-1-4/07/3.

justkui keelava korduvuse alusena lähtuma ikkagi ka KrMS § 199 lg 2 alusel tehtud mittealgatamisest, mis viitega KrMS § 219 kohaldatud. Kuna otsesed selgitused seaduse kommenteeritud väljaandes jm allikates puuduvad, tekitab küsitavust, kas oportuuniteedi kohta antud juhiste analoogiat tuleks kohaldada ka kinnipidamise asendamise korral.

Kuna KrMS ega selle kommenteeritud väljaandest vastupidist ei nähtu, siis autor on seisukohal, et järelkult tuleks, kohaldada eeldusel, et kõigi toimepandud kuritegude näol on tegemist teise astme kuritegudega, mille eest on karistusena ette nähtud ka rahaline karistus. Sellisel juhul tuleb asendamisotsuse tegijal ilmselt KrMS § 219 kohaldada korraga kõigi toimepandud õigusrikkumiste suhtes, kuna oma olemuslikult ei ole mõeldav, et selektiivselt jäetakse nt teise või ülejäänud kahe rikkumise osas kinnipidamise asendamine rakendamata ja jätkatakse tavapärase kohtueelse kuriteo menetlemisega. Autoril ei ole ka nt PPA ega MTA praktikast (neist asutustest pärineb arvuliselt suurim praktika) vastupidist teadmist.

Sellest tulenevalt kohtab praktikat, kus uurimisasutuse ametnik kontakteerub vastava valdkonna järelevalveprokuröri või valveprokuröri arutamaks KrMS 219 kohaldamist. Samas ei kohusta KrMS uurimisaustuse ametnikku prokuröri eelnevalt aru pidama ning põhimõtteliselt lubab täna seadus ametnikul oma parima äranägemise järgselt toimida, mis võib minna selgelt konflikti justiitsüsteemi esindajate seisukohtadega, kuid ka ühiskondliku taluvus lävega (vt nt esimese ptk alapeatükk 1.4 statistikas, kus PPA-s on ka kriminaalses joobes sõidukijuht karistusest pääsenud riigile tehtud makse alusel).

2.1.2 Riigituludesse makstava summa määratlemine ja selle suuruse määramine

Uurimisasutuse ametniku jaoks on üsnagi koormav ja ebaselge KrMS § 219 kehtestatud tingimusele vastava rahalise summa määratlemine, mis arvestaks ka tegelikult kõiki kolme tingimust:

- kaetud saavad õigusrikkumise tõttu teostatud menetlustoimingute kulud;
- võimaliku karistusena mõistetavat rahalist karistus;
- summa hõlmab endas võimalikku määratavat karistust ehk see vastab riigis kehtivale karistuspraktikale.

Rakenduspraktika on uurimisasutusesti väga erinev ning autori poolt küsitud statistika ja näidisaktid⁸⁵ ilmestavad ning kinnitavad isiklikku veendumust. Vaatamata asjaolule, et prokuröriaga nõupidamise käigus on võimalik, et ametnik küsib või prokurör ka annab soovitusi ning juhiseid riigi tuludesse määratava summa (ja selle osade) suuruse kohta, siis lõpuks taandub rahalise summa määratlemine asjaolule, kui palju raha rikkujal reaalselt antud ajamomendil kaasas on ning tema poolt väljaõeldu tõesust ei ole uurimisasutuse ametnikul võimalik, st pädevust kuidagi kontrollida.

Võimaliku karistusena mõistetava rahalise karistuse suuruse määramiseks tuleb aluseks võtta KarS vastavad sätted. Samas on selge, et nt isiku keskmise päevasissetuleku väljaarvutamine (KarS § 44 lg 2) ei pruugi olla nii kiiresti võimalik, eriti kui isik on välismaalane. Seetõttu tuleb vastavate andmete puudumisel lähtuda miinimumpäevamäärast, mille suurus on 3,20 eurot. Seejuures tuleb aga arvestada, et KrMS § 219 kohaldamisel ei ole võimalik summat maksta osade kaupa, samuti puudub võimalus see välja nõuda n-ö tingimisi, mistõttu omab makse suuruse määramisel suurt rolli isiku reaalne võime seda tasuda. Seetõttu ei pruugi piisavate rahaliste võimaluste puudumine veel tähendada seda, et KrMS § 219 kohaldamine oleks tingimata välistatud, kuna menetluse jätkamine tooks sel juhul kokkuvõttes riigile kaasa veelgi suuremaid kulutusi ja oleks seega vastuolus KrMS § 219 eesmärgiga⁸⁶.

Uurimisasutuse ametniku võimuses on kontrollida rahvastikuregistri andmebaasist, kas II astme kuriteo toimepannud isikul on Eesti Vabariigis registreeritud elukoht või mitte. Samas praktikas on esinenud olukordi, kus võõrriigi kodanikul ei ole küll andmebaasist nähtuvalt registreeritud elukohta Eestis, kuid on aus ja ametniku küsimusele elukoha kohta vastab isik, et ta elab tõesti ajutiselt Eestis ning üürib selle tarbeks eluaset. Taoline situatsioon tekitab omakorda probleemi sätte rakendamise võimalikkuses, sest kas ametnik peab ja tohib lähtuda registri andmetest või isiku poolt suuliselt avaldatust. Rahvastikuregistri seaduse § 39¹ sätestab isiku kohustuse hoolitseda elukoha aadressi õigsuse eest.⁸⁷ Tegemist on aga sanktsioneerimata ehk mittetäieliku kohustusega,⁸⁸ mille mittejärgimine on pahatahtlikule isikule antud juhul kasulik.

⁸⁵ Materjalid autori valduses.

⁸⁶ Kergandberg, Pikamäe, *supra* note 14, § 219 komm 6.4, lk 534.

⁸⁷ RRS RT I, 22.01.2016, 9.

⁸⁸ VÕS § 4 lg 1- Mittetäielik on kohustus, mille /.../ võib täita, kuid mille täitmist ei saa /.../ nõuda. RT I, 11.03.2016, 2. Karistusõiguses tähendab see õigusaktiga kohustuse määramist, mille mittetäitmisel ei ole sanktsioneerivat tagajärge.

2.2 Menetlusosaliste õiguste tagamine

KrMS § 8 kehtestab uurimisasutuse ametnikule üldise kohustuse menetlusosalise õiguste tagamiseks, nimelt seaduses sätestatud juhtudel menetlustoimingut rakendades peab selgitama menetlusosalisele menetlustoimingu eesmärki ning tema õigusi ja kohustusi.

KrMS § 37 kohaselt on kannatanu füüsiline või juriidiline isik, kelle õigushüve on tema vastu suunatud kuriteoga või süüvõimetu isiku õigusvastase teoga vahetult kahjustatud. Kuriteokatse puhul on isik kannatanu ka juhul, kui rünnatud õigushüve⁸⁹ asemel kahjustatakse tema sellist õigushüve, mille kahjustamine on rünnatud õigushüve kahjustamisest hõlmatud. Riik või muu avaliku võimu kandja on kannatanu üksnes siis, kui tal on õigushüve kahjustamise tõttu tekkinud varaline nõue, mida on võimalik maksma panna kriminaalmenetluses. Füüsiline isik on kannatanu ka juhul, kui kuriteo või süüvõimetu isiku õigusvastase teoga on põhjustatud tema lähedase surm ja talle on surma tagajärjel kahju tekkinud. KrMS § 37¹ lg 1 ja 2 kohaselt kui füüsilisest isikust kannatanu sureb või juriidilisest isikust kannatanu lõpeb pärast tsiviilhagi esitamist, kuid enne selle kohta tehtava lahendi jõustumist, lubab menetleja kolmanda isikuna menetlusse astuda kannatanu üldõigusjärglasel. Üldõigusjärglus on võimalik menetluse igas staadiumis. Kannatanu üldõigusjärglasel on üksnes tsiviilhagi menetlemisega seotud kannatanu õigused. KrMS § 219 kontekstis tähendab see võimalikku hüvitamata jäänud kahju väljamõistmise tsiviilhagi.

KrMS § 33 kohaselt on kahtlustatav isik, kes on 1) kuriteos kahtlustatavana kinni peetud, või 2) isik, keda on piisav alus kahtlustada kuriteo toimepanemises ja kes on allutatud menetlustoimingule.

Kannatanul ja kahtlustataval on erinevad õigused, kuid ühesugused kohustused: ilmuda uurimisasutuse, prokuratuuri või kohtu kutsel ja osaleda menetlustoimingu ning alluda uurimisasutuse, prokuratuuri ja kohtu korraldustele.

⁸⁹ Õigushüve all mõistetakse karistusõiguses sotsiaalseid väärtusi, mida tuleb õiguslikult kaitsta. Nende kaitsmiseks tuleb rakendada riigi karistusvõimu. Kuritegusid võib kahjustatava õigushüve alusel liigitada KarS eriosa peatükkide kaupa nt järgmiselt: isikuvastane (ptk. 9), varavastane (ptk. 13), omandivastane, keskkonnavastane, riigivastane, poliitiline, ametialane, majanduslik jne. Teatud kuritegude puhul võib kannatanu puududa või siis käsitletakse ohvrit abstraktselt (ühiskondlik moraal, elukvaliteet vms). https://et.wikipedia.org/wiki/Vt_ka_viide_3,_%C3%A7_8_ja_9.

Autor peab vajalikuks täpsustada kuidas ja mil määral on nii kannatanul kui kahtlustataval isikul võimalik oma õigusi realiseerida või nende õiguste realiseerumist uurimisasutuse ametnikul võimalik tagada KrMS § 219 kontekstis? MTA menetluspädevuse eripärast tulenevalt on kannatanu rollis üldjuhul riik, kuid politsei menetluspraktikas tihti peale ka füüsilised isikud, ennekõike nt kehalise väärkohtlemise või vägivallaga avaliku korra rikkumiste juhtumites.

Autorile teadaolevalt on uurimisasutuse ametnikes kõige enam tekitanud segadust ja küsitavusi KrMS § 219 rakendamisel füüsilisest isikust kannatanu, kuid ka kahtlustatava isikuga nende õiguste kohaselt korrektne toimimine, st tahe toimida nii nagu tavajuhtudel seadus ette näeks, kuid KrMS § 219 juhul justkui tegema ei peaks. Vastakat arusaama, mitte sätte kohaldamist lihtsustavat teadmist protsessis toimimiseks lisavadki sätte kommenteeritud väljaande juhised, mis enne seda olid samasisuliselt Riigiprokuratuuri ametlike ringkirjadena järgimiseks kohustuslikud juhised.

2.2.1 Kannatanu õigused

Kannatanu ootusele, et teda kuriteoga kahjustanud isik selgitatakse välja, saab karistada ning hüvitab tekitatud kahju, vastab prokuratuuri kohustus toimetada kuriteo asjaolude ilmnemisel kriminaalmenetlust. Kahtlustatava ja süüdistatava õiguste kõrval on üha enam tähtsustatud ka kannatanu rolli ning tema õigusi. Ebatõhus kriminaalmenetlus võib kannatanu õigusi rikkuda. Seetõttu peab kannatanul, olenemata riigi karistusvõimu monopolist, olema võimalus kriminaalmenetlust teatud piirides suunata. Samas ei ole kahtlustatava õiguste ega menetlusökonoomia seisukohast põhjendatud omistada kogu kannatanu õiguste kataloogi igale isikule, keda võis kuritegu negatiivselt mõjutada, vaid õiguste vahetu kahjustamine sedasama õigust kaitsva kuriteokoosseisu järgi kvalifitseeritava kuriteoga õigustab kannatanu kaalukate ning sageli ka rangelt isiklike õiguste andmist. Teistel juhtudel saab piisavaks pidada pöördumist eraõiguslike sätete poole. Õiguste isikliku iseloomu tõttu on teovõime ning õigusjärgluse küsimused kriminaalmenetluses keerulisemad kui teistes õigusharudes.⁹⁰

⁹⁰ Ploom, T., Kärner, M. Kannatanu huvide realiseerimine kriminaalmenetluses. *Juridica*, 2015, nr 7, lk 508-520.

KrMS § 38 lg 1 kohaselt on kannatanul arvestavalt õigus⁹¹ vaidlustada kriminaalmenetluse alustamata jätmise või lõpetamise KrMS §-des 207 ja 208 sätestatud korras;⁹² 2) esitada uurimisasutuse või prokuratuuri kaudu tsiviilhagi hiljemalt kriminaaltoimiku tutvustamisest alates kümne päeva jooksul; 3) anda ütlusi või keelduda ütluste andmisest KrMS §-des 71–73 sätestatud alustel; 4) esitada tõendeid; 5) esitada taotlusi ja kaebusi; 6) tutvuda menetlustoimingu protokolliga ning teha menetlustoimingu tingimuste, käigu ja tulemuste ning protokolliga kohta avaldusi, mis protokollitakse; 7) tutvuda kriminaaltoimiku materjalidega KrMS §-s 224 sätestatud korras; 8) anda nõusolek kokkuleppemenetluse kohaldamiseks või sellest keelduda; 9) anda arvamus süüdistuse ja karistuse ning süüdistuses nimetatud kahju suuruse ja tsiviilhagi kohta.

Seega nähtub, et kõige esmasena on ära nimetatud kannatanu õigus edasi kaevata menetluse mittealgatamise või lõpetamise otsus (teatis või määrus). Selgusetuks jääb kuidas aga kaevata edasi menetluslikku otsust, mille kohta dokumenti pole kas koostatud või kannatanule füüsiliselt edastatud. Vaatamata sellele, et kriminaalmenetluse alustamata jätmise korral tuleb lisaks infosüsteemi (sõltumata sellest, kas see on PPA poolt kasutatav MIS või prokuratuuri ja MTA poolt kasutatav KRMR) tehtavale toimingumärkele koostada ka teatis ja menetluse lõpetamise korral määrus, mille prokurör kinnitab, on ainuüksi sellise dokumendi koostamine praktikas juhuslik, ametniku suvast sõltuv ja sisetunde järgimise tagajärg, kuna nii KrMS § 219 kommenteeritud väljaande seletuste kui ka Riigiprokuratuuri vastuse kohaselt, neid dokumente ei koostata ega peagi koostama.⁹³ Seega on KrMS § 219 rakendamiseks antud uurimisasutuse ametnikele meelevaldselt kehtivast õigusest moondatud juhiseid, mille sisulist volitust ei tulene tegelikult materiaalselt – ega protsessireeglitest. Seega juhendatakse uurimisasutuse ametnikke rikkuma kannatanu õigust õiguse realiseerimise võimalust ära võttes.

Erinevalt kohtueelsest kriminaalmenetlusest puudub KrMS § 219 korral kannatanul õigus nõustuda või mitte nõustuda KrMS § 219 kohaldamiseks. Uurimusega ei saadud ühest järeldust teha lubavat vastust, kuidas toimub kannatanutega asjades mittealgatamise teatise

⁹¹ Loetelu on kärbitud KrMS § 219 konteksti arvestavalt.

⁹² KrMS § 207. Kriminaalmenetluse alustamata jätmise või lõpetamise vaidlustamine Riigiprokuratuuris
(1) Kannatanu võib esitada kaebuse prokuratuurile käesoleva seadustiku § 199 lõikes 1 või 2 sätestatud alustel kriminaalmenetluse alustamata jätmise peale.

(2) Kannatanu võib esitada kaebuse Riigiprokuratuurile kriminaalmenetluse lõpetamise või prokuratuuri poolt käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud kaebuse rahuldamata jätmise peale.

Kaebust õigus esitada 10 päeva jooksul teatise või määruse saamisest.

⁹³ Kommenteeritud sätte sisu kohta vt täpsemalt töö ptk-st 1 ja Riigiprokuratuuri vastuse kohta töö ptk-st 1.3.

või kriminaalasja lõpetamise määruse teadmiseks edastamine, kuna kriminaalmenetluslikes olukordades tuleb kannatanule vastav dokument teatavaks teha koos edasikaebamise õigusega. Kuna teadaolevate määruskaebuste kohta info puudub, võib oletada, et kannatanu on seatud neis olukordades riigi poolt fakti ette leppida teadmisega.

Kannatanule tekitatud kahju hüvitamine toimub saadud näidisaktidelt nähtuva kaudu nii, et kuriteo toimepanija on lisaks riigile ka aktis näidatud kannatanu kontonumbrile ülekande teinud. Autor loodab, et neil juhtudel, kus isikule tekitatud kahju asjaolud on ebaselged ja kannatanu ilmutab KrMS § 219 kohaldamise kohta põhjendatult vastuseisu, vaatamata sellele, et kannatanu seisukoht ei määra asendamise kohaldamist, kaalutakse uurimisasutuse ametnike poolt väga hoolikalt sätte rakendamist ehk pigem selle mittetegemist.

Kannatanu õigustest viimane kätkeb kannatanu õigust anda nõusolek kokkuleppemenetluse kohaldamiseks. KrMS § 219 korras kuriteo lahendamine, kus esineb ka füüsilisest isikust kannatanu, peaks olema ka antud juhul kannatanul õigus väljendada nõusolekut või keeldumist KrMS § 219 rakendamiseks. Sellest tulenevalt jõuab autor taaskord ka ettepaneku juurde, et KrMS § 219 peaks olema menetlusseadustikus sätestatud eraldiseisva menetlusliigina, nt sarnaselt KrMS § 239 (kokkuleppemenetlus), mille lõike 2 punktis 1 on konkreetselt loetletud KarS kuritegude koosseisud, milliste puhul pole kokkuleppemenetlust lubatud kohaldada ning punkti 4 kohaselt on kokkuleppe menetlus välistatud, kui sellega ei nõustu kannatanud või tsiviilkostja.

2.2.2. Kahtlustatava õigused

KrMS § 34 loetleb kahtlustatava üldisemad õigused, milleks on: 1) teada kahtlustuse sisu ja anda selle kohta ütlusi või keelduda ütluste andmisest; 2) teada, et tema ütlusi võidakse kasutada süüdistuseks tema vastu; 2¹) tõlgi abile; 3) kaitsja abile; 4) kohtuda kaitsjaga teiste isikute juuresolekuta; 5) kaitsja juuresolekul olla üle kuulatud, osaleda vastastamisel, ütluste seostamisel olustikuga ja tema äratundmiseks esitamisel; 6) esitada tõendeid; 7) esitada taotlusi ja kaebusi; 8) tutvuda menetlustoimingu protokolliga ning teha menetlustoimingu tingimuste, käigu ja tulemuste ning protokolliga kohta avaldusi, mis protokollitakse; 9) anda nõusolek kokkuleppemenetluse kohaldamiseks, osaleda kokkuleppemenetluse läbirääkimistel, teha ettepanekuid kohaldamisele kuuluva

karistusliigi ja -määra kohta ning sõlmida või sõlmimata jätta kokkuleppemenetluse kokkulepe.

KrMS §-s 35¹ sätestab uurimisasutuse ametnikule kohustuse tutvustada kahtlustatavale viivitamata tema õigusi suuliselt või kirjalikult lihtsas ja arusaadavas keeles. Õiguste selgitamise kohta võetakse allkiri. Sama sätte lõige 2 kohustab uurimisasutuse ametnikku andma kinni peetud kahtlustatavale viivitamata kirjalik õiguste deklaratsioon tema õiguste kohta kriminaalmenetluses. Lühidalt kokkuvõttes sisaldab kinni peetud kahtlustatava õiguste deklaratsioon (selles endas lahtiseletatult) järgmisi punkte: 1) õigus kasutada kaitsja abi ja õigus saada õigusabi; 2) õigus saada teavet kahtlustuse kohta; 3) õigus saada teavet kahtlustuse ja süüdistuse kohta; 4) õigus vaikida; 5) õigus dokumentidele juurde pääseda; 6) õigus tõendite esitamisele; 7) õigus vaidlustada kinnipidamine ja selle kestus; 8) õigus teavitada kedagi oma kinnipidamisest ja õigus teavitada konsulaati või saatkonda; 9) õigus saada vältimatut arstiabi.⁹⁴

Seega KrMS § 219 kontekstist lähtudes peaks olema esmalt toimunud isiku kahtlustavana kinnipidamine, mille kaudu on ametnikul kohustus tutvustada rikkujale tema õiguste deklaratsiooni. Arvestades nii sättes endas kirjeldatud, kui ka Riigiprokuratuuri vastuses toodut, peaks KrMS § 219 kohaldamise puhul olema koostatud üks dokument milleks on kahtlustatavana kinnipidamise akt. Autori tööalase kogemuse põhjal ja ka uurimuse käigus saadud näidisaktidest nähtub, et ametnikud on akti vormi omaalgatuslikult täiendanud, võttes sellele ka rikkujalt allkirja õigustega tutvumise kohta.

Samas ei haaku kahtlustatava õigused ja nende kasutamine olemuslikult KrMS § 219 kohaldamisega, sest isik saab riigilt KrMS § 219 kohaldamise nõusoleku küsimisega pakkumise, millega nõustumisel loobub kahtlustatav eos oma muudest õigustest. Praktikale tuginedes on teada, et tihtipeale teo toimepanija ei pruugi kohe esialgselt nõus olla enda rahalist olukorda halvendama, millele järgneb ametnikupoolne selgitus, nähes välja justkui kauplemine – isikule selgitatakse, et kui ta ei ole nõus raha maksma, siis peetakse ta kinni või kinnipidamine jätkub ning järgneb üldine kohtueelne kriminaalmenetlus, mille käigus on vajalik tagasi Eestisse kriminaaltoimingutele sõita, seejärel läbi viia kohtumenetlus ja – istungid, mille käigus toimub suure tõenäosusega kuriteos süüdi tunnistamine

⁹⁴ KrMS § 35¹ lõige 4 kehtestab, et õiguste deklaratsiooni näidismuudeti kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Justiitsministri 14.07.2014 määruse nr 22 lisaga 1 on kehtestatud õiguste deklaratsioon. RT I, 18.07.2014, 5

kohtuotsusega ning rahaline karistus võib hoopis asenduda sanktsioonis ette nähtud vanglakaristusega. Selle kõige tagajärjel on isik Eesti seaduse mõistes kriminaalkorras karistatu, aga KrMS § 219 kohaselt rahalise makse tegemisega riigikassasse isik sellisest staatusest n.ö pääseb. Ka prokurörid ise on uurimisasutuse ametnikele antud suunistes ja juhiskirjades kasutamas terminit „karistuse asendamine“, mitte „kinnipidamise asendamine“.⁹⁵ Ametnikud ise kõnelevad irooniliselt taolisest tegevusest kui seadustatud väljapressimisest, mis on võõramaalasele jätnud ka mulje, et ametnikud tegelevad korrupsiooniga, millena ametniku ja rikkuja vaheline sularahaga arveldamine kõrvalvaatajale paista võibki või mis annabki võimaluse kaasustes füüsilisest isikust kannatanu puudumisega ametnikul korrumpeerunult käituda (nt sularaha maksed tollikassasse).

Ametniku selgituse järgselt on põhimõtteliselt iga rikkuja nõus maksma uurimisasutuse ametniku poolt koostatud aktiga ettenähtud summa. Selle suurus sõltub tegelikkuses omakorda isiku enda rahalisest võimekusest, ennekõike vastuse aususest küsimusele „Kui palju sul raha on?“, samas ametnikel puudub võimalus reaalselt rahalist seisu kontrollida. Isik tõenäoliselt mõistab, et kui ta nõustub, siis ka uurimisasutus „saab temast lahti“ kerge vaevaga, mistõttu tekib nn *win-win*⁹⁶ olukord. Üldjuhu peale sellist selgitustööd teo toimepanija annab nõusoleku KrMS § 219 kohaldamiseks enda suhtes, kuid sellega loobub ta automaatselt kõikidest ülejäänud talle kohalduvatest õiglase menetluse põhiõigustest, sh süütuse presumptsioonist. KrMS § 219 kohaldamise võimaluse selgitamine rikkujale on olemuslikult juba nii apetiitne ja rikkujale ainumõistlik valik, et ei jõutagi olukorrani, kus arutada, kas tegelikult ka just sellistel asjaoludel rikkumine aset leidis ja on tõendatud või isik varjab veel midagi või võtab pääsemise tõttu omaks ka episoodi, mis tegelikkuses tema poolt toime pandud polnudki.

Kuriteoga tekitatud kahju hüvitamine riigituludesse on küsitav juhul, kui konkreetnes kuriteos ei ole riik kannatanu. Pigem võiks kahju hüvitada otse kannatanule. Kui see aga makstakse siiski riigituludesse, ei ole välistatud, et kannatanu nõuab need omakorda välja riigilt.⁹⁷

⁹⁵ Uurimustöö käigus kogutud informatsioon. Autori valduses.

⁹⁶ Olukorrad, kus kõikidel osalistel on võimalus mingi probleemi või vastuolu lahendamiseks võita. <https://et.wikipedia.org/wiki/Win-win>

⁹⁷ Kergandberg, Pikamäe, *supra* note 14, komm 6.3, lk 534.

Oportuniteediprintsiibi puhul on üheks oluliseks aspektiks ka kannatanu huvide parem kaitse, temale võimalikult täieliku ja kiire hüvitise pakkumine. Nimelt eeldab kriminaalmenetluse lõpetamine süü väiksuse ja avaliku menetlushuvi puudumise korral seda, et kuriteoga tekitatud kahju oleks hüvitatud või vähemalt oleks asutud selle hüvitamisele (§ 202 lg 1). Praktikas peab kriminaalmenetluse lõpetamine süü väiksuse ja avaliku menetlushuvi puudumise tõttu üldjuhul kaasa tooma selle, et kannatanule tekitatud kahju hüvitatakse oluliselt kiiremini, kui see oleks toimunud juhul, kui kriminaalmenetlus oleks jätkunud kohtus.⁹⁸

Seega ei kriminaalmenetluse seadustik ega selle kommenteeritud väljaanne ei anna mingeid juhiseid, kuidas praktikas peaks olema vormistatud isiku nõusolek KrMS § 219 kohaldamiseks, kas ja milliseid õigusi sel juhul on vajalik tutvustada ning kuidas toimub makse tegemine riigituludesse.

Autori hinnangul ei ole kahtlustatava isiku õiguste ja kohustuste tagamine probleemiks situatsioonis, kus reaalselt kriminaalmenetlus on algatatud ja seejärel otsustatakse uurimisasutuses KrMS § 219 kohaldamine.

Kokkuvõtvalt leiab autor, et KrMS § 219 kohaldumisel võidab ennekõike kuriteo toimepanija, sest ta pääseb kuriteovastutusest makstes oma tegevuse eest Eesti riigile nn lõivu, mis üldjuhul, tuginedes statistikale, jääb allapoole riigi keskmist karistuspraktikas rakendatavast, on pigem ebarproportsionaalne ja rikkumise tehiosid ja/või tagajärgi mittearvestav. Võlaõiguslikku müügisituatsiooni võrdluseks võttes on KrMS § 219 kohaldamiseks nõusoleku andmine isiku jaoks liiga hea pakkumine, et sellest keelduda, mistõttu ei esine ka kaebuseid sellise menetlusliigi kohta.

2.3 Asitõend või konfiskeerimisele kuuluv ese

KrMS § 219 rakendamisel peab uurimisasutuse ametnik otsustama, kas rikkujalt tuleks ära võtta kuriteo toimepanemise vahendi. Kui seda tuleb teha, siis millena tuleb käsitleda sellist eset (esemeid). Tekib küsimus kas tegemist on asitõendiga või konfiskeerimisele kuuluva varaga. Sõltumata sellest, millise määratlusega on tegemist, jääb lisaks küsimus, kas ja kuidas tuleks uurimisasutuse ametnikul selliste esemetega tegeleda KrMS § 219

⁹⁸ *Ibid*, § 202 komm 2.4, lk 480.

kontekstis, kui kriminaalmenetlust realselt pole toimetama hakatud või ka siis, kui kriminaalmenetlus lõpetatakse KrMS § 219 rakendamise tõttu. Kõne alla tuleb näiteks rikkuja valduses olev kehavigastuse tekitamise vahend(id), rikkuja valdusest leitud piraatkaup, salakaup või strateegiline kaup, võltsitud dokumendid jne.⁹⁹

2.3.1 Konfiskeerimine

KarS-st § 83 lõike 2 kohaselt võib seaduses sätestatud juhtudel kohus konfiskeerida tahtliku süüteo toimepanemise vahetuks objektiks olnud aine või eseme või süüteo ettevalmistamiseks kasutatud aine või eseme, kui need kuuluvad otsuse tegemise ajal toimepanijale ja nende konfiskeerimine ei ole seaduse järgi kohustuslik. Kui maailma praktikas võib konfiskeerimise instituut olla nii karistuslik kui ka tsiviilõiguslik või administratiivne¹⁰⁰, siis Eestis kuulub see üheselt karistusõigusesse.

Põhiseaduse § 32 sätestab, et igaühe omand on puutumatu ja võrdselt kaitstud. Omandit võib omaniku nõusolekuta võõrandada ainult seaduses sätestatud juhtudel ja korras üldistes huvides õiglase ja kohese hüvituse eest. Igaühel, kelle vara on tema nõusolekuta võõrandatud, on õigus pöörduda kohtusse ning vaidlustada vara võõrandamine, hüvitus või selle suurus.

Konfiskeerimise aluseid on niisiis kehtivas õiguses mitu. Seetõttu on loomulik, et konfiskeerimise eri võimaluste puhul tõusevad esiplaanile erinevad eesmärgid. Saksa karistusõigusteoorias asutakse seisukohale, et karistusõiguslikud varalised sanktsioonid, mille hulka tuleb arvata ka konfiskeerimine, pole üheselt määratletavad ning on oma õiguslikult olemuselt ambivalentsed.¹⁰¹

Süüteo toimepanija isikuga seotud ja tema süü tuvastamist eeldavat konfiskeerimist (süüteovahendi, süüteo vahetu objekti ja süüteo ettevalmistamiseks kasutatud objekti konfiskeerimine) saab küll formaalses mõttes lugeda *sui generis* mõjutusvahendiks, kuid

⁹⁹ Piraatkaubandus on II astme kuriteona käsitletav üksnes siis, kui kauba väärtus ületab 20 miinimumpäevamäära. Vt täpsemalt KarS § 222 lg 1, võltsitud dokumendid §-d 344-349, salakaup § 391 lg 1, strateegiline kaup § 421¹ lg 1.

¹⁰⁰ Vt nt Snider. W. J. International Cooperation in the Forfeiture of Illegal Drug Proceeds. Criminal Law Forum 1995 nr 6, lk 379–380.

¹⁰¹ Schönke, A., Schröder, H. Strafgesetzbuch. Kommentar.. München, C. H. Beck 2006, § 73: Vorbemerkungen, äärenr 12.

samas peetakse selle puhul silmas ka karistuslikke eesmärke. Nimetatud juhul lähtub konfiskeerimine eelkõige süüteo toimepanijaga seotud kriteeriumidest. Seevastu konfiskeerimine, mis ei eelda isiku käitumise süülisust, vaid eeldab esemest endast lähtuvat ohtu (KarS puhul tuleks kõne alla § 83 lg-s 4 reguleeritud olukord kui sama paragrahvi esimese ja teise lõike erijuhtum), on puhtal kujul ohutust tagav meede.¹⁰² Seega, tõusetub siinkohal autori hinnangul omakorda küsimus, kas seadusandja pidanuks arvestama ja KrMS § 219 rakendamisel kohustusena ette nägema määratava hüvitussumma komponentide hulgas kohustuse arvestada ka konfiskeeritava vara väärtust määratava summa hulka.

Ka süüteoga saadud vara konfiskeerimise ja laiendatud konfiskeerimise korral on karistuslikku aspekti raskem näha ning siin tõuseb esile hoopis vajadus tagada õiguskäibes põhimõtte, et õigusvastaste tegude toimepanemisest ei tohi isikule tulu tõusta, ja püüe vältida sellega käibe moonutusi. Teoorias mõistetakse kriminaaltulu konfiskeerimist konditsioonisarnase kompensatsioonivahendina.¹⁰³ Kuigi just selle konfiskeerimisliigi puhul töötab äravõetud vara väärtus olla suurem kui teiste konfiskeerimisliikide puhul, ei saa rääkida karistamisest olukorras, kus isikult võetakse ära midagi, millele tal üldse mingit tunnustatud õigust ei saa olla¹⁰⁴.

Kuna konfiskeerimine üldiselt ei ähvarda üksnes süüteo toimepannud isikut, vaid kõne alla võib tulla ka kolmandalt isikult vara äravõtmine, siis hägustub pilt veelgi, sest konfiskeerimise alus on teise isiku käitumine ja seetõttu vahendatud. Jutt käib olukorras, kus kolmas isik (konfiskeeritava objekti omanik) käitub kvaasi süüliselt (KarS § 83 lg 3). Siin ei nõuta eseme üldist ohtlikkust, pigem „karistatakse“ kolmandast isikust omanikku tema etteheidetava käitumise eest ning hirmutatakse üldsust¹⁰⁵. Seega on konfiskeerimisel ka sellistel juhtudel karistusetaoline iseloom¹⁰⁶.

Konfiskeerimise kui üldmõiste all paikneb tegelikult kaks karistusõiguslikku instituuti olenevalt sellest, kas ära võetakse süüteo toimepanemisel kasutatud ese (KarS § 83) või

¹⁰² Parmas, A. Süüteo vahendi konfiskeerimise eesmärk ja õiguslik olemus ning selle põhiseaduslik õigustus. Riigikohtu üldkogu otsus asjas 3-1-1-37-07. *Juridica*, 2008, nr 8, lk 554-560.

¹⁰³ Dreher, E., Tröndle, H. *Strafgesetzbuch und Nebengesetze*. München 1995, § 73, äärenr 1c.

¹⁰⁴ Parmas, *supra* note 99, lk 554-560.

¹⁰⁵ Maxeiner, J. R. Constitutionalizing Forfeiture Law: The German Example. – *American Journal of Comparative Law* 1979 (27) 4, lk 647.

¹⁰⁶ K. Lackner. *Strafgesetzbuch mit Erläuterungen*. München 1993, § 74a, äärenr 1.

süüteoga saadud vara (KarS §-d 83¹ – 83²). Konfiskeeritu läheb riigi omandisse või saadetakse rahvusvahelises lepingus sätestatud juhtudel tagasi (KarS § 85)¹⁰⁷.

Kehtivate normide kohaselt on Eestis kuritegude puhul konfiskeerimise õigus ainult kohtul.¹⁰⁸ Samas tuues paralleeli väärteomenetlusega, siis lisaks kohtunikule on teatud väärtegudes õigus ka kohtuvälisel menetlejal (vrkl uurimisasutuse ametnik) ise konfiskeerimine otsustada. Väärteomenetluse seadustiku (VTMS) § 67 lõige 4 sätestab, et kui konfiskeerimise otsustamine on kohtuvälise menetleja pädevuses ja väärteoasjas on ära võetud väärteo toimepanemise vahetu objekt, mille seaduslikku valdajat ei ole suudetud tuvastada, võib kohtuvälise menetleja konfiskeerimise otsustada väärteomenetluse käigus oma määrusega.¹⁰⁹ Muudel juhtudel aga koos rahatrahvi määramise otsuse tegemisega (VTMS § 74 lg 1 p 12). Seejuures on kohtuvälisel menetlejal õigus konfiskeerida üksnes väärteo toimepanemise vahendit ja väärteo vahetuks objektiks olnud ainet või eset, mitte aga süüteoga saadud vara ega süüteo ettevalmistamiseks kasutatud eset.¹¹⁰

Kuna KrMS § 219 rakendamisel kõik otsused ja tegevused *sui generis* teostab uurimisasutuse ametnik, kes seisab silmitsi olukorraga, kus kuriteo toimepanemise vahendist tekkiva vajaduse tõttu peab tegelikkuses ise otsustama ka konfiskeerimise, kuigi kriminaalmenetluses taoline volitusnorm kohtueelse menetluse läbiviijale puudub. Võib tekkida vastuolu, et konfiskeerimise otsustuse teeb ametniku eest üldjuhul keerukamaid menetlusotsuseid tegev järelevalvet teostav prokurör, kuid siinkohal on oluline märkida, et ka temal puudub seadusest tulenevalt selleks pädevus, sh anda uurimisasutuse ametnikule konfiskeerimise teostamise korraldust.

Autori valduses olevate KrMS § 219 kohaldamise aktide näidistest nähtub, et MTA on KrMS § 219 raames konfiskeerimisi teostanud, fikseerides selle ka kinnipidamise aktile, kuna eset ei saa jätta isiku valdusesse, samas kriminaalmenetluse kohtueelse menetluse korral oleks konfiskeerimine igal juhul kohustuslik, lähtuvalt KarS § 83 lõikest 4, mis sätestab, et vahend, aine või ese konfiskeeritakse, kui selle omamiseks vajalik luba puudub.

¹⁰⁷ Parmas, *supra* note 99, lk 554-560.

¹⁰⁸ KarS § 83 lg 1. Kohus võib konfiskeerida tahtliku süüteo toimepanemise vahendi, kui see kuulub otsuse või määruse tegemise ajal toimepanijale.

¹⁰⁹ VTMS RT I, 19.03.2015, 37.

¹¹⁰ Kergandberg, Pikamäe, *supra* note 14, § 83, komm 10, lk 314.

Täna KrMS § 219 kui ühe oportuniteedi menetlusliigi kohaldamise kohta protsessireegleid seadustik ette ei näe (ei saagi näha, kuna asub kriminaalmenetlust välistava asjaolude struktuuripuu), mistõttu põhimõtteliselt peaks asitõendi või konfiskeeritud eseme suhtes vastu võetud otsus nähtuma kinnipidamise asendamise aktist. Akti vorm aga sellist kohustuslikku sisuosa ette ei näe, mistõttu on mõned uurimisasutuse ametnikud omaalgatuslikult akti täiendanud ning konfiskeerimistoimingu aktis fikseerinud.

Karistusseadustik näeb ette kuriteod, milliste puhul (kohtueelses menetluses) on konfiskeerimine kohustuslik. Ese tuleb konfiskeerida, kui see pärineb tahtlikust süüteost: on sellest tekkinud (*productum sceleris*) või selle omadused on taandatavad süüteole – näiteks valeraha, võltsitud dokument, pornograafiline teos jms.¹¹¹ Konkreetsemalt on konfiskeerimine kohustuslik piraatkauba puhul (KarS § 222 lg 3), ebaseaduslikult käideldud alkoholi puhul (KarS § 375) ja tubakatoodetele, mille puhul on rikutud käitlemise korda (KarS § 376). Konfiskeerimine pole imperatiivne nt võltsitud dokumentide puhul (KarS § 351), salakaubale (§ 391 lg 4) ja strateegilise kauba ebaseaduslikule veose korral.

MTA-lt saadud näidisaktidest nähtuvalt on II astme kuriteo toimepannud isikute käest ära võetud keelatud esemed või ained läinud riigi omandisse isiku nõusolekul (aktist seda ei nähtu, kuid eeldatavasti on tegemist isiku suulise nõusolekuga). Samas leidub akte, milles ei nähtu, mis esemega konkreetsemalt oli tegemist ning mis sellest esemest sai. Mõnel aktil on konfiskeerimise juurde toodud ka õigusliku alusena viide KarS §-le 83 (kohtu konfiskeerimise pädevusele). Samuti leidub akte, kus on kirjas, et isik annab vabatahtlikult üle ebaseadusliku alkoholi. Ühel juhul oli viidatud reisija läbivaatuse aktile, millisega oli ära võetud ravimeid.¹¹²

On arusaadav, et KrMS § 219 rakendamisel tekib olukordi, kus ongi vajalik rikkujalt ära võtta kuriteo toimepanemise vahend või Eestis keelatud materiaalne ese, keelatud aine, vaatamata sellele, et sellise otsuse kriminaalmenetluses tohib teha ainult kohus. Prokuratuurile ei saa selliste olukordade ja otsuste vastuvõtmise vajadus mitte teada olla või üllatusena tulla, mistõttu on veelgi kummastavam, et koht, kus selline info kokku koondub ehk justiitsüsteemi endi seest pole seni ajani (alates 2004 säte kehtib) mitte

¹¹¹ Meier. B.-D. Strafrechtliche Sanktionen. Berlin. Springer 2001, lk 341.

¹¹² Materjalid autori valduses.

midagi ette võetud ning pealt vaadatakse sisuliselt ebaseaduslike toimingute tegemist, andes endi poolt selleks juhendust.

2.3.2 Asitõend

KrMS § 124 lõike 1 kohaselt on asitõend kuriteo objektiks olnud asi, kuriteo toimepanemise vahend, kuriteojäljega asi, kuriteojäljest valmistatud jäljend või tõmmis või kuriteosündmusega seotud muu asendamatu objekt, mis on kasutatav tõendamiseseme asjaolude selgitamisel. Sama paragrahv ja järgnevad sätted¹¹³ näevad ette rida protsessireegleid, kuidas asitõendit talletada, isikult ära võtta, fikseerida, tagastada. Ühiselt on KrMS §-s 126 kehtestatud protsessireeglid, milliseid meetmeid rakendada asitõendi ja konfiskeeritava vara suhtes.

Rikkujalt eseme äravõtmine asitõendina on uurimisasutuse ametniku pädevuses. Sellise järelduse saab teha kriminaalprotsessi reeglitest üldiselt, kuna kohtueelses menetluses uurimisasutuse ametnikul selline õigus eksisteerib, mistõttu on loogiline järeldus, et see kehtib ka KrMS § 219 korral, kuigi küsitavusi tekitavad situatsioonid, mil ainuke ehk esimene toiming on kahtlustavana kinnipidamise akti koostamine.

KrMS § 124 lõike 3 kohaselt asitõend või äravõetud ese tagastatakse omanikule või senisele õiguspärasele valdajale viivitamata, kui see ei takista kriminaalmenetlust. Asitõend on tõendamiseseme asjaolude selgitamisel kasutatav mis tahes asendamatu ese, mis on võetud kriminaalasja juurde.¹¹⁴

KrMS § 219 kohaldamine leiab aset üldjuhul ajakriitilistes situatsioonides ehk otsused ja toimingud KrMS § 219 kohaldamisel leiavad aset vahetult peale rikkuja tabamist. Teisalt pole kehtiva õiguse kohaselt ka prokuröri õigus konfiskeerimist otsustada või teostada, mistõttu ühel või teisel viisil konfiskeerimist KrMS § 219 korral rakendades on põhimõtteliselt kehtivat kriminaalõigust rikutud. Kuna täna nagunii kõik KrMS § 219 rakendamine on sisuliselt kriminaalõiguslike protsessireeglitega vastuolus ja erandolukorrana käsitletav, on autori hinnangul ka antud toiming kõigest üks osa veerema hakanud nn lumepalliefektist, mida riik vaikivalt aktsepteerib. Sisuliselt ei riku see menetlusosalise õigusi, kuna ese/vahend kuuluks äravõtmisele igal juhul, kuid kohatu on

¹¹³ Vt KrMS § 124-126.

¹¹⁴ Kergandberg, E., Sillaots, M. Kriminaalmenetlus. Tallinn, Juura 2006, lk 190.

riigil aktsepteerida niivõrd vigast ja uurimisasutuse ametnike loominguulisel praktiseeritavat menetlusliiki, samas kui tõendamisstandard ja ühiskondlik ootus kuriteomenetluse õigsuse ja õigluse osas on põhjendatult kõrgeim.

Siinkohal võib jällegi nentida, et ka KrMS § 219 rakendamise korral õigusrikkumise toimepanemisevahendiga või varastatud või kuritegelikul teel omandatud varaga toimimiseks puudub regulatsioon. Autor saab anda olukorrale omapoolseid selgitusi üksnes analoogiat kasutades, kuna antud sätte rakendamine suures osas täna seda ainult ongi. Äravõetud esemete suhtes oleks vajalik teostada konfiskeerimist analoogiat rakendades määruse koostamisega KarS § 83 mõistes või nõuda minimaalselt selle fikseerimist kinnipidamise aktis, kuna uurimisasutuse ametnik sisuliselt asub akti koostamisel otsuse tegijana justkui kohtuniku rolli. Seetõttu on vajalik täiendada KarS § 83-e lisaõikega, andes ka uurimisasutuse ametnikule õiguse KrMS § 219 rakendamisel teostada konfiskeerimist. Sellest tulenevalt vajavad ka KarS eriosa vastavad II astme kuriteo sätted täiendamist, nimetades ennekõike nn piirikuritegude (salakaup, piraatkaup, keelatud ravimid jne) koosseisude juures olevate konfiskeerimissätetes kohtu kõrvale ka uurimisasutuse ametniku.

Kuriteo toimepanemise asitõendite osas on samuti vajalik otsus vastu võtta, mistõttu on vajalik kahtlustatavana kinnipidamise akti vormi muuta, kuna sõltumata sellest, kas tegemist on kriminaalmenetluse mittealustamise või menetluse lõpetamise situatsiooniga, peaks igasuguse menetlusotsuse vastuvõtmisel olema fikseeritud ka asitõendite tagastamine, hävitamine või riigi tuludesse kandmise otsustus.

2.4 Võrdne kohtlemine

Kuna õigluse ülesandeks on ühest küljest olla aluseks juba olemasolevale seaduste süsteemile, teisest küljest aga on see vajalik igas mõttes võimalikult õige ja õiglase otsuseni jõudmiseks õigustmõistva organi poolt õiguse rakendamisel konkreetsel juhul, siis parima lahendi leidmine eeldab erinevate ühiskonnaliikmete huvide tasakaalustamist ning see juures ilmselgelt põhiõiguste arvestamist.¹¹⁵

¹¹⁵ Raska, E., jt. *supra* note 21, lk 49.

Kui õiguspoliitika määrab, milliseid sotsiaalseid eesmärke milliste õiguslike vahenditega saavutada, siis kriminaalpoliitika määrab, milliseid kuritegevuse vastase võitluse eesmärke millise kriminaalseaduse sättega mil viisil saavutada. Kuritegevuse vastase võitluse all tuleb mõista nende vahendite saavutamist, mis on jõukohased kriminaalseadusele, mis tähendab kriminaalõigust nii materiaalses kui formaalses mõttes. Kuriteo materiaalse määratlemise tulemuseks on kaks riiklikku kriminaalpoliitilist otsust: esiteks, kas tegu on karistusväärne ja kas esineb selle teo karistamistarvidus, ning teiseks, kas ja millises vormis tuleb antud tegu kriminaliseerida või hoopis dekriminaliseerida. Karistusväärsus ja karistamistarvidus langevad sageli kokku. Siiski võivad teo karistatavuse määramisel selle kolm eeldust – õigushüve väärtus, ründe ohtlikkus ja tegija meelestatuse etteheidetavus – mitmesugustel ajaloolistel, filosoofilistel, kultuurilistel, majanduslikel, poliitilistel, sotsiaalpsühholoogilistel jm asjaoludel erinevalt kombineeruda, mistõttu näiteks iseenesest karistusväärset tegu ei peeta parasjagu karistamistarvilikuks, või ka vastupidi – seni karistamistarvilikuks peetud tegu osutus ebapiisavalt karistusväärseks. Sellistel juhtudel räägitakse kriminaalpoliitikas tegude kriminaliseerimisest või dekriminaliseerimisest¹¹⁶.

Väidetakse, et just karistus on kriminaalõiguse algmõiste ning et kriminaalkaristus kirjeldab rahva kultuuritaset ning ühiskonna tugevust ja püsivust kõige enam¹¹⁷. Õigusliku sunni väljendusena kuulub karistus iga õiguskorra juurde. Selline on karistuse riiklik ehk riigipoliitiline õigustatus. Samal ajal peab aga riik vastutama ka selle eest, et rahuldada ühiskonna arusaama õiglusest¹¹⁸. Karistuse ehk sanktsiooni kohaldamine on sotsiaalsete väärtuste ja õiguskorra kaitsmiseks hädavajalik. Sanktsiooni kasutamine sekkumise vahendina tähendab seda, et karistusõigus ei reguleeri otseselt inimese käitumist, vaid mõjutab neid karistusega. Samas tähendab sanktsiooni kohaldamine, et karistusõigusel on ülesanne mitte ainult mõjutada inimeste käitumist, vaid taastada rikutud õiguskord ja õiglus. Teiste õigusharude vahendid ei ole piisavad (nt tsiviilõiguslikud sanktsioonid). Karistusõigusliku sanktsiooni toime on spetsiifiline, mis kaitseb ühiskonna põhiväärtusi ja õiguskorda kahel viisil: 1) repressiivselt: tehtud ülekohtu eest tasudes ehk kätte makstes; 2) preventiivselt: uut ülekohtu ära hoides¹¹⁹.

¹¹⁶ Sootak. J. Tartu Ülikool. Kriminaalpoliitika. Tartu, Juura, 1997, lk 28, 55, 56.

¹¹⁷ Androulakis, N. K. Über den Primat der Strafe. Juris, 1996, ZStW 108. 300-332.

¹¹⁸ Sootak (1997), *supra* note 112, lk 57.

¹¹⁹ Sootak (2010), *supra* note 5, lk 40.

Peale selle, et õigusnormid suunavad ühiskonnas käitumist, suurendavad prognoositavust, tugevdavad ja stabiliseerivad need ka suhteid ühiskonnas. Õigusnormid peaksid ühtlustama (integreerima) ühiskonna eri kihte ja nende huvisid. Moraali-, usu- ja tavanormide kõrval mõjutavad ka õigusnormid inimeste sotsialiseerumist.¹²⁰

Viimase olulisima probleemina soovib magistritöö autor keskenduda võrdse kohtlemise printsiibist lähtuvale probleemile. Autor tunnetab isiklikult, kuid julgeb kõnelda ka keskmiselt mõtleva Eestis elukohta omava isiku nimel, et pigem võõrriigist Eestis käinud ja sisult kuriteo toimepannud isiku, kurjategijana mittekäsitamine on äärmiselt ebaõiglane oma riigis elava isiku suhtes. Autorile teadaolevalt ei ole hetkel veel avalikkuses kajastamist leidnud KrMS § 219 normi grammatilise tõlgenduse taga reaalsuses aset leidev tegevus. Taoline vahetegemine, eeskätt veel oma riigi elaniku kahjuks, pärsib kindlasti tolerantsitaset välismaalaste suhtes ning tegelikult lõhestab ja pigem tekitab viha ja vimma võõraste rahvaste ja rasside suhtes. Selle põhjustajaks on siinkohal Eesti riik ise.

PS § 12 sätestab, et kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu. Põhiseaduslikkuse järelevalve kollegium märgib, et PS § 12 1. lõike esimeses lauses ei ole sõnaselgelt juttu õigusest. Seal on üksnes öeldud, et kõik on seaduse ees võrdsed. Ometi sisaldub nendes sõnades isiku õigus mitte saada ebavõrdse kohtlemise osaliseks. Esimese lause sõnastus väljendab eelkõige võrdsust seaduse kohaldamisel ning selle mõte seisneb nõudes rakendada kehtivaid seadusi kõigile isikutele erapooletult ja ühtemoodi¹²¹. Sarnaselt on võrdne kohtlemine sätestatud ka Euroopa Liidu lepingu artiklis 9, mille kohaselt Euroopa Liit järgib kogu oma tegevuses oma kodanike võrdsuse põhimõtet, mille kohaselt kohtlevad liidu institutsioonid, organid ja asutused kodanikke võrdselt. Iga isik, kellel on mõne liikmesriigi kodakondsus, on liidu kodanik¹²².

Riigikohus on leidnud, et keeldu kohelda võrdseid ebavõrdselt on rikutud, kui kaht isikut, isikute gruppi või olukorda koheldakse meelevaldselt ebavõrdselt. Meelevaldseks saab ebavõrdset kohtlemist lugeda siis, kui selleks ei leidu mõistlikku põhjust. Kui on olemas

¹²⁰ Aarnio, *supra* note 49, lk 57.

¹²¹ RKPJKo 3-4-1-2-02, p 16.

¹²² Põhiõiguste harta. Aluslepingute konsolideeritud versioonid. Euroopa Liit. Märts 2010. Sama põhimõte ka Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline paktis. 16.12.1966. RT 1991, 35, 428; RT II 2003, 31, 157, art 26.

mõistlik ja asjakohane põhjus, on ebavõrdne kohtlemine seadusloomes põhjendatud.¹²³ Sama otsuse punkt 18 täpsustab, et võrdsusõiguse põhimõtte eeldab, et kõiki isikuid, keda ei ole veel kuriteo toimepanemise eest süüdi mõistetud, tuleb karistamisel kohelda ühtemoodi.¹²⁴ Riigikohtu halduskolleegium on võrdse kohtlemise sisustanud selliselt: võrdse kohtlemise põhimõtte kohaselt käsitletakse ühetaoliselt kõiki isikuid ühtedes ja samades oludes ning samadel eeldustel. Ühetaoline kohtlemine peab olema tagatud ühesuguste asjaolude korral.¹²⁵ Sellest tulenevalt leiab autor, et üksnes isiku elukohal põhineva kriminaalmenetluse alustamata jätmise lubatavuses ilmneb kindlasti PS-s sisalduva seaduslikkuse ning võrdse kohtlemise põhimõtte riive.

Oportuniteedi põhimõtte eeliseid nimetades tuuakse lisaks välja stigmatiseeriva efekti puudumine. Kriminaalkaristus kannab teatavasti endas riigi poolt väljendatavat hukkamõistu isiku toimepannud süüteo suhtes. Karistus on vaadeldav häbimärgistamisena, mis eksisteerib tänapäeva õigusriiklikus karistusõiguses tavaliselt reintegreeriva häbistamise vormis, s.t selle tulemusena tuuakse süüdimõistetute ühiskonda tagasi. Karistuse stigmatiseeriva mõju esiletoomiseks on karistuse mõistmisel ette nähtud ka eriline rituaal. Tänapäeval seisneb see reeglina avalikus ja formaliseeritud kohtuistungis. Erinevalt karistamisest võidakse kriminaalmenetluse lõpetamise korral küll panna kuriteo toimepannud isikule teatud kohustused, kuid tulenevalt nende kohaldamise protseduurist (ilma avaliku kohtuistungita), kohustuste olemusest (kahju hüvitamine, rahaline kohustus või harvem ka üldkasulik töö), samuti asjaolust, et neid andmeid ei kanta karistusregistresse, ei ole selline protseduur vaadeldav karistamisena. Ilmselt need erinevused karistamise kohaldamise ja kriminaalmenetluse lõpetamise vahel annavadki aluse väita, et diversioonimeetmete (sh kriminaalmenetluse lõpetamine otstarbekuse kaalutlustel) rakendamine ei avalda isikule stigmatiseerivat mõju või avaldab seda oluliselt vähemal määral.¹²⁶

Suuresti puudub vaidlus selle üle, et legaliteedipõhimõttest eemaldumine oleks praktilistel kaalutlustel põhjendatud ning omaks positiivset mõju riigi niigi piiratud ressursside kasutamisele kriminaalmenetluse toimetamisel. Oluliselt keerukam on leida toodud põhimõttest irdumist toetavaid õiguslikke argumente. Nimelt toetub legaliteedipõhimõtte

¹²³ RKPJKo 3-4-1-2-02, p 17.

¹²⁴ RKPJKo 3-4-1-2-02, p 18.

¹²⁵ RKHKo 3-3-1-61-01, p 5.

¹²⁶ Kergandberg, Pikamäe, *supra* note 14, § 202 komm 2.5, lk 480.

põhiseaduses sisalduvale võrdse kohtlemise põhimõttele, mis on üks olulisim inimõigusi kaitsev norm ning millel on individuaalse diskrimineerimise vastase nurgakivi tähendus.¹²⁷

Sarnaselt M. Nimmole, mõõnab autor, et KrMS § 219 on kahtlemata praktikas vajalik säte, mille kaotamine kehtivast õigusest oleks pigem mõeldamatu,¹²⁸ kuid selle rakendamise tulemusena ei saa lasta riigil väita, et inimene pole toime pannud kuritegu. Saksa õigusest laenatud idee pärineb aga reaalsest süüdistavast kohtumenetlusest, kus Saksamaal elukohta mitteomaval vahistatul on võimalik pääseda vahi all viibimisest ja naasta kodumaale vastava summa ehk olemuslikult kautsjoni vastu, mis katab ühtlasi KrMS § 219 nimetatud võimalikud summa tekkimise eeldused. Samas puudub Saksa õiguses kehtiv olukord, et riik laseb välismaalt tulijatel pääseda kuriteo toimepaneku korral kriminaalvastutusest teistel alustel, kui oma riigis elavatel isikutel.¹²⁹

Näiteks Saksamaal on oluline kokkuleppemenetluse vastane väide, et loobumine legaliteediprintsiibist kriminaalasja lõpetamisel Saksa kriminaalmenetluse koodeksi (StPO) § 153a järgi tähendab süüdistatavale eelkõige seda, et ta peab olema kahtlustatav ainult teatud deliktivaldkondadesse kuuluvates tegudes selleks, et tal üleüldse avaneks võimalus kokkuleppeks. Praktikute väitel ja teaduslike uuringute andmetel esinevad kokkulepped Saksamaal valdavalt narkokuritegude, majanduskuritegude ja maksukuritegude, samuti liiklus- ja keskkonnakaitse deliktide valdkonnas. Suur hulk delikte, nagu näiteks vargused sissemurdmisega ja vägivalladeliktid, on kokkuleplusest välja jäänud. See tähendab, et juhul kui süüdistataval on õnn olla eelistatud delikti toimepanija, siis on tal suurem šanss mõjutada menetluse tulemust.¹³⁰ Eesti Vabariigis alalist või ajutist elukohta omavatel isikutel puudub selline võimalus n.ö valida ja pääseda kriminaalkaristusest ehk kurjategija staatusest nii, nagu seda on võimalik teha isikutel, kel puudub Eestis alaline või ajutine elukoht. Välismaalaste kõrval saavad selleks olla ka Eesti riigi kodanikud, kes elavad nt Soomes või Venemaal või kes on jätnud oma elukoha rahvastikuregistri seaduse kohaselt registreerimata.

KrMS § 219 rakendamisel kriminaalmenetluse mittealgatamise või ka kriminaalmenetluse lõpetamise tulemusena, kuna esineb menetluse algatamist välistav asjaolu tulenevalt KrMS

¹²⁷ Sluiter, G. jt. *International Criminal Procedure: Principles and Rules*. Oxford: Oxford University Press 2013, lk 154.

¹²⁸ Nimmo, *supra* note 34, lk 498-507.

¹²⁹ Saksa õigusest võetud kinnipidamise asendamise laenamise kohta vt töö alapeatükist 1.1.

¹³⁰ Hassemer. W. *Pacta sunt servana – auch im StrafprizeB?* Juristische Schulung, 1989, H. 11, S. 892. lk 119.

199 lg 2,¹³¹ ei oma isik karistusregistris karistatuse kohaseid kandeid¹³², kuid Eestis elukohta omav isik on samalaadse rikkumise osas uurimisalune ja süüdimõistmise korral kurjategija. Autor mõistab riigi piiratud ressursside olukorras lihtsustatud menetluse rakendamise soovi, kuid ei nõustu, et sätte ellukutsumise põhjendus – menetluskulude kokkuhoid – saab ja tohib üles kaaluda Eestis elukohta omava isiku ebavõrdse kohtlemise, mida kõnealune säte senini pidevalt on põhjustanud.

¹³¹ KrMS § 199 lg 2 – Kriminaalmenetlust välistavad asjaolud. Kriminaalmenetlust ei alustata, kui kahtlustatava kinnipidamine asendatakse vastavalt käesoleva seadustiku §-le 219.

¹³² KarRS 17 § 1. Karistusregister on riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, kuhu kantakse andmed karistatud isiku ja tema karistuse kohta. § 3 p 1 kohaselt on üheks registri pidamise eesmärgiks usaldusväärse teabe andmine isiku karistusandmete kohta. RT I, 30.12.2015

Kokkuvõte

Eestis elukohta mitteomaval isikul on võimalik Eestis toime panna rahalist karistust sanktsioonina ettenägev II astme kuritegu ja pääseda kuriteo toimepaneku järel kriminaalsest karistatusest Eesti karistusregistris märget karistatuse, kuid ka üldse kuriteo toimepaneku kohta omamata. Seega on riik raskusastmelt võrdsustanud sellise erisubjektist kuriteo toimepanijasse suhtumise nt liikluses lubatud sõidukiiruse tõttu kiiruskaameralt hoiustrahvi saanuga või sõiduki valesti parkinud isiku väärkäitumisega, mille tulemusel on vajalik maksta riigile mingi summa (KrMS § 219 sättes pole väljendatud, et tegemist oleks rahatrahvi vms karistuslikule elemendile viitava sunniga) ning sellega ongi õigushüve riive riigi silmis hüvitatud. Tragikoomiliseks aga muudab situatsiooni veel asjaolu, et töös kasutatud statistika näitab, et sellised kurjategijad, keda seaduslikult kurjategijaks nimetada ei saa/tohi, maksavad riigile isegi valesti parkijatest või lubatud sõidukiiruse ületamise eest hoiustrahvi saanutest kordades väiksemaid, sisuliselt naeruväärseid summasid.

Kuigi KrMS § 219 peaks *sui generis* kohalduma üksnes kuni 48 tunniks kinnipeetud erisubjektist (Eestis elukohta mitteomav isik) kahtlustatavate suhtes, siis reaalsuses ei asendata niivõrd kinnipidamist, vaid kuriteomenetlust ja karistatust. Riigi silmis on kinnipidamise asendusaktiga määratud summa tasumisega loetud kuritegu mittetoimunuks ehk tasaarveldatuks. Mittetoimunuks nimetab autor olukorda seetõttu, et sellise kuriteo toimepaneku kohta ei jää isikule ka märget karistatuse kohta karistusregistris. *De facto* leiab aset kuritegu, millest Eesti riigi uurimisorgan ja/või prokuratuur on igati teadlikud, kuid legaliteediprintsiibist niivõrd olulise seadustatud kõrvalekalde tulemina leitakse olema õigustatud vajadus kohelda oma riigis elukohta omavaid isikuid sama teo eest karistuslikult, aga välisriigi kodanikku samalaadsele rikkumisele mittekaristuslikult.

Töoga leidis kinnitust, et KrMS § 219 meede, kui selline on Eesti kriminaalõiguses vajalik. Samas ei ole seadusandja loomeprotsessis selgitanud, miks liht- ja kokkuleppemenetluste viiside kõrvale (ka juba 2004. aastal oli neid mitmeid) oli seadustikku vaja lülitada ka selline, legaliteediprintsiibist ja õiguspärasest ootusest, ka võrdsest kohtlemisest sedavõrd kõrvale kalduvat normi. Puudub adekvaatne selgitus ja objektiivselt üldsusele hoomatav põhjendus asjaolule, miks kuriteo toimepanemist mingi liigi subjektide poolt peetakse

kriminaalmenetlust ja seetõttu ka kuriteovastutust välistavaks asjaoluks, samal ajal kui Eesti riigis elavatele isikutele mitte. Jääb selgusetuks, miks üldistest kriminaalmenetluse reeglitest niivõrd hälbivat normi ei peetud vajalikuks lahti selgitada ning selle rakendamiseks konkreetseid menetlusnorme kehtestada.

Autor nendib, et KrMS § 219 olemuslikult on vajalik ja seetõttu mõistab seadusandja tahet leida mingigi alternatiivne menetlusökonoomiat toetav meede Eestis ajutiselt viibivate, st elukohta mitteomavate isikute poolt toimepandud kuritegude menetlemise hõlbustamiseks, kuid sätte loomise eesmärgi ja põhjuste ebaselge ning puudulik kirjeldus on teinud ajas võimalikus selle mitte algse eesmärgipärase (nn piirikuritegude jaoks) kasutusala, mida puudulik ellukutsumise analüüs ja kirjeldus seadustiku eelnõus on kindlasti soodustanud.

Autor mõonab, et enne 2004 aastat, kui aktiivselt tegeleti kogu kriminaalmenetluse reformiga ja KrMS ette valmistati, võis KrMS § 219 säte kogu muu innovaatilise ja senisest niivõrd oluliselt erinevate ehk julgete lahenduste kõrval tahaplaanile jääv teema olla. Uurimusega ilmnnes, et kahtlustatavana kinnipidamise asendamise idee võib olla pärinenud Saksa kriminaalmenetlusõigusest, kuid seal toimub see süüdistusmenetluses vahialuse kinnipidamise asendamisena ehk täiesti teises kontekstis, mistõttu võiks öelda, et sellisel reguleerimata kombel Eesti õigusesse ülevõtt on olnud äärmiselt meelevaldne. Sellest tulenevalt ei saa autor nõustuda ja leppida faktiga, et kui uurimisasutuse ametnike poolt on KrMS § 219 rakendamise probleeme ja küsitavusi ajas korduvalt prokuratuuridele esitatud, pole tänaseni ühtki reaalselt sammu ette võetud KrMS § 219 raames teostatavate toimingute seadustamiseks. Tänaseni tehtav on ilmselgelt vastuolus kõigi selle sätte rakendamisel ette tulla võivate tavamenetlustoimingute kohta seaduses sätestatud nõuetega.

Praktiliste probleemidena käsitles autor töös asjaolusid, et ei toimu menetlusaluste isikute õiguste korrektset tagamist, sest uurimisasutuse ametnikel pole ühest teadmist ja veendumust, millist menetlusnormi tuleks järgida. Õiguste tagamine on segane veelgi enam olukordades, kus reaalselt KrMS § 219 kohaldamine ei leia aset 48 tunniks kinni peetud kahtlustatavale, st kahtlustatavana kinnipidamise asendamist rakendatakse kuriteo toimepannud välismaalase suhtes, keda faktiliselt ja õiguslikult ei olegi kahtlustatavana kinni peetud.

Kõige nõrgemal positsioonil on füüsilisest isikust kannatanu, kel puudub igasugune sõnaõigus KrMS § 219 kohaldamise osas, st kuidas toimub tema suhtes rikutud õigushüve tagajärje taastamine ja riigi poolt ette nähtud vahenditega õiglane hukkamõist, samuti üksnes formaalselt esinev, kuid praktikas realiseerimise võimaluseta edasikaebamise õigus.

Sisuliselt ebaseaduslikku tegevust toimetatakse ka juhtudel, kui ametnik on sunnitud kuriteo eset/ainet arvestavalt kohaldama toimingut, mis tähenduselt on konfiskeerimine, kuid mille tegemise õigus tavapärases kriminaalmenetluses on ainult kohtul.

Seega pole küsimus ainult millal ja mida teha, vaid ka kuidas teha. Uurimisasutuse ametnik põrkub igal KrMS § 219 rakendamise sammul kriminaalõiguse materiaal- ja menetlusnormides sätestatud „olema pidavast“ tugevalt kõrvalekalduvate ja normi jõudu mitteomavate tegevusjuhistega, milliseid enne KrMS kommenteeritud väljaande ilmumist suunasid Riigiprokuratuuri kirjalikud juhised. Samas on oluline, et KrMS § 219 kohaldamist reguleeriks samuti õigusaktidest pärinevad menetluse- ja materiaalõiguse normid. Kokkuvõtvalt tugineb KrMS § 219 rakendamine suuresti uurimisasutuse ametnike loovusel ja parimal äranägemisel, mitte õigusnormidel, kuna need, mis sellist menetlustoimingut peaksid reguleerima puuduvad sätte loomisest ehk 2004. aastast alates seniajani.

Tänane järelevalve prokuratuuri poolt KrMS § 219 rakendamise üle on autori hinnangul kaootiline ja paljuski sisuliselt puudulik või suisa olematu. Autori arusaama toetab isiklik tööalane kogemus, kuid ka statistikast nähtuv ei jäta ruumi teisiti järeldamisele. Seadustiku seletuskirjas on tunnistatud, et KrMS § 219 rakendamisel akti koopia saatmine prokuratuuri on informatiivse tähendusega. Arvestades prokuröride hõivatust, kui prokurör ka jõuab millalgi „teadmiseks“ võetava asendusaktini, siis sel ajal enam mingeid reageerimist vajavaid „tulekahjusid“ ei esine ning muud ajakriitilistest tegevustest varju ka silma riivanud puudused oma elu edasi elama jäävadki. Kuna KrMS § 219 rakendamise korral toimetab uurimisasutuse ametnik põhimõtteliselt ainuisikuliselt nii menetleja, süüdistaja (prokuröri) kui ka otsustaja (kohtuniku) rollis, on veelgi olulisemal kohal, et järelevalve ei piirduks akti teadmiseks edastamisega, vaid oleks sisuline algusest lõpuni. Tõsi, PPA praktikast on teada väga palju juhtumeid, kus prokuröri sisulist arutelu KrMS § 219 rakendamiseks siiski peetakse, kuid seadus täna ametnikku selleks ei kohusta. Ebapiisav prokuratuuripoolne sekkumine ja järelevalve selles menetlusliigis soodustab

kindlasti asendusaktides nähtuvate puuduste jätkumist, kuna vastupidises olukorras ei oleks seletatav, et aktidega määratakse ikka ja jälle summasid, mis ainuüksi riigis samalaadsete tegude eest tekkinud karistuspraktikat ei arvesta, vaid pole üldiselt tõsiseltvõetavad (2, 5 ja 10 euro jne suurused näited).

KrMS § 219 rakendamine toimub Eestis elukohta omava isiku suhtes lubamatult ebavõrdselt. Sätte rakendamisel on tahaplaanile nihkunud kriminaalõiguse põhitõed ja isikute võrdse kohtlemise põhimõte. Ebavõrdne on see eeskätt asjaoludel, et KrMS § 219 rakendamisel kuriteo toimepanijat ei käsitata kurjategijana, sest kriminaalmenetluse mittealgatamine tähendab, et esinevad kriminaalmenetlust välistavad asjaolud ning riigituludesse makstav summa ei ole käsitletav rahalise kuriteokaristusena. Selline elukoha alusel vahet tegemine soodustab ka pahatahtlikku käitumist, nt enda elukohta Rahvastikuregistris mitte registreerima, kuna elukoha andmete õigsuse tagamise kohustus ei ole sanktsioneeritud mingi sunni või karistusega, samas annab võimaluse kuriteo toimepanemise korral kriminaalkaristusest ja karistusest pääsemiseks.

KrMS § 219 kohaldamisega tingitud puudusi ja vigu praktikas soodustab ka ajakriitilisuse situatsioon, milles antud menetlusnormi kohaldamine selle sihtgruppi arvestavalt tihtipeale aset leiab. Kahtlustatavana kinnipidamise asendamine on lubamatult erinev ka puuduliku rakendusoskusteabe ja ebapiisava järelevalve tõttu. Aktidest nähtub, et määratava summa koostisosade moodustumine ei ole lahti kirjutatud või on seda tehtud osaliselt ning määratav rahaline summa ei ole tõsiseltvõetav üldist karistuspraktikat arvestavalt, mistõttu vajab teema selgelt järelevalve tõhustamist.

Õigusrahu saavutamine on samaväärne põhiõigus materiaalse õigluse tagamisega. Sellise põhimõttelise võrdsuse juures on konfliktsituatsioonides ratsionaalne eelistada reeglina õiguskindlust. Kuna PS § 23 lg 3 välistab kord KrMS § 219 tõttu kriminaalmenetluse mittealgatamise otsuse tegemisel menetluse uuendamise, nt I astme kuriteo asjaolude ilmnemisel vms, näeb autor ühiskondliku õigluse- ning turvatunde tagamise seisukohalt vajadust, et KrMS § 219 ei asuks menetlust välistavate asjaolude ehk KrMS § 199 loetelus.

Täna väljendab säte grammatiliselt üht, kuid sisulised juhised tähendavad hoopis midagi muud (toimub mitte kinnipidamise, vaid karistamise asendamine). Sellest tulenevalt teeb autor ettepaneku reguleerida KrMS § 219 omaette võimaliku kriminaalmenetlust lõpetava

alusena (lisaks §-dele 200¹, 202, 203 jne) koos konkreetsete protsessireeglitega või uue lihtmenetluse eriliigina. Samuti leiab autor, et KrMS § 219 kohaldamine ei tohiks olla lubatav kõigi II astme kuritegude suhtes, kus sanktsioonina ette nähtud rahaline karistus, vaid seadustikus peaks olema kehtestatud sarnaselt KrMS § 239 lõikele 2 (kokkuleppemenetlust ei kohaldata) need KarS-i II astme kuriteokoosseisud, milliste puhul KrMS § 219 kohaldamine on üheselt keelatud.

Autor leiab, et peaks KrMS § 219 kui erilisele menetlusliigile omaste protsessireeglite kehtestamise vajadusega peaks sisalduma seadustikus ka säte, mis tagab vajadusel kord lõpetatud menetluse uuendamise (ennekõike kannatanu õiguste tagamise vahendina).

Lisaks kõigile eelnevatele ettepanekutele peaks olema selgesõnaliselt sätestatud ka prokuratuuri kui järelevalve teostaja sisuliselt aktiivne roll, nt kohaldamise lubatavus üksnes prokuröri kinnitusel vms.

KrMS-i muudatusettepanekutega haakub ka vajadus täiendada KarS § 83, mis annaks kohtuniku ainupädevuse kõrval sarnaselt väärtemenetluses kohtvälisele menetlejale ka kriminaalmenetluses uurimisasutuse ametnikule eripädevuse KrMS § 219 rakendamisel teostada kuriteovahendi vm eseme konfiskeerimist.

Töö koostamisega on autor saanud korduvalt kinnitust püstitatud hüpoteesile. KrMS § 219 rakendamine on olnud sätte kehtestamisest alates tänaseni vastuolus kehtiva kriminaalõiguse materiaali- ja menetlusreeglitega ning probleemi lahendamine on võimalik üksnes KrMS muutmisega.

Seega on oluline, et justiitssüsteemis mõistetakse ja tunnistatakse KrMS § 219 ehk kahtlustatavana kinnipidamise asendamise sätte vastuolu kehtiva õigusega, sellest tulenevaid rakendamise probleeme ja asuks aktiivselt korrastama piinlikult pikale veninud puudujääke KrMS-s.

Проблемы, связанные с применением замены задержания в качестве подозреваемого

Problems in the application of substitution of detention of suspect

Резюме

С начала проведения в Эстонии реформы относительно уголовного производства, а точнее с 2004 года существовало постоянное стремление через инновативность, перенимая при этом практику немецкого права к поискам решений, которые бы упрощали по оценке государства производство менее важных преступлений и процесс принятия ответственности у нарушителя. В правовых текстах этому предписанию в законе можно найти оправдания, исходя из необходимости экономии времени в делопроизводстве, при применении которого следует исходить из целесообразности, а точнее из принципа опортунитета.

Одной из подобной необходимости экономии времени в делопроизводстве, с начала 2004 года введено предписание замены задержания в качестве подозреваемого – ст. 219 Уголовно-процессуального кодекса (далее УПК) – согласно которому задержание подозреваемого по совершению преступления второй степени, можно заменить денежным взысканием. Но упомянутое предписание не применяется одинаково на всех, совершивших подобное преступление на территории Эстонии. В результате исследования выяснилось, что очень часто ст. 219 УПК стали применять для лиц, не имеющих постоянное местожительство в Эстонии (которым может являться и гражданин Эстонии) в качестве замены наказания, а не в качестве замены задержания, то есть лица в рамках статьи УПК не были задержаны на 48 часов. Упомынутую статью применяют скорее для лиц, совершивших преступление второй степени в качестве быстрого решения в упрощенной форме – устанавливается сумма денежной компенсации в государственную казну, и лицо может покинуть Эстонию в любой момент и может так сказать начать с «чистого листа».

Таким образом, сумма, уплаченная в государственную казну, фактически освобождает лицо от ответственности – в случае применения ст. 219 УПК лицо в уголовном порядке не наказуемо. То есть лицо как будто бы и не совершало преступление.

Данная тема не подвергалась до настоящего момента гласности и не удостоивалась недовольства со стороны общественности, поскольку она до сих пор не находила

должной огласки среди общественности, учитывая интересы обеих сторон (нарушитель-государство).

В случае применения ст. 219 УПК преступник и государство заключают соглашение, выигрывают обе стороны, но за счет равноправного обращения и чувства безопасности граждан государства. Если бы общественность в Эстонии знала, какие альтернативные действия на основе недостаточного уголовного права, применяются относительно иностранцев в уголовном делопроизводстве, в результате которых государство не признает лицо преступником, а так же то, как демонстрируются успехи в уменьшении уголовно-политических преступлений, проблема замены задержания не имела бы актуальности в кругах специалистов права и среди чиновников следственных органов, которые тщетно пытаются эту проблему поднять, а скорее стала бы объектом внимания со стороны общественности.

Автор установил гипотезу, что применение ст. 219 УПК по своему содержанию противоречит правилам уголовно-процессуального права, поскольку предписание установлено, как правовая норма, исключая уголовное делопроизводство.

Своей работой автор хочет акцентировать внимание на практических и правовых проблемах, связанных с заменой задержания, а так же предложить возможные варианты для улучшения ситуации.

В работе используется количественный метод исследования, который скомбинирован с эмпирическим анализом статистики и использованием теоретической литературы.

Для проверки установленной гипотезы необходимо понять суть предписания ст. 219 УПК, учитывая положения уголовно-процессуального и пенитенциарного кодекса, а так же грамматические, систематические и теологические интерпретации правовых норм, уместных по данной тематике, так же важно обратить внимание на мнения, изложенные в правовой литературе, и разумеется, следует учитывать использованную для наглядного примера статистику.

Сегодня предписание выражает грамматически одно, но по правилам порядка действия говорят другое (происходит замена не задержания, а замена меры наказания). Исходя из этого, автор предлагает отрегулировать ст. 219 УПК возможным основанием отдельно закончить уголовное делопроизводство (дополнительно 2001, 202, 203 и т.д.) или отдельной частью дополнительного производства с конкретными процессуальными правилами. Так же автор считает,

что применение ст. 219 УПК не должно распространяться на все преступления второй степени, где предусмотрена санкция денежного взыскания, а в кодексе должны быть обозначены похожие ст. 239 УПК ч. 2 (соглашение о применении согласительного производства не применяется) составы преступлений, при которых применение ст. 219 УПК равным образом запрещено.

В кодексе должно быть так же предписание дополнительно к ст. 219 УПК, как к особому виду делопроизводства с определенными процессуальными правилами, которое обеспечивает при необходимости порядок обновления делопроизводства (в первую очередь как инструмент обеспечения прав для пострадавшего).

Дополнительно ко всем предыдущим предложениям, должны быть четко установлена роль прокуратуры, осуществляющей контроль, например применение упомянутого предписания, допустимо только с подтверждением прокурора.

С предложениями об изменении напрямую связана необходимость дополнить ст. 83 ПК, что давало бы наравне с исключительной компетенцией судьи и лица, ведущего внесудебное производство, так же отдельную компетенцию и чиновнику следственного отдела в рамках уголовного делопроизводства по ст. 219 УПК, то есть при применении ст. 219 УПК чиновник имел бы право осуществить конфискацию орудия преступления.

Своей работой автор получал несколько раз подтверждения поставленной гипотезе. Введение ст. 219 УПК находилось с начала ее применения до сегодняшнего момента в противоречии с действующими правилами уголовно-процессуального права, единственным возможным решением проблемы является изменение кодекса уголовного делопроизводства.

Следовательно, крайне важно, что система юстиции понимала и признавала ст. 219 УПК – противоречие предписания замены задержания в качестве подозреваемого с действующем правом, проблемы, возникающие в связи с этим, а так же приступила бы активно устранять неприлично долго затянувшиеся недостатки в кодексе уголовного делопроизводства.

Kasutatud allikad

Kirjandus

1. Aarnio, A. Õiguse tõlgendamise teooria. Tallinn, Õigusteabe As Juura, 1996.
2. Aas, N. Eesti prokuratuurisüsteem rahvusvaheliste standardite valguses. *Juridica*, 2011, nr 8.
3. Aas, N. Riigi peaprokuröri ülevaade Riigikogu põhiseaduskomisjonile. *Juridica*, 2014, nr 7.
4. Androulakis, N. K. Über den Primat der Strafe. *Juris*, 1996.
5. Bussmann, K.-D., Lüdemann, C. Rechtsbeugung oder rationale Verfahrenspraxis? – Über informelle Absprachen in Wirtschaftsstrafverfahren. – *Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform*, In: *MSchrKrim*, 71. Jg./Heft 2, April 1988.
6. Dreher, E., Tröndle, H. *Strafgesetzbuch und Nebengesetze*, 47. München, C. H. Beck 1995.
7. Hassemer, W. Pacta sunt servanda – auch im StrafprizeB? *Juristische Schulung*, JuS, 1989.
8. Kergandberg, E., Pikamäe, P. *Kriminaalmenetluse seadustik. Kommenteeritud väljaanne*. Tallinn, Juura 2012.
9. Kergandberg, E., Sillaots, M. *Kriminaalmenetlus*. Tallinn, Juura 2006.
10. Lackner, K. *Strafgesetzbuch mit Erläuterungen*. München, C. H. Beck 1993.
11. Lõhmus, U. Kas kokkuleppemenetlus on kooskõlas karistusõiguse süüühimõttega? *Juridica*, 2014, nr 7.
12. Lõhmus, U. *Põhiõigused kriminaalmenetluses*. Tallinn, Juura 2014.
13. Madise, Ü. jt. *Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne*. Tallinn, Juura 2012.
14. Maxeiner, J. R. Constitutionalizing Forfeiture Law: The German Example. – *American Journal of Comparative Law* 1979.
15. McConville, S. *The Use of Punishment*. Devon, England. Willan 2003.
16. Meier, B.-D. *Strafrechtliche Sanktionen*. Berlin, Springer 2001.
17. Merusk, K., Narits, R., Madise, L., Kask, O., Truuväli, J. jt. *Eesti Vabariigi põhiseaduse kommenteeritud väljaanne*. Kirjastus Juura. 2012. Veebis: <http://www.pohiseadus.ee/>
18. Nimmo, M. Kriminaalmenetluse kohustuslikkuse põhimõttest eemaldumise poolt- ja vastuargumente kriminaalmenetluse alustamise kontekstis. *Juridica*, 2015, nr 7.

19. Parmas, A. Süüteovahendi konfiskeerimise eesmärk ja õiguslik olemus ning selle põhiseaduslik õigustus. Riigikohtu üldkogu otsus asjas 3-1-1-37-07. *Juridica*, 2008, nr 8.
20. Ploom, T, Kärner, M. Kannatanu huvide realiseerimine kriminaalmenetluses. *Juridica*, 2015, nr 7.
21. Ploom, T. Oportunteedi- ehk otstarbekuse printsiip. *Juridica*, 2000 nr 6.
22. Raska, E. jt. Vaateid õiguspoliitikale. Tartu Ülikool, 2008.
23. Saar, J. Kriminaalpsühholoogia. Tallinn, Juura 2007.
24. Savtšenkova, K., Kriminaalmenetluse lõpetamine otstarbekuse kaalutlusel: kooskõla Euroopa inimõiguste konventsiooniga – *Juridica*, 2007 nr 9.
25. Schönke, A., Schröder, H. Strafgesetzbuch. Kommentar. München, C. H. Beck 2006.
26. Sluiter. G. jt. International Criminal Procedure: Principles and Rules. Oxford: Oxford University Press 2013.
27. Snider, W. J. International Cooperation in the Forfeiture of Illegal Drug Proceeds. *Criminal Law Forum* 1995 (6).
28. Sootak, J. Karistusõigus. Üldosa. Tallinn, Juura kirjastus 2010.
29. Sootak, J. Kriminaalpoliitika. Tartu, Juura Õigusteabe AS 1997.
30. Sootak, J., Pikamäe, P. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, Juura 2009.
31. Vaher, K.M. Masskuriteod: väike teosüü ja suur ohtlikkus. *Juridica*, 2008, nr 8.

Õigusaktid

32. Eesti Vabariigi põhiseadus RT I, 15.05.2015, 2
33. Euroopa Liidu kodaniku seadus RT I, 17.12.2015, 6
34. Justiitsministri 18.01.2016 määrus nr 3. RT I, 26.01.2016, 6 - Justiitsministri 16. juuli 2008. a määruse nr 39 „Kriminaalasja kohtueelse menetluse dokumentide näidisvormide kehtestamine” muutmise
35. Justiitsministri 14.07.2014 määrus nr 22. RT I, 18.07.2014, 5 - Õiguste deklaratsiooni näidisvormi kehtestamine
36. Karistusregistri seadus RT I, 30.12.2015, 17
37. Karistusseadustik RT I, 17.12.2015, 9
38. Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt. 16.12.1966. RT 1991, 35, 428; RT II 2003, 31, 157

39. Korrakaitse seadus. RT I, 23.03.2015, 207.
40. Kriminaalmenetluse seadustik. RT I, 06.01.2016, 19
41. Liiklusseadus RT I, 30.12.2015, 27
42. Maksu- ja Tolliameti põhimäärus RT I, 26.11.2015, 4
43. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus. RT I, 01.12.2015, 4
44. Põhiõiguste harta. Aluslepingute konsolideeritud versioonid. Euroopa Liit. Märts 2010. Arvutivõrgus: http://europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_et.pdf
45. Rahvastikuregistri seadus RT I, 22.01.2016, 9
46. Strafprozessordnung. Arvutivõrgus: <http://www.gesetze-im-internet.de/stpo/>
47. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. RT I, 12.03.2015, 106.
48. Võlaõigusseadus. RT I, 11.03.2016, 2.
49. Välismaalaste seaduse. RT I, 17.12.2015, 14
50. Väärteomenetluse seadustik. RT I, 19.03.2015, 37.
51. Vabariigi Valitsuse 28.09.1999 määrus nr 279. RT I 1999, 73, 695 – Õigustloovate aktide eelnõude normitehnika eeskiri.

Kohtulahendid

52. HMKo nr 1-15-9510/13
53. HMKo nr 1-14-5720
54. RKHKO nr 3-3-1-61-01
55. RKKKo nr 3-1-2-4-06
56. RKKKo nr 3-1-1-19-10
57. RKPJKo nr 3-4-1-2-02
58. RKÜK nr 3-3-1-35-10
59. RKÜK nr 3-3-1-15-10
60. RKÜK nr 3-3-1-85-09
61. TMKo nr 1-15-9775
62. TMKo nr 1-16-1027
63. TMKo nr 1-15-4341
64. TMKo nr 1-13-10774

Muud allikad

65. Aas, N. Avalik menetlushuvi ei võrdu avalikkuse uudistejanuga. Postimees, 2012. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.postimees.ee/904398/norman-aas-avalik-menetlushuvi-ei-vordu-avalikkuse-uudistejanuga>
66. Ametniku soovitusõnastik. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.eki.ee/dict/ametnik/index.cgi?F=M&Q=win-win>
67. Justiitsministeeriumi valitsemisala arengukava 2015–2018. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/justiitsministeeriumi_arengukava_aastateks_2015-2018.pdf
68. Kriminaalmenetluse seadustiku eelnõu (594 SE) seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/3cbbe022-95f6-32ec-be3c-9c4aa0001f34/Kriminaalmenetluse%20seadustik/>
69. Kriminaalmenetluse seadustiku rakenduseseaduse eelnõu 295 SE seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/download/77a71b85-ca14-3c88-9fc3-424f0bb73bd4/old>
70. Kiris, R. Vara konfiskeerimine ja arestimine Riigikohtu praktika. Riigikohus, Tartu 2014. Arvutivõrgus: http://www.riigikohus.ee/vfs/1767/RKKK-Vara_konfiskeerimine_ja_arestimine-19.10.2014.pdf
71. Kuritegevus Eestis. Kriminaalpoliitika ülevaated. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.kriminaalpoliitika.ee/et/statistika-ja-uuringud/kuritegevus-eestis>
72. Eerik, M., jt. Kohtute sõltumatus ja kohtusüsteemi toimimise efektiivsus Eestis. Tartu, Sihtasutus Iuridicum, 2002.
73. Kergandberg, E., jt. Kriminaalmenetlus. II muudetud trükk. Sisekaitseakadeemia 2004.
74. Riigi peaprokuröri juhis 12. aprill 2007 nr RP-1-4/07/3. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.prokuratuur.rik.ee/sites/www.prokuratuur.ee/files/elfinder/article_files/Riigi%20peaprokur%C3%B6ri%20juhis%20KrMS%20%20202-203%27%20kohaldamise%20kohta%20seisuga%2001%2007%202014.pdf
75. Riigi peaprokuröri ülevaade Riigikogu põhiseaduskomisjonile seadusega prokuratuurile pandud ülesannete täitmise kohta 2012.aastal. Tallinn, 2013.
76. Vikipeedia vaba entsüklopeedia. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://et.wikipedia.org/wiki>

Lisa 1 Kahtlustatavana kinnipidamise asendamise akti vorm

KAHTLUSTATAVANA KINNIPIDAMISE ASENDAMISE AKT

Kriminaalmenetluse alustamata jätmise nr

kuupäev, koht

Kahtlustatavana kinni peetud isiku nimi ja isikukood või sünniaeg, kelle elukoht on: elukoht kahtlustatakse KarS § nr järgi kvalifitseeritava teise astme kuriteos, mille eest võib mõista rahalise karistuse.

Kuriteo kirjeldus ja kuriteoga tekitatud kahju

KrMS § 219 lg 1 sätestab, et kui isik on toime pannud teise astme kuriteo, mille eest võib mõista rahalise karistuse ja tal ei ole Eestis alalist või ajutist elukohta, võib uurimisasutus kahtlustatavana kinnipidamise isiku nõusolekul asendada menetluskulusid ning võimaliku karistusena mõistetavat rahalist karistust ja kuriteoga tekitatud kahju katva maksega riigituludesse.

Kahtlustatav isiku nimi on nõus menetluskulu, võimaliku karistusena mõistetavat rahalist karistust, kuriteoga tekitatud kahju katva maksega riigituludesse.

Makse riigituludesse summas number eurot on tema poolt kuupäev ülekantud arveldusarvele nr arve number või makstud kviitungiga kviitungi number sularahas tollikassasse mistõttu isiku kahtlustatavana kinnipidamine on KrMS § 219 lg 2 kohaselt asendatud.

kahtlustatava nimi on nõus andma uurimisasutuse nimi üle riigi omandisse üleantava objekti kirjeldus. Käesoleva akti allkirjastamisega loetakse eelpoolnimetatud esemed riigi omandisse antuks.

kahtlustatava nimi

uurimisasutuse ametniku nimi

Kahtlustatav

ametniku ametinimetus

Kahtlustatavana kinnipidamise asendamise akti koostamisest võttis osa tõlk, keda hoiatati oma kohustuste täitmisest keeldumise ja teadvalt valesti tõlkimise eest KarS § 318 ja § 321 järgi.

(tõlgi nimi ja allkiri)

Lisa 2. Statistika PPA ja MTA KrMS § 219 rakendamise kohta

MTA

Kodakondsus	Akti kpv	Summa	KarS §	Objekt
RU	5.01.2013	350	392 lg 1	narkootiline aine
FI	5.01.2013	30	392 lg 1	teleskoopnui
FI	5.01.2013	30	392 lg 1	teleskoopnui
FI	12.01.2013	40	392 lg 1	kanep
LV	19.01.2013	100	391 lg 1	sigaretid
IT	19.01.2013	25	392 lg 1	kanep
PL	24.01.2013	100	392 lg 1	teleskoopnui
LV	3.02.2013	150	391 lg 1	sigaretid
FI	3.02.2013	50	392 lg 1	elektrišokirelv + kasteet
LV	6.02.2013	200	392 lg 1	sigaretid
FI	8.02.2013	50	392 lg 1	teleskoopnui
LV	10.02.2013	500	391 lg 1	sigaretid
FI	12.02.2013	150	392 lg 1	kanep
LV	1.03.2013	200	392 lg 1	ravimid
FI	7.03.2013	50	392 lg 1	elektrišokirelv + kasteet
FI	12.03.2013	120	392 lg 1	sigaretid + pudelid vedelikuga
FI	15.03.2013	100	392 lg 1	kanep
LV	30.03.2013	100	391 lg 1	sigaretid
RU	6.04.2013	40	392 lg 1	kanep
RU	8.04.2013	50	392 lg 1	narkootiline aine
EST	9.04.2013	20	ei leidnud	
RU	11.04.2013	1000	392 lg 1	narkootiline aine
FI	13.04.2013	40	392 lg 1	teleskoopnui
FI	20.04.2013	50	392 lg 1	teleskoopnui
FI	26.04.2013	35	392 lg 1	teleskoopnui
FI	5.05.2013	50	392 lg 1	teleskoopnui

RU	7.05.2013	50	392 lg 1	kanep
PL	15.05.2013	30	392 lg 1	kanep
EST	16.05.2013	375	375 lg 1	alkohol
LV	19.05.2013	100	391 lg 1	sigaretid
FR	21.05.2013	15	392 lg 1	kanep
EST	21.05.2013	100	391 lg 1	sigaretid
PL	29.05.2013	40	392 lg 1	kanep
LT	29.05.2013	33	392 lg 1	alkohol
FI	31.05.2013	60	392 lg 1	kasteet
FI	31.05.2013	20	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
FI	31.05.2013	30	392 lg 1	teleskoopnui
RU	3.06.2013	100	392 lg 1	teleskoopnui
EST	14.06.2013	100	392 lg 1	padrun
LV	16.06.2013	150	391 lg 1	sigaretid
FI	19.06.2013	50	392 lg 1	teleskoopnui + kasteet
FI	17.07.2013	101	392 lg 1	alkohol
FI	18.07.2013	30	392 lg 1	teleskoopnui
FI	20.07.2013	100	392 lg 1	teleskoopnui
FI	2.08.2013	30	392 lg 1	teleskoopnui
ES	12.08.2013	20	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
ES	12.08.2013	100	392 lg 1	kanep
RU	17.08.2013	600	392 lg 1	padrunid
IT	22.08.2013	30	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
EST	28.08.2013	50	392 lg 1	kanep
FI	31.08.2013	40	392 lg 1	teleskoopnui
CN	1.09.2013	300	392 lg 1	ravimid
NL	5.09.2013	30	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
FI	9.09.2013	20	392 lg 1	hašis
PL	13.09.2013	50	392 lg 1	teleskoopnui
RU	16.09.2013	100	392 lg 1	teleskoopnui
FI	16.09.2013	15	392 lg 1	teleskoopnui + kasteet
FI	16.09.2013	15	392 lg 1	teleskoopnui
FI	20.09.2013	40	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid

LV	22.09.2013	100	375 lg 1	alkohol + sigaretid
RU	23.09.2013	500	392 lg 1	kanep
RU	23.09.2013	100	392 lg 1	hašis
RU	23.09.2013	200	392 lg 1	hašis
LV	4.10.2013	180	392 lg 1	ravimid
LV	5.10.2013	100	392 lg 1	teleskoopnui
RU	12.10.2013	100	392 lg 1	teleskoopnui
RU	22.10.2013	100	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
RU	30.10.2013	50	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
PL	2.11.2013	50	375 lg 1	alkohol
LV	5.11.2013	30	392 lg 1	ravimid
RU	5.11.2013	130	392 lg 1	teleskoopnui
LT	8.11.2013	50	375 lg 1	alkohol
FI	10.11.2013	30	392 lg 1	teleskoopnui + elektrisokirelv
LV	19.11.2013	100	392 lg 1	ravimid
FI	20.11.2013	20	392 lg 1	teleskoopnui
FI	29.11.2013	50	392 lg 1	teleskoopnui
HU	6.12.2013	100	392 lg 1	kanep
RU	9.12.2013	200	392 lg 1	kanep
FI	12.12.2013	50	392 lg 1	teleskoopnui
FI	13.12.2013	35	392 lg 1	teleskoopnui
FI	22.12.2013	75	392 lg 1	teleskoopnui
FI	22.12.2013	75	392 lg 1	teleskoopnui
RU	26.12.2013	30	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
EST	6.01.2014	50	392 lg 1	teleskoopnui
RU	13.01.2014	50	392 lg 1	kanep
FI	16.01.2014	15	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid + nuga
FI	17.01.2014	40	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
US	20.01.2014	40	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
FI	25.01.2014	50	392 lg 1	teleskoopnui
FI	26.01.2014	75	392 lg 1	kanep

FI	26.01.2014	50	392 lg 1	ravimid
LV	4.02.2014	200	392 lg 1	ravimid
FI	4.02.2014	50	392 lg 1	ravimid
RU	6.02.2014	200	ei leidnud	
FI	6.02.2014	30	392 lg 1	ravimid
FI	6.02.2014	30	392 lg 1	elektrisokirelv
FI	11.02.2014	5	392 lg 1	ravimid
FI	11.02.2014	5	392 lg 1	ravimid
LV	12.02.2014	50	392 lg 1	alkohol
FI	14.02.2014	50	392 lg 1	teleskoopnui
BY	26.02.2014	70	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
FI	1.03.2014	75	392 lg 1	elektrisokirelv
LV	3.03.2014	100	392 lg 1	ravimid
FI	5.03.2014	30	392 lg 1	teleskoopnui
RU	8.03.2014	200	392 lg 1	elektrisokirelv
NO	9.03.2014	700	392 lg 1	alkohol
RU	12.03.2014	200	392 lg 1	teleskoopnui
RU	12.03.2014	200	392 lg 1	elektrisokirelv
RU	18.03.2014	300	392 lg 1	hašis
FI	19.03.2014	10	392 lg 1	narkootiline aine + kasteet
RU	20.03.2014	500	375 lg 1	alkohol
LV	20.03.2014	100	375 lg 1	alkohol
FI	21.03.2014	100	392 lg 1	narkootiline aine
FI	31.03.2014	40	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
FI	4.04.2014	40	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
FI	4.04.2014	40	392 lg 1	narkootiline aine
EST	7.04.2014	30	392 lg 1	narkootiline aine
TH	9.04.2014	25	392 lg 1	ravimid
RU	11.04.2014	200	392 lg 1	elektrisokirelv
FI	11.04.2014	30	392 lg 1	teleskoopnui + kasteet
RU	18.04.2014	200	392 lg 1	elektrisokirelv
FI	21.04.2014	100	392 lg 1	kanep

RU	26.04.2014	450	392 lg 1	narkootiline aine
RU	27.04.2014	200	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	28.04.2014	200	392 lg 1	elektrišokirelv
SE	30.04.2014	75	392 lg 1	teleskoopnui
RU	2.05.2014	445	392 lg 1	narkootiline aine
EST	8.05.2014	100	392 lg 1	alkohol
FI	20.05.2014	50	392 lg 1	elektrišokirelv + kasteet
FI	21.05.2014	30	392 lg 1	teleskoopnui
FI	24.05.2014	30	392 lg 1	kanep
FI	30.05.2014	100	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	31.05.2014	150	392 lg 1	elektrišokirelv
FI	4.06.2014	50	392 lg 1	teleskoopnui
NO	5.06.2014	90	392 lg 1	hašis
EST	13.06.2014	100	392 lg 1	ravimid
LV	16.06.2014	150	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	18.06.2014	150	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	21.06.2014	100	392 lg 1	elektrišokirelv
EST	23.06.2014	30	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
RU	27.06.2014	100	392 lg 1	padrun
FI	29.06.2014	30	392 lg 1	narkootiline aine
LV	2.07.2014	200	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	3.07.2014	400	392 lg 1	narkootiline aine
FI	4.07.2014	30	392 lg 1	teleskoopnui
US	4.07.2014	300	392 lg 1	ravimid
UY	4.07.2014	100	392 lg 1	ravimid
RU	7.07.2014	200	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	11.07.2014	100	392 lg 1	ravimid
FI	13.07.2014	50	392 lg 1	teleskoopnui + ravimid
LV	14.07.2014	100	392 lg 1	teleskoopnui
FI	15.07.2014	30	392 lg 1	teleskoopnui
FI	15.07.2014	60	392 lg 1	teleskoopnui + elektrisokirelv

RU	16.07.2014	200	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	17.07.2014	200	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	21.07.2014	200	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	22.07.2014	100	392 lg 1	ravimid
RU	24.07.2014	100	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
ES	28.07.2014	50	392 lg 1	ravimid
EST	1.08.2014	100	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	5.08.2014	400	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
RU	5.08.2014	200	392 lg 1	elektrišokirelv
ES	13.08.2014	100	392 lg 1	padrunid
FI	13.08.2014	50	392 lg 1	teleskoopnui + kasteet
RU	27.08.2014	100	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	14.09.2014	150	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	25.09.2014	200	392 lg 1	elektrišokirelv
FI	26.09.2014	50	392 lg 1	teleskoopnui + kasteet
LV	27.09.2014	200	392 lg 1	teleskoopnui
LT	29.09.2014	100	392 lg 1	alkohol
LV	4.10.2014	12	392 lg 1	psühhotroopsed ravimid
RU	7.10.2014	100	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	11.10.2014	200	392 lg 1	elektrišokirelv
FI	11.10.2014	100	392 lg 1	teleskoopnui + kasteet
FI	11.10.2014	100	392 lg 1	elektrišokirelv
FI	16.10.2014	100	392 lg 1	teleskoopnui
RU	28.10.2014	100	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	30.10.2014	150	392 lg 1	elektrišokirelv
EST	31.10.2014	30	392 lg 1	teleskoopnui
LV	3.11.2014	100	392 lg 1	elektrišokirelv
FI	8.11.2014	100	392 lg 1	teleskoopnui
FI	10.11.2014	50	392 lg 1	teleskoopnui
LV	18.11.2014	200	392 lg 1	elektrišokirelv
LV	19.11.2014	100	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	19.11.2014	300	392 lg 1	elektrišokirelv

UA	20.11.2014	200	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	22.11.2014	200	392 lg 1	teleskoopnui
LT	24.11.2014	150	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	24.11.2014	150	392 lg 1	elektrišokirelv
PL	25.11.2014	150	392 lg 1	elektrišokirelv
FI	26.11.2014	50	392 lg 1	elektrišokirelv
EST	26.11.2014	100	392 lg 1	elektrišokirelv
FI	27.11.2014	150	392 lg 1	elektrišokirelv
FI	4.12.2014	100	392 lg 1	teleskoopnui
FI	10.12.2014	150	392 lg 1	teleskoopnui, kasteet, elektrišokirelv
FI	12.12.2014	100	392 lg 1	teleskoopnui + kasteet
FI	19.12.2014	50	392 lg 1	teleskoopnui + liigendnuga
LV	24.12.2014	300	392 lg 1	elektrišokirelv
RU	5.01.2015	200	421-1	elektrišokirelv
RU	5.01.2015	200	421-1	elektrišokirelv
LV	6.01.2015	300	421-1	teleskoopnui
RU	12.01.2015	200	421-1	elektrišokirelv
LV	19.01.2015	400	421-1	elektrišokirelv
LV	26.01.2015	100	421-1	elektrišokirelv
FI	16.09.2015	80	194	ravimid
LT	5.12.2015	70	194 lg 1	ravimid
FI	11.12.2015	200	375 lg 1	alkohol

PPA

Aasta	kodakondsus	Summa	Kuritegu
2013	Kenya	200,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Usbekistan	400,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Soome	450,00	KarS § 274 lg. 1
2013	Kõrgõzstan	100,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Soome	420,00	KarS § 121
2013	Venemaa	150,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Leedu	70,00	KarS § 348
2013	Venemaa	100,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	145,00	KarS § 202 lg. 1
2013	Venemaa	4540,00	KarS § 202 lg. 1
2013	Venemaa	145,00	KarS § 202 lg. 1
2013	Venemaa	4540,00	KarS § 202 lg. 1
2013	Venemaa	150,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Leedu	300,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Läti	200,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Egiptus	200,00	KarS § 260
2013	Läti	200,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Leedu	450,00	KarS § 348
2013	Venemaa	300,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Kõrgõzstan	295,00	KarS § 297 lg. 1
2013	Ukraina	200,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Läti	150,00	KarS § 345 lg. 1
2013	määratlemata	50,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Läti	50,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Kõrgõzstan	100,00	KarS § 345 lg. 1
2013	määratlemata	200,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Leedu	2,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	200,00	KarS § 274 lg. 1
2013	Valgevene	300,00	KarS § 345 lg. 1

2013	Ukraina	40,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Pakistan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Leedu	100,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Süüria	113,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Hiina	175,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Süüria	113,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Süüria	113,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Hiina	175,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2

2013	Süüria	113,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Süüria	113,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Hiina	175,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Süüria	113,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Soome	50,00	KarS § 25 lg. 2 - § 199 lg. 1
2013	Venemaa	100,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Läti	150,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Leedu	400,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	400,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	300,00	KarS § 344 lg. 1
2013	Venemaa	70,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	150,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Leedu	150,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 3
2013	Gruusia	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Gruusia	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Gruusia	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Gruusia	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Venemaa	250,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Leedu	250,00	KarS § 348
2013	Kõrgõzstan	250,00	KarS § 345 lg. 1
2013	määratlemata	250,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Leedu	300,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Saksamaa	400,00	KarS § 264 lg. 1 p. 2
2013	Kanada	100,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Tadžikistan	400,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Ukraina	100,00	KarS § 345 lg. 1
2013	määratlemata	200,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Rumeenia	200,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Kõrgõzstan	100,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Egiptus	300,00	KarS § 260
2013	Aserbaidžaan	200,00	KarS § 345 lg. 1

2013	Läti	150,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	93,36	KarS § 258 lg. 1 p. 2,3
2013	Läti	96,00	KarS § 199 lg. 1
2013	Soome	100,00	KarS § 266 lg. 1
2013	määratlemata	400,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Valgevene	150,00	KarS § 25 lg. 2 - § 199 lg. 1
2013	Venemaa	200,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	300,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	300,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Rumeenia	38,00	KarS § 25 lg. 2 - § 199 lg. 2 p. 7
2013	Rumeenia	38,00	KarS § 25 lg. 2 - § 199 lg. 2 p. 7
2013	Rumeenia	38,00	KarS § 25 lg. 2 - § 199 lg. 2 p. 7
2013	Rumeenia	38,00	KarS § 25 lg. 2 - § 199 lg. 2 p. 7
2013	Läti	180,00	KarS § 25 lg. 2 - § 199 lg. 1
2013	Läti	180,00	KarS § 25 lg. 2 - § 199 lg. 1
2013	Venemaa	55,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	55,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	100,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	150,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Soome	90,00	KarS § 263 p. 4
2013	Soome	90,00	KarS § 263 p. 4
2013	Venemaa	200,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Hiina	350,00	KarS § 263 p. 1,2
2013	Hongkong	350,00	KarS § 263 p. 1,2
2013	Venemaa	500,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	500,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Valgevene	200,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	150,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Leedu	200,00	KarS § 202 lg. 1

2013	Venemaa	150,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Leedu	320,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Läti	300,00	KarS § 348
2013	Venemaa	700,00	KarS § 349
2013	Venemaa	700,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Leedu	180,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Soome	200,00	KarS § 121
2013	Kõrgõzstan	550,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Tadžikistan	400,00	KarS § 345 lg. 1
2013	määratlemata	1000,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Läti	600,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Kõrgõzstan	350,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	200,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	300,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Iisrael	200,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Sudaan	120,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Sudaan	120,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Sudaan	120,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Sudaan	120,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Sudaan	120,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Sudaan	120,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Ameerika Ühendriigid	800,00	KarS § 121
2013	Läti	300,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Maroko	113,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Leedu	300,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Leedu	300,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Ukraina	100,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Kõrgõzstan	150,00	KarS § 348
2013	Kõrgõzstan	200,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Soome	684,36	KarS § 199 lg. 2 p. 7
2013	Soome	684,36	KarS § 199 lg. 2 p. 7

2013	Soome	190,00	KarS § 121
2013	määratlemata	150,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	250,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Eesti	400,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Eesti	400,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	100,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	300,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	100,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	400,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Läti	100,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	100,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Venemaa	450,00	KarS § 348
2013	Valgevene	400,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Süüria	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Süüria	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Süüria	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Süüria	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2013	Venemaa	150,00	KarS § 345 lg. 1
2013	Rumeenia	50,00	KarS § 199 lg. 1
2013	Rumeenia	249,95	KarS § 199 lg. 1
2013	Leedu	320,00	KarS § 348
2013	Leedu	350,00	KarS § 348
2013	Soome	200,00	KarS § 121
2014	Holland	12,90	KarS § 25 lg. 2 - § 199 lg. 1
2014	Venemaa	500,00	KarS § 424
2014	Sudaan	96,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Sudaan	96,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Sudaan	96,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Sudaan	96,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Sudaan	96,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Sudaan	96,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Sudaan	96,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Sudaan	96,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2

2014	Sudaan	96,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Sudaan	96,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Ukraina	200,00	KarS § 25 lg. 2 - § 199 lg. 1
2014	Eesti	150,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	900,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Sudaan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Sudaan	100,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Eesti	400,00	KarS § 348
2014	Venemaa	450,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	450,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	150,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	350,00	KarS § 344 lg. 1
2014	Rumeenia	500,00	KarS § 348
2014	Ameerika Ühendriigid	450,00	KarS § 121
2014	Ameerika Ühendriigid	450,00	KarS § 121
2014	Läti	300,00	KarS § 121
2014	Läti	300,00	KarS § 121
2014	Soome	350,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Kõrgõzstan	125,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	200,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Eesti	200,00	KarS § 121
2014	Eesti	200,00	KarS § 121
2014	Venemaa	100,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Nigeeria	450,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Suurbritannia	350,00	KarS § 121
2014	Eesti	96,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	200,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	300,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Soome	40,00	KarS § 25 lg. 2 - § 199 lg. 2 p. 9
2014	Suurbritannia		KarS § 121

2014	Eesti	72,00	KarS § 275
2014	Venemaa	72,00	KarS § 275
2014	Eesti	300,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Leedu	500,00	KarS § 348
2014	Valgevene	120,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Leedu	500,00	KarS § 348
2014	Venemaa	200,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	200,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	200,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	750,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	100,00	KarS § 345 lg. 1
2014	määratlemata	97,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	250,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Süüria	250,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Süüria	250,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Süüria	250,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	100,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	300,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Nigeeria	200,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Soome	172,40	KarS § 274 lg. 1
2014	Venemaa	500,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	150,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Tuneesia	50,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Läti	400,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Soome	400,00	KarS § 121
2014	Leedu	300,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Valgevene	300,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Läti	200,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Läti	200,00	KarS § 199 lg. 2 p. 5
2014	Valgevene	160,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Läti	500,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	400,00	KarS § 345 lg. 1

2014	Venemaa	400,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	100,00	KarS § 260
2014	Soome	100,00	KarS § 25 lg. 2 - § 199 lg. 1
2014	Soome	355,00	KarS § 121
2014	määratlemata	150,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Eesti	100,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	300,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Poola	300,00	KarS § 274 lg. 1
2014	Rumeenia	355,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Rumeenia	355,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Gruusia	170,00	KarS § 348
2014	Venemaa	150,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Usbekistan	250,00	KarS § 345 lg. 1

2014	Venemaa	150,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	350,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Eesti	300,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Saksamaa	300,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	600,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	650,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Iisrael	250,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	150,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Iraan	200,00	KarS § 260
2014	Rumeenia	180,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Leedu	400,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	300,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	480,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Kõrgõzstan	320,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	150,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	500,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Moldova	200,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Kõrgõzstan	200,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Alžeeria	500,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Alžeeria	500,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Alžeeria	500,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Alžeeria	500,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Moldova	500,00	KarS § 345 lg. 1
2014	määratlemata	415,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Eesti	600,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Iisrael	200,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Eesti	150,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Itaalia	327,40	KarS § 121
2014	Venemaa	500,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Leedu	500,00	KarS § 348
2014	Elevandiluurannik	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Elevandiluurannik	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2

2014	Guinea	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Elevandiluurannik	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Guinea	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Elevandiluurannik	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Elevandiluurannik	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Guinea	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Elevandiluurannik	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Guinea	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Elevandiluurannik	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Elevandiluurannik	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Guinea	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Elevandiluurannik	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Guinea	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Elevandiluurannik	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Elevandiluurannik	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Guinea	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Elevandiluurannik	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Guinea	200,00	KarS § 258 lg. 1 p. 2
2014	Venemaa	500,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Rumeenia	1722,00	KarS § 209 lg. 1
2014	Venemaa	600,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	300,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Kõrgõzstan	120,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Sri Lanka	100,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Sri Lanka	100,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Sri Lanka	100,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Sri Lanka	100,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	600,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Läti	500,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	650,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	500,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Valgevene	300,00	KarS § 345 lg. 1

2014	Venemaa	400,00	KarS § 345 lg. 1
2014	määratlemata	200,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	500,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Ukraina	400,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Läti	196,03	KarS § 25 lg. 1 - § 199 lg. 1
2014	Leedu	200,00	KarS § 348
2014	Venemaa	550,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Prantsusmaa	700,00	KarS § 199 lg. 1
2014	Venemaa	200,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Venemaa	510,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Läti	250,00	KarS § 345 lg. 1
2014	Läti	500,00	KarS § 349
2015	Läti	300,00	KarS § 348 lg. 1
2015	Venemaa	700,00	KarS § 424
2015	Eesti	100,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	600,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	950,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Soome	300,00	KarS § 121 lg. 2 p. 2
2015	Armeenia	150,00	KarS § 258 p. 2
2015	Armeenia	150,00	KarS § 258 p. 2
2015	Armeenia	150,00	KarS § 258 p. 2
2015	Venemaa	400,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	520,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	550,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Läti	500,00	KarS § 348 lg. 1
2015	Venemaa	300,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Valgevene	400,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Tadžikistan	50,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	720,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	720,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	720,00	KarS § 345 lg. 1

2015	Venemaa	700,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	600,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Eesti	200,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Soome	400,00	KarS § 121 lg. 1
2015	Venemaa	750,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Eesti	500,00	KarS § 347 lg. 1
2015	Soome	300,00	KarS § 121 lg. 2 p. 2
2015	Venemaa	820,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	820,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	1200,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Rumeenia	400,00	KarS § 348 lg. 1
2015	Venemaa	100,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	500,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	600,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	500,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	800,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	370,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	600,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	800,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	300,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	400,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	800,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	700,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	600,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	600,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	700,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Eesti	550,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Nigeeria	100,00	KarS § 348 lg. 1
2015	Hispaania	2115,00	KarS § 25 lg. 2 - § 199 lg. 1
2015	Kamerun	120,00	KarS § 348 lg. 1
2015	Venemaa	750,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	400,00	KarS § 345 lg. 1

2015	Venemaa	400,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Armeenia	300,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	750,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	600,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Eesti	300,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Ukraina	100,00	KarS § 121 lg. 1
2015	Ukraina	100,00	KarS § 121 lg. 1
2015	Ukraina	100,00	KarS § 121 lg. 1
2015	Ukraina	100,00	KarS § 121 lg. 1
2015	Kõrgõzstan	950,00	KarS § 348 lg. 1
2015	Valgevene	280,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	500,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Eesti	300,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Kongo DV	80,00	KarS § 348 lg. 1
2015	Venemaa	550,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Gruusia	300,00	KarS § 258 p. 2
2015	Gruusia	300,00	KarS § 258 p. 2
2015	Gruusia	300,00	KarS § 258 p. 2
2015	Gruusia	300,00	KarS § 258 p. 2
2015	Venemaa	900,00	KarS § 348 lg. 1
2015	Ameerika Ühendriigid	600,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	300,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	650,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Leedu	450,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Ukraina	100,00	KarS § 348 lg. 1
2015	Leedu	100,00	KarS § 348 lg. 1
2015	Rootsi	400,00	KarS § 118 lg. 1 p. 1
2015	Venemaa	800,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Kongo DV	75,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Kongo DV	75,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	500,00	KarS § 345 lg. 1

2015	Venemaa	200,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	300,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	700,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Läti	450,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Läti	450,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Läti	450,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	500,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Aserbaidžaan	150,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	700,00	KarS § 345 lg. 1
2015	määratlemata	155,00	KarS § 345 lg. 1
2015	määratlemata	250,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	700,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Iraan	300,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Iraan	300,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Iraan	300,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Eesti	500,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Albaania	300,00	KarS § 258 p. 2
2015	Albaania	300,00	KarS § 258 p. 2
2015	Albaania	300,00	KarS § 258 p. 2
2015	Albaania	300,00	KarS § 258 p. 2
2015	Albaania	300,00	KarS § 258 p. 2
2015	Albaania	300,00	KarS § 258 p. 2
2015	Albaania	300,00	KarS § 258 p. 2
2015	Albaania	300,00	KarS § 258 p. 2
2015	Albaania	300,00	KarS § 258 p. 2
2015	Albaania	300,00	KarS § 258 p. 2
2015	Leedu	300,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	200,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	700,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	800,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Valgevene	500,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Kamerun	120,00	KarS § 348 lg. 1
2015	Venemaa	200,00	KarS § 345 lg. 1

2015	Soome	1490,00	KarS § 199 lg. 2 p. 7,8
2015	Soome	1490,00	KarS § 199 lg. 2 p. 7,8
2015	Venemaa	380,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Läti	250,00	KarS § 349
2015	Venemaa	120,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	450,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	900,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	500,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Gambia	50,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Gambia	50,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	200,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	170,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Ukraina	100,00	KarS § 349
2015	Leedu	800,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Türkmenistan	300,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Valgevene	300,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	230,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Valgevene	400,00	KarS § 345 lg. 1
2015	Venemaa	913,00	KarS § 345 lg. 1

Lisa 3. Loetelu II astme kuritegudest

milliste puhul teoreetiliselt võimalik KrMS § 219 rakendamine.

Nr	II astme kuriteod, mille eest miinimum sanktsioonina ettenähtud rahaline karistus
1	§ 92. Sõjapropaganda
2	§ 93 ¹ . Rahvusvahelise sanktsiooni rakendamata jätmine
3	§ 98. Kinnipeetud isiku õigusvastane kohtlemine
4	§ 98 ¹ . Tsiviilelaniku ja sõjavangi õiguste piiramine
5	§ 104. Keskkonna kahjustamine sõjapidamisviisina
6	§ 105. Rahvusvahelist kaitset tähistavate embleemide ja märkide väärkasutus
7	§ 106. Mittesõjalise objekti ründamine
8	§ 107. Kultuuriväärtuste vastu suunatud rünne
9	§ 112. Lennuohutusvastane rünne
10	§ 119. Raske tervisekahjustuse tekitamine ettevaatamatusest
11	§ 120. Ähvardamine
12	§ 121. Kehaline väärkohtlemine (2) Sama teo eest, kui: 1) sellega on tekitatud tervisekahjustus, mis kestab vähemalt neli nädalat; 2) see on toime pandud lähi- või sõltuvussuhtes või 3) see on toime pandud korduvalt, – karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.
13	§ 123. Ohtu asetamine
14	§ 124. Abita jätmine
15	§ 126. Raseduse õigustamatu katkestamine
16	§ 127. Raseduse hilinenud katkestamine
17	§ 128. Raseduse katkestamise lubamine

18	§ 129. Inimloote kahjustamine
19	§ 130. Keelatud toimingud embrüoga
20	§ 131. Inimloote väärkohtlemine
21	§ 132. Ebaseaduslik asendusemadus
22	§ 133 ² . Kupeldamine
23	§ 133 ³ . Prostitutsioonile kaasaaitamine
24	§ 134. Isikuvabadust piiravasse riiki toimetamine
25	§ 136. Vabaduse võtmine seadusliku aluseta
26	§ 137. Eraviisiline jälitustegevus
27	§ 138. Ebaseaduslik inimuuringute tegemine
28	§ 139. Ebaseaduslik siirdematerjali võtmine
29	§ 140. Doonorlusele kallutamine
30	§ 148. Laibarüvetamine
31	§ 149. Surnu mälestuse teotamine
32	§ 150. Ebaseaduslik siirdematerjali võtmine laibalt
33	§ 151. Vaenu õhutamine (2) Sama teo eest, kui 1) sellega on põhjustatud inimese surm või tekitatud tervisekahjustus või muu raske tagajärg või 2) see on toime pandud isiku poolt, keda on varem karistatud sellise teo eest karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.
34	§ 152. Võrdõiguslikkuse rikkumine (2) Sama teo eest, kui see on toime pandud: 1) vähemalt teist korda või 2) kui sellega on tekitatud oluline kahju teise isiku seadusega kaitstud õigustele või huvidele või avalikele huvidele, – karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega.
35	§ 153. Diskrimineerimine pärilikkusriskide alusel

	(2) Sama teo eest, kui see on toime pandud:
	1) vähemalt teist korda või 2) kui sellega on tekitatud oluline kahju teise isiku seadusega kaitstud õigustele või huvidele või avalikele huvidele, – karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega.
36	§ 154. Usuvabaduse rikkumine
37	§ 155. Ühinemisvabaduse rikkumine
38	§ 156. Sõnumisaladuse rikkumine
39	§ 157 ¹ . Delikaatsete isikuandmete ebaseaduslik avaldamine (2) Sama teo eest, kui see on toime pandud omakasu eesmärgil või kui sellega on tekitatud teisele isikule kahju, – karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega.
40	§ 157 ² . Teise isiku identiteedi ebaseaduslik kasutamine
41	§ 158. Seaduslikult korraldatud avaliku koosoleku takistamine ja selle laialiajamine vägivaldaga
42	§ 161. Valimise ja rahvahääletuse takistamine
43	§ 162. Valimisvabaduse rikkumine
44	§ 163. Valimise võltsimine
45	§ 169. Lapse ülalpidamise kohustuse rikkumine
46	§ 171. Hooldusõiguse ja eestkoste teostamise nõuete rikkumine
47	§ 172. Võõra lapse hõivamine
48	§ 174. Perekondliku kuuluvuse muutmine
49	§ 175 ¹ . Lapspornole juurdepääsu taotlemine ja selle jälgimine
50	§ 178. Lapsporno valmistamine ja selle võimaldamine
51	§ 178 ¹ . Seksuaalse eesmärgiga kokkulepe lapseealisega kohtumiseks
52	§ 179. Lapseealise seksuaalne ahvatlemine
53	§ 182. Alaealise kallutamine alkoholi tarvitamisele
54	§ 182 ¹ . Alaealisele alkoholi müümine ja ostmine

55	§ 183. Narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine (2) Sama teo eest, kui see on toime pandud: 1) grupi poolt; 2) isiku poolt, kes on varem toime pannud käesolevas jaos sätestatud kuriteo või narkootilise või psühhotroopse aine varguse, röövimise, ebaseadusliku sisse- või väljaveo, üleandmise või käitlemise kinnipidamiskohas, – karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.
56	§ 186. Narkootilise ja psühhotroopse aine ebaseaduslikule tarvitamisele kallutamine
57	§ 188. Unimaguna, kanepi ja kokapõõsa ebaseaduslik kasvatamine
58	§ 189. Narkootilise ja psühhotroopse aine levitamise ettevalmistamine
59	§ 190. Narkootilise ja psühhotroopse aine ning nende lähteaine käitlemise, arvestuse ja aruandluse nõuete rikkumine
60	§ 192. Nakkushaiguse ja loomataudi leviku ohu põhjustamine (2) Sama teo eest, kui sellega on ettevaatamatusest põhjustatud eriti ohtliku nakkushaiguse või eriti ohtliku loomataudi leviku oht, – karistatakse rahalise karistusega.
61	§ 193. Nakkushaiguse ja loomataudi leviku põhjustamine (2) Sama teo eest, kui sellega on ettevaatamatusest põhjustatud nakkushaiguse või eriti ohtliku loomataudi levik, – karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega.
62	§ 194. Ravimi ebaseaduslik käitlemine
63	§ 195. Kallutamine dopingu kasutamisele (2) Sama teo eest, kui: 1) see on toime pandud korduvalt; 2) see on toime pandud noorema kui kaheksateistaastase isiku suhtes, – karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.

64	§ 197. Töötervishoiu- ja tööohutusnõuete eiramine, kui sellega on ettevaatamatusest tekitatud inimesele raske tervisekahjustus või põhjustatud inimese surm
65	§ 198. Töötervishoiu- ja tööohutusnõuete eiramine ettevaatamatusest, kui sellega on tekitatud inimesele raske tervisekahjustus või põhjustatud inimese surm (1) Töötervishoiu- või tööohutusnõuete eiramise eest ettevaatamatusest, kui sellega on tekitatud inimesele raske tervisekahjustus, – karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega. (2) Sama teo eest, kui sellega on põhjustatud inimese surm, – karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.
66	§ 199. Vargus (1) Võõra vallasasja äravõtmise eest selle ebaseadusliku omastamise eesmärgil – karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega. (2) Sama teo eest, kui: 1) teo objektiks on tulirelv, laskemoon, lõhkeaine või kiirgusallikas; 2) teo objektiks on narkootiline või psühhotropne aine või nende lähteaine; 3) teo objektiks on suure teadusliku, kultuuri- või ajalooväärtusega ese; 4) see on toime pandud isiku poolt, kes on varem toime pannud varguse, röövimise, omastamise, süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamise, hoidmise või turustamise, asja tahtliku rikkumise või hävitamise, kelmuse või väljapressimise; 5) see on toime pandud avalikult, kuid vägivalda kasutamata; 6) see on toime pandud suures ulatuses; 7) see on toime pandud grupi poolt; 8) see on toime pandud sissetungimisega; 9) see on toime pandud süstemaatiliselt – karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.
67	§ 201. Omastamine (2) Sama teo eest, kui see on toime pandud:

	1) isiku poolt, kes on varem toime pannud varguse, röövimise, omastamise, süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamise, hoidmise või turustamise, asja tahtliku rikkumise või hävitamise, kelmuse või väljapressimise; 2) suures ulatuses; 3) ametiisiku poolt või 4) grupi poolt, – karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.
68	§ 202. Süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamine, hoidmine ja turustamine (2) Sama teo eest, kui see on toime pandud: 1) grupi poolt; 2) isiku poolt, kes on varem toime pannud varguse, röövimise, omastamise, süüteo toimepanemise tulemusena saadud vara omandamise, hoidmise või turustamise, asja tahtliku rikkumise või hävitamise, kelmuse või väljapressimise; 3) suures ulatuses, – karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.
69	§ 203. Asja rikkumine ja hävitamine
70	§ 205. Kultuurimälestise, arhivaali, museaali ja muuseumikogu rikkumine ning hävitamine ettevaatamatusest
71	§ 206. Arvutiandmetesse sekkumine (2) Sama teo eest, kui: 1) see on toime pandud paljudes arvutisüsteemides olevate andmete vastu ja selle toimepanemisel kasutati käesoleva seadustiku §-s 216 ¹ nimetatud seadet või arvutiprogrammi; 2) see on toime pandud grupi poolt; 3) see on toime pandud elutähtsa valdkonna arvutisüsteemis olevate andmete vastu või 4) sellega on tekitatud oluline kahju, – karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.

72	§ 206 ¹ . Terminalseadme identifitseerimisvahendi ebaseaduslik kõrvaldamine ja muutmise
73	§ 207. Arvutisüsteemi toimimise takistamine (2) Sama teo eest, kui: 1) see on toime pandud paljude arvutisüsteemide vastu ja kui selle toimepanemisel kasutati käesoleva seadustiku §-s 216 ¹ nimetatud seadet või arvutiprogrammi; 2) see on toime pandud grupi poolt; 3) sellega häiritakse või takistatakse elutähtsa valdkonna arvutisüsteemi toimimist või avalike teenuste osutamist või 4) kui sellega on tekitatud oluline kahju, – karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.
74	§ 209. Kelmus
75	§ 210. Soodustuskelmus. (2) Pettuse teel soodustuse saamise või soodustuse mitte-eesmärgipärase kasutamise eest – karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.
76	§ 211. Investeerimiskelmus
77	§ 212. Kindlustuskelmus
78	§ 213. Arvutikelmus
79	§ 214. Väljapressimine
80	§ 215. Asja omavoliline kasutamine (2) Sama teo eest, kui see on toime pandud: 1) isiku poolt, kes on varem toime pannud varguse, omastamise või asja omavolilise kasutamise, või 2) grupi poolt, – karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.
81	§ 216. Elektrienergia, maagaasi ja soojusenergia ebaseaduslik kasutamine
82	§ 216 ¹ . Arvutikuriteo ettevalmistamine

83	§ 217. Arvutisüsteemile ebaseaduslikult juurdepääsu hankimine (2) Sama teo eest: 1) kui sellega on tekitatud oluline kahju või 2) kui juurdepääs on hangitud riigisaladust, salastatud välisteavet või ainult ametialaseks kasutamiseks ettenähtud andmeid sisaldavale arvutisüsteemile või 3) kui juurdepääs on hangitud elutähtsa valdkonna arvutisüsteemile, – karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.
84	§ 217 ¹ . Ebaseaduslikult kõrvaldatud ja muudetud identifitseerimisvahendiga terminalseadme kasutamine
85	§ 217 ² . Usalduse kuritarvitamine
86	§ 219. Autorsuse rikkumine
87	§ 222. Piraatkaubandus
88	§ 222 ¹ . Autoriõiguse rikkumine arvutisüsteemis
89	§ 223. Teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti ebaseaduslik üldsusele suunamine
90	§ 227. Võltskaubandus
91	§ 235 ³ . Ametiisiku riigivastane mõjutamine
92	§ 236. Üleskutse kuriteo toimepanemisele Eesti Vabariigi vastu
93	§ 239. Süüteo toimepanemine massilise korratuse ajal
94	§ 241. Riigisaladuse ja salastatud välisteabe avalikustamine
95	§ 242. Riigisaladuse ja salastatud välisteabe avalikustamine ettevaatamatusest
96	§ 245. Eesti Vabariigi ametliku sümboli teotamine
97	§ 247. Rahvusvaheliselt kaitstud isiku laimamine ja solvamine
98	§ 249. Välisriigi ja rahvusvahelise organisatsiooni ametliku sümboli teotamine
99	§ 250. Üleskutse kuriteo toimepanemisele välisriigi ja rahvusvahelise organisatsiooni vastu

100	§ 251. Võimuhaaramine Kaitseväes või Kaitseliidus.(2) Sama teo ettevalmistamise eest – karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega
101	§ 254. Mobilisatsioonikäsu täitmata jätmine ja kaitseväeteenistusest kõrvalehoidumine
102	§ 258. Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone ebaseaduslik ületamine
103	§ 259. Välismaalase ebaseaduslik toimetamine üle Eesti Vabariigi riigipiiri ja ajutise kontrolljoone (2) Sama teo eest, kui see on toime pandud välismaalase eluohtlikku või tema tervist raskelt kahjustada võivasse olukorda asetamisega
104	§ 259 ¹ . Eestis ilma seadusliku aluseta viibimise soodustamine
105	§ 260 ¹ . Eestis ilma seadusliku aluseta viibivale välismaalasele töötamise võimaldamine
106	§ 261. Koormise täitmata jätmine. (2) Sama teo eest sõjaseisukorra ajal
107	§ 263. Avaliku korra raske rikkumine
108	§ 264. Looma julm kohtlemine
109	§ 265. Keelatud avalik koosolek
110	§ 266. Omavoliline sissetung ja lahkumisnõude täitmata jätmine (2) Sama teo eest, kui: 1) see on pandud toime elamiseks kasutatavasse ruumi tungimisega; 2) see on pandud toime vägivallaga; 3) on tungitud diplomaatilise puutumatuslega maa-alale, hoonesse, ruumi või 4) see on pandud toime maa-ala, hoone või ruumi hõivamise või korrapärase tegevuse takistamise eesmärgil, – karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.
111	§ 268. Ebaseadusliku tegevuse võimaldamine.(1) Narkootiliste või psühhotroopsete ainete ebaseaduslikuks tarvitamiseks või ebaseaduslike hasartmängude korraldamiseks ruumi kasutada andmise eest
112	§ 275 ¹ . Võimuesindaja laimamine

113	§ 280. Valeandmete esitamine. (2) Sama teo eest, kui see on toime pandud eesmärgiga saada ametlik dokument, omandada õigus või vabaneda kohustusest ja kui puudub käesoleva seadustiku §-des 209–213 sätestatud süüteokoosseis, – karistatakse rahalise karistuse või kuni kaheaastase vangistusega.
114	§ 291. Võimuliialdus
115	§ 291 ¹ . Riikliku järelevalve ebaseaduslik teostamine
116	§ 294. Altkäemaksu võtmine
117	§ 296. Altkäemaksu vahendus
118	§ 298. Altkäemaksu andmine
119	§ 298 ¹ . Mõjuvõimuga kauplemine
120	§ 299. Ametialane võltsimine
121	§ 300. Riigihangete teostamise nõuete rikkumine 2) Sama teo eest, kui riigihanke maksumus või sõlmitud hankelepingu maksumus on eriti suur, – karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.
122	§ 300 ¹ . Toimingupiirangu rikkumine (2) Sama teo eest, kui see on toime pandud eriti suures ulatuses, – karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega
123	§ 303. Õigusemõistmise mõjutamine
124	§ 305 ¹ . Kohtu laimamine
125	§ 306. Kuriteo varjamine
126	§ 308. Üleskirjutatud vara hoidmise nõuete rikkumine
127	§ 310. Ebaseaduslik süüdistuse esitamine
128	§ 311 ¹ . Kohtunikuabi või kohtujuristi poolt teadvalt ebaseadusliku kohtulahendi tegemine
129	§ 311 ² . Väärteomenetluses teadvalt ebaseadusliku otsuse tegemine

130	§ 311 ³ . Süüteo menetluse teadvalt ebaseaduslik lõpetamine ja süüdistusest loobumine
131	§ 312. Ebaseaduslik ülekuulamine
132	§ 313. Menetlust tagava toiminguga ebaseaduslik kohaldamine
133	§ 314. Ebaseaduslik läbiotsimine ja väljatõstmine
134	§ 315. Ebaseaduslik jälitustegevus ja teabe varjatud kogumine
135	§ 316. Tõendi kõrvaldamine ja kunstlik loomine
136	§ 316 ¹ . Kriminaalasja kohtueelse menetluse ja jälitusmenetluse andmete ebaseaduslik avaldamine
137	§ 317. Menetlusosalise, tunnistaja, kannatanu, eksperdi ja tõlgi ilmumise takistamine
138	§ 318. Tunnistaja, kannatanu ja tõlgi poolt kohustuste täitmisest keeldumine
139	§ 319. Valekaebus (2) Sama teo eest, kui sellega on kaasnenud tõendite kunstlik loomine
140	§ 320. Valeütlus ja valevanne
141	§ 321. Vale eksperdiarvamus ja valetõlge (2) Sama teo eest, kui sellega on kaasnenud tõendite kunstlik loomine
142	§ 322. Sundimine valeütlust ja vale eksperdiarvamust andma ning valetõlget tegema
143	§ 323. Vägivald õigusemõistmises osaleja vastu
144	§ 324. Kinnipeetud isiku ebaseaduslik kohtlemine
145	§ 326. Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu ebaseaduslik vabastamine
146	§ 327. Massilised korratused kinnipidamiskohas
147	§ 328. Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu põgenemine
148	§ 329. Karistuse kandmisest kõrvalhoidumine
149	§ 331 ¹ . Kohtulahendi täitmata jätmine
150	§ 331 ² . Lähemiskeelu rikkumine

151	§ 331 ³ . Kohtutäituri poolt vara teadvalt ebaseaduslik arest ja müük (2) Sama teo eest, kui sellega on tekitatud suur varaline kahju
152	§ 331 ⁴ . Karistusjärgse käitumiskontrolli kontrollnõuete ja kohustuste rikkumine
153	§ 333. Maksevahendi ja väärtpaberi võltsimine
154	§ 333 ¹ . Raha võltsimine
155	§ 334. Võltsitud maksevahendi ja väärtpaberi käitlemine
156	§ 335. Maksumärgi võltsimine
157	§ 336. Võltsitud maksumärgi kasutamine ja käibeelaskmine. (2) Sama teo eest, kui see on toime pandud olulises ulatuses
158	§ 339. Proovijärelevalve märgise võltsimine ja võltsituna kasutamine
159	§ 340. Raha, pangakaardi ja muu maksevahendi, väärtpaberi, maksumärgi ning proovijärelevalve märgise võltsimise ettevalmistamine
160	§ 341. Riikliku teenetemärgi võltsimine
161	§ 344. Dokumendi, pitsati ja plangi võltsimine
162	§ 345. Võltsitud dokumendi, pitsati ja plangi kasutamine
163	§ 346. Dokumendi, pitsati ja stambi hävitamine, rikkumine, vargus, kinnipidamine ja peitmine
164	§ 347. Tähtsa isikliku dokumendi võltsimine
165	§ 348. Võltsitud tähtsa isikliku dokumendi hankimine, kasutamine ja kasutada andmine
166	§ 349. Tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamine
167	§ 353. Taimestikku ohustav tegevus. (2) Sama teo eest, kui sellega on kahjustatud taimestikku oluliselt või taimehaigus või -kahjur või umbrohi on levinud väljapoole katastriüksust, tekitades seal taimestikule olulist kahju,
168	§ 354. Puude ja põõsaste kahjustamine ja hävitamine
169	§ 355. Puude ja põõsaste kahjustamine ja hävitamine ettevaatamatusest
170	§ 356. Puude ja põõsaste ebaseaduslik raie

	(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud teo eest, kui sellega on ettevaatamusest tekitatud oluline kahju keskkonnale
171	§ 357. Kaitstava loodusobjekti kaitse nõuete eiramine (2) Sama teo eest, kui sellega on ettevaatamusest tekitatud kaitstavale loodusobjektile oluline kahju
172	§ 358. Kaitstava loodusobjekti kaitse nõuete eiramine ettevaatamusest
173	§ 359. Maastiku kahjustamine (2) Sama teo eest, kui sellega on ettevaatamusest tekitatud maastikule, kaldale või rannale oluline kahju
174	§ 360. Maastiku kahjustamine ettevaatamusest
175	§ 361. Loodusliku loomastiku kahjustamine (2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud teo eest, kui sellega on ettevaatamusest tekitatud oluline kahju keskkonnale
176	§ 363. Keskkonnakaitseloata tegutsemine
177	§ 364. Keskkonna saastamine (2) Sama teo eest, kui sellega on tekitatud oluline kahju vee, pinnase või välisõhu kvaliteedile, looma- või taimeliikide isenditele või nende osadele (2 ¹) Sama teo eest, kui sellega on tekitatud suur kahju vee, pinnase või välisõhu kvaliteedile, looma- või taimeliikide isenditele või nende osadele
178	§ 365. Keskkonna saastamine ettevaatamusest
179	§ 365 ¹ . Laevalt saasteainete merre heitmise keelu rikkumine
180	§ 365 ² . Laevalt saasteainete merre heitmise keelu rikkumine ettevaatamusest
181	§ 367. Kemikaalide ja jäätmehoolduse nõuete rikkumine
182	§ 368. Kemikaalide ja jäätmehoolduse nõuete rikkumine ettevaatamusest
183	§ 368 ¹ . Riikidevahelise jäätmeveo nõuete rikkumine
184	§ 368 ² . Käitise ebaseaduslik käitamine
185	§ 368 ³ . Osoonikihi kaitsmise eesmärgil keelatud aine ja toote käitlemine
186	§ 368 ⁴ . Riikidevahelise jäätmeveo nõuete rikkumine ettevaatamusest

187	§ 368 ⁵ . Käitise ebaseaduslik käitamine ettevaatamusest
188	§ 368 ⁶ . Osoonikihi kaitsmise eesmärgil keelatud aine ja toote käitlemine ettevaatamusest
189	§ 369. Üleujutuse, soostumise ja veehulga lubamatu vähenemise põhjustamine
190	§ 373. Ärikeelu ja teataval erialal ning ametikohal töötamise keelu rikkumine
191	§ 375. Alkoholi ebaseaduslik käitlemine
192	§ 376. Tubakatoodete käitlemise korra rikkumine
193	§ 376 ¹ . Lisaainete ebaseaduslik eemaldamine erimärgistatud vedelkütusest ja selle tulemusel saadud vedelkütuse käitlemine
194	§ 376 ² . Vedelkütuse ebaseaduslik käitlemine
195	§ 377. Ärisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine
196	§ 379. Audiitor- ja erikontrolli tulemuste esitamata jätmine ja ebaõige esitamine
197	§ 381. Äriühingu varalise seisundi ja muude kontrollitavate asjaolude kohta ebaõigete andmete esitamine
198	§ 381 ¹ . Raamatupidamise kohustuse rikkumine
199	§ 384. Maksejõuetuse põhjustamine
200	§ 384 ¹ . Võlausaldajate ebavõrdne kohtlemine
201	§ 385. Vara varjamine pankroti- ja täitemenetluses
202	§ 389 ¹ . Maksukohustuse varjamine ja tagastusnõude alusetu suurendamine
203	§ 391. Salakaubavedu
204	§ 393. Ebaseaduslikud toimingud tollisoodustusega kaubaga ja aktsiisikaubaga
205	§ 394. Rahapesu
206	§ 394 ¹ . Rahapesu kokkulepe
207	§ 398. Siseteabe väärkasutamine

	(2) Sama teo eest: 1) kui sellega on saadud olulises ulatuses varalist kasu, välditud olulise kahju tekkimist või finantsinstrumendi väärtuse olulist langust; 2) kui see on toime pandud või on siseteabele juurdepääs saadud, kasutades ära ametiseisundit emitendis, väärtpaberituru kutselises osalises või selle konsolideerimisgrupis, samuti investeerimissoovituse koostajana või levitajana või 3) grupi poolt, kui sellega on kahjustatud oluliselt väärtpaberituru usaldusväärst
208	
209	§ 398 ¹ . Turumanipulatsioon (2) Sama teo eest, kui see on toime pandud grupi poolt
210	§ 400. Konkurentsi kahjustav kokkulepe, otsus ja kooskõlastatud tegevus
211	§ 402 ³ . Altkäemaksu võtmine erasektoris
212	§ 402 ⁴ . Altkäemaksu andmine erasektoris
213	§ 403. Üldohtlik mürgitamine
214	§ 404. Süütamine
215	§ 405. Plahvatuse tekitamine
216	§ 406. Elutähtsa süsteemi häirimine ja kahjustamine
217	§ 407. Elutähtsa rajatise kahjustamine
218	§ 408. Elule ja tervisele ohtliku ehitise ehitamine
219	§ 409. Tehnilise normi nõuetele mittevastava toote valmistamine, töötlemine ja turustamine
220	§ 410. Raadiohäire tekitamine ning vale ja eksitava teate saatmine
221	§ 411. Ebaseaduslik kiirgustegevus
222	§ 412. Kiirgusallika käitlemise nõuete rikkumine
223	§ 412 ¹ . Kiirgusallika käitlemise nõuete rikkumine ettevaatamusest
224	§ 414. Lõhkeaine ebaseaduslik käitlemine
225	§ 415. Lõhkeseadeldise ja selle olulise osa ebaseaduslik käitlemine

226	§ 416. Lõhkematerjali käitlemise nõuete rikkumine
227	§ 418. Tulirelva, selle olulise osa ja laskemoona ebaseaduslik käitlemine
228	§ 419. Tulirelva lohakas hoidmine
229	§ 420. Tulirelva helisummuti, laser- ja öösihiku ebaseaduslik käitlemine
230	§ 421 ¹ . Strateegilise kauba ebaseaduslik vedu ja strateegilise kaubaga seotud teenuse ebaseaduslik osutamine
231	§ 423. Sõidukijuhi poolt liiklusnõuete ja sõiduki käitusnõuete rikkumine ettevaatamusest
232	§ 423 ¹ . Sõiduki süstemaatiline juhtimine juhtimisõigusega isiku poolt
233	§ 424. Mootorsõiduki, maastikusõiduki ja trammi juhtimine joobeseisundis
234	§ 425. Liiklusohutusnõuete ja sõiduki käitusnõuete rikkumine
235	§ 427. Rahvusvahelise õhusõidu eeskirjade rikkumine
236	§ 429. Laevade kokkupõrkel teise laeva päästmiseks abinõude tarvitusele võtmata jätmine

